E. T. A. Hoffmann

Dvije priče







Hoffmann

MODERNA KNJIŽNICA

E. T. A. HOFFMANN:

DVIJE PRIČE

(ZLATNI LONAC — ORAŠAR I MIŠONJA)

PREVEO DR. VLADIMIR PRESTINI



SVEZAK 64.—66.

TISAK HRVATSKOG ŠTAMPARSKOG ZAVODA D. D. U ZAGREBU

1922.

E. T. A. HOFFMANN

1822.—1922.

Da još nigda nijesmo oćutjeli potrebe priča u književnosti, s pomoću kojih pisac otvara rajska vrata nadnaravnog života i tako nam donekle na kratki čas prikraćuje bijede običnog tričavog života, onda bi je zacijelo danas osjetili. U tu svrhu poslužit će nam Hoffmannove priče bolje no ikoje druge, jer realna njihova baza i njihov oblik olakotit će nam, da se prenesemo u nemoguće situacije. One nas ostavljaju djelomično na zemlji u poznatoj okolini, u njima se krećemo medju običnim ljudima, ali nam Hoffmann usprkos toga otvara rajska vrata, kroz koja ćemo ugledati u posve drugom svijetlu i u živim bojama inače tamne i bezbojne prikaze naše okoline. Glavno sredstvo, kojim se pisac služi, jest izravno spajanje i miješanje čudovita sa istinskim. A da se pisac uza svu čudovitost nije udaljio od mogućnosti ljudskog shvaćanja, veli sam na koncu svoje priče »Zlatni lonac« ovako o svom glavnom junaku Anzelmu: »Zar je uopće Anzelmovo blaženstvo nešto drugo od života u poeziji, kojoj se objavljuje sveti sklad svih bića kao duboka tajna prirode?«

Književni rad Hoffmannov pada u godine 1814.—1822., dakle potkraj tako zvane romantičke škole u Njemačkoj.

Ernest Theodor Amadäus Hoffmann* potječe iz istočne Pruske, iz Königsberga, gdje se je rodio 24. januara 1776. Učio je pravo i vršio većim dijelom sudačku službu, ali bez ikakove naklonosti prama svom zvanju, koje je smatrao samo sredstvom prehrane. On je pravi bohem, daleko od svakog filistarstva, pa odatle i u njegovim djelima i ona ironija, kojom opisuje državne funkcijonare. U ranijim godinama umjetničkog djelovanja bavio se ponajviše glazbom i slikarstvom. U glazbi je polučio izvjesne uspjehe sa svojim komičnim i romantičnim operama i kao dirigent opere. U slikarstvu bijaše slabije sreće, od ruke mu je polazila karikatura, izvrgavajući ruglu visoke činovnike i časnike. Kao dokaz njegove slikarske vještine donašamo u tom izdanju njegov autoportret i naslovnu stranu knjige, koju je izradio za svoju novelu »Meister Floh«. Radi toga izgubio je svoje dobro sudačko mjesto u Poznanju i bio premješten u Plock za vrijeme pruske okupacije Poljske. Odavle dodje na službovanje u Varšavu, gdje je bio poznata ličnost u poljskim umjetničkim krugovima. Nakon bitke kod Jene i Napoleonove okupacije Pruske i Poljske izgubi svoje namještenje i polazi kao operni dirigent ponajprije u Bamberg, a odavle u lijepi Dresden, kojega je ovjekovječio u svojoj priči »Zlatni lonac«. U to doba pada njegov književni rad, pišući isprva fantastičke novele, a kasnije priče. Bolji dani nastupiše poslije pada Napoleonova i oslobodjenja Njemačke, kad je on bio 1814. imenovan sudskim savjetnikom u Berlinu. Ali ni sada ne izgubi ironije, kojom opisuje visoki činovnički stališ. Što više on i sam sebe ironizuje u priči »Orašar i Mišonja«. U Berlinu provodi svoj život po pričanju njegova prijatelja Hitziga ovako: u ponedjeljak i četvrtak prije podne na

* Ovaj kratki predgovor o piscu sastavljen je po navodima Dra Viktora Schweizera u izdanju: Meyers Klassiker-Ausgaben, Hoffmann I. Märchen u. Novellen. Tim sam se izdanjem ujedno služio kod prevodjenja.

sjednicama suda, druge dane radeći kod kuće; svako popodne spavajući ili šećući, a večeri i noći u krčmi uz čašu vina. Zadnje godine oboli od hrpteničke suše i umre 25. juna 1822. Od njegovih djela cijene se najviše »Die Elixiere des Teufels«, »Der goldne Topf«, »Nussknacker und Mausekönig«, »Meister Floh« i još neke druge novele. Najradije se čitaju njegove priče, koje ovdje donosimo u prevodu.

U jednom savremenom prikazu »Zlatnog lonca« veli se: da je ova priča djelo genija, što stoji iznad svake hvale i kudjenja i koje samo sa sobom donosi mjerilo, po kojem se ima prosuditi. Temeljna ideja jednako je provedena strogom filozofskom konsekvencijom kao i objektivirana divnom ironijom, pak će ozbiljna čitaoca zanijeti duhovitošću, a površnog ljupkošću i napetošću prikazivanja.

Romantičari ne označivahu riječju priča samo narodne i dječje priče, već i cjelokupnu poeziju čudovita i fantastična, pa poeziju simbola i alegorije. Oni iznašaju umjetne tvorevine, koje sa pričom veže još samo ime. A što Hoffmanna uzdiže nad sve ostale u toj grani književnosti, jest činjenica, što nam on crta svoje vlastite doživljaje i što u srijedi stoji uvijek njegova originalna pojava. Ujedno su njegove priče od umjetničke vrijednosti, jer način, kako se maštovite prikaze kod njega ispoljuju i kako nam on podaje zornost i gotovo logičnu istinost, pa njegova originalna manira, što radnju svojih priča postavlja u savremenu zbilju, odaje nam njegov realistički umjetnički dar.

U »Zlatnom loncu« prikazuje nam pisac študenta Anzelma u životu nespretna, zanesena u više sfere mašte, osobitom sklonošću za nevjerojatno. Glavnu radnju čini njegova fantastička ljubav prama Serpentini, zlatno zelenoj zmiji. Ona je kćer arhivara Lindhorsta, jednog elementarnog duha, prognanog na zemlju. Protiv ovog fantastičkog dijela stoji zbilja sa učiteljem Paulmannom i njegovom kćerkom Veronikom, koji na-

stoje da Anzelma uzdrže u granicama običnog života i da od njega učine dobrog muža Veronike, budućeg filistra. Izmjenična borba ovih dvaju dijelova, izmjenično padanje iz carstva duhova u obični život, pruža neobično mnogo čara i napetosti. A kad djaku Anzelmu uspije da se odhrva napadajima običnog života i kad on stane da uživa najveće slasti u carstvu duhova, onda nas pisac sjeti, da je to blaženstvo samo život u poeziji, u skladu svih bića kao dubokoj tajni prirode. Osim Anzelma zanijet će nas pojava arhivara Lindhorsta, u kom se veže život fantazije s onim zbilje.

I druga priča »Orašar i Mišonja« temelji se na istoj izmjeničnoj podlozi prikazivanja zbilje i fantazije, ali je očito namijenjena djeci. No rijetko će se naći i odraslog čitaoca, kojeg ova priča ne će zadiviti naivnim načinom prikazivanja i dječjim, naivnim maštanjem ozbiljnoga suca Hoffmanna, koji je u tom komadu u osobi Drosselmeiera prikazao sama sebe.

Hoffmann nije ostao osamljen u svom radu; u koliko je moguće, nasljedovali su ga njemački pisci, ali sa daleko više sreće pogodili su njegov način pisanja Francuzi, za koje je Hoffmann jedan od mnogo čitanih autora. Njegova osebujna pojava utjecala je i na veliki broj umjetnika, medju kojima valja u prvom redu spomenuti R. Wagnera i H. Heinea.

Ovaj prvi prevod Hoffmannovih djela u našem jeziku izlazi upravo prigodom stogodišnjice smrti piščeve, pa neka posluži kao naš mali spomen njegovoj pjesničkoj duši.

Za sam prevod valja da spomenem činjenicu, da sam nastojao zadržati osebujnost piščeva stila u koliko to bijaše moguće, jer prenašanjem u današnji naš način pisanja izgubilo bi se daleko više čara, no što to biva inače kod prevodjenja.

Zagreb, mjeseca augusta 1922.

Dr. V. P.

ZLATNI LONAC

PRIČA IZ NOVE DOBI

PRVA VIGILIJA

Nezgode djaka Anzelma. — Konrektora Paulmanna sanitarni kržak i zlatno zelene zmije.

Na Spasov=dan poslije podne oko tri sata naleti tr= čući kroz Crna Vrata u Dresdenu neki mladić upravo na košaru jabuka i kolača, što ih prodavaše stara grda babetina, tako da se je sve rasteplo, što se sretnim slu= čajem nije zgnječilo, dok je ulična deriščad veselo dije= lila plijen, što im ga je dobacio užurbani mladić. Na za= pomaganje stare, ostaviše piljarice svoje stolove sa kolačima i rakijom, opkoliše mladića i stadoše ga gr= diti prostačkim izrazima, dok on, stojeći kao ukopan od srdžbe i srama, ne pruži svoju malu ne baš osobito punu novčarku, koju stara požudno zgrabi i u džep strpa. Sad se rastvori čvrsti obruč, ali kad je mladić poletio, do= vikne mu stara: »Bježi, bježi, djavolsko dijete — bježi u kristal — u skoru tvoju propast — u kristal.« Kreštavi i grakćući glas žene imao je u sebi nešto užasna, pa se prolaznici začudjeni ustaviše, a smijeh, što se isprva rasprostr'o, umuknu. Djaka Anzelma (jer on bijaše taj mladić) spopade neka neočekivana groza, premda nije ni najmanje shvatio čudnih riječi starice, i on još jače protegne svoje korake, kako bi samo što prije umakao radoznalim pogledima svjetine. Dok se je gurao kroz gužvu nakićenih ljudi, svagdje je čuo da se mrmlja: »Jadnog li mladića — jao — proklete li žene!« Čudnim načinom obrate tajanstvene riječi starice taj smiješni

dogadjaj u žalost, tako da se je svatko samilosno ogledavao za ovim dosada neopaženim mladićem. Ženske opraštahu za volju pravilnog lica, čiji je izraz povećavao žar nutarnje srdžbe, i za volju snažna rasta mladićeva sve nespretnosti kao i njegovo svakoj modi izbjeglo odijelo. Njegov sivi frak bijaše naime tako skrojen, da je krojač, koji ga je šivao, samo po čuvenju poznavao moderni kroj, a donje, dobro sačuvano odijelo od crnog atlasa podavalo je čitavoj pojavi neki magisterski stil, kome se opet ne htjedoše podvrći ni hod, a ni stav. — Kad je djak dopro skoro do na vrh drvoreda, što vodi do Linkeova kupališta, skoro mu nestalo daha. Morao je polakše da ide, ali se jedva usudi da upravi pogled u vis, jer je još uvijek vidio, kako oko njega plešu jabuke i kolači, i svaki prijateljski pogled ove ili one djevojčice bijaše za njega odraz zloradog smijeha na Crnim Vratima. Tako on prispije do ulaza Linkeova kupališta: red po red svečano obučenih ljudi ulazio je unutra. Glazba dopiraše iznutra, a vreva veselih gostiju bivaše sve glasnija i glasnija. Malo što ne navriješe jadnome djaku Anzelmu suze na oči, jer i on htjede na Spasovo, što je i za njega bio dan osobite obiteljske svečanosti, sudjelovati u blaženstvu Linkeova raja, što više on htjede da se dovine i do zdjelice kave sa rumom i boce dvostrukog piva: a da se može što bolje razmetati, uzeo je nešto više novca, nego što je podesno i dopušteno. A sad mu odnese taj fatalni korak u koš s jabukama sve, što je sobom donio. O kavi, o dvostrukoj pivi, o glazbi i o pogledu nakićenih djevojaka — u kratko — o svim snovanim užicima nije se moglo misliti: on se lagacko odšulja i udari putom uz Labu, koji je bio baš posve pust. Ispod bazge, što je uza zid uzrasla, nadje komad udobne tratine, tu sjede i nabije lulicu sanitarnog kržaka, kojega mu darova prijatelj konrektor Paulmann. — Tik pod njim pljuskahu i žuborahu zlatno žuti valovi lijepe Labe, a iza nje pružaše divni Dresden smjelo i oholo svoje svijetle tornjeve u

mirisno nebesko polje, što se spuštaše sve do cvjetnatih livada i svježim zelenilom obasutih šuma, a iz dubokog plavetila naviještahu iskidane planine priču o dalekoj češkoj zemlji. Ali mrko gledajući preda se odbijaše djak Anzelmo dimove u zrak i njegova se zlovolja napokon ispolji rekavši: »Doista istinito je, da sam rodjen za svaki jad i čemer! — Što nikad ne postadoh Srećo, da uvijek krivo pogodih u igri para i nepara, da je pao moj kruh s maslom na masnu stranu, o svem tom jadu ne ću ni da govorim: al' zar to nije zlosretni udes, da ja, koji sam djavolu usprkos postao djakom, moram biti i ostati nespretnjak? — Obučem li igda novi kaput, a da ga već prviput ne omastim lojem ili da u nj ne uderem rupu na nezgodno zabitom čavlu? Pozdravim li igda bilo kojeg gospodina savjetnika ili koju gospodju, a da pri tom daleko od sebe ne odgurnem šešir il' što gore da se ne oskliznem na tle i sramotno se ne prevalim? Zar ne izdadoh u Halleu svakog sajmovnog dana redoviti izdatak od tri do četiri groša za pogažene lonce, jer me vrag nagnao da upravim svoj put upravno kao i lamingi? Zar dodjoh igda u pravo vrijeme u koleg ili drugodje, kamo me poslaše? Što je koristilo, da sam izašao pola sata prije i namjestio se pred vratima držeći kljuku u ruci, jer u času kad htjedoh da povučem za zvonce, prolije se nad mojom glavom kao neki djavao pun praonik ili me netko izlazeći pogazio i tako se opet zapletem u tisuću neprilika, s kojih zanemarih sve. — Jao! jao! kamo nestadoste vi blaženi snovi buduće sreće! Kako sam ponosito gajio u sebi nadu, da bih se ovdje mogao dovinuti i do tajnog savjetnika! Ali, zar mi nije moja zvijezda zlokobnica otudjila ponajbolje zaštitnike? — Znao sam, da tajni savjetnik, kome me preporučiše, ne trpi nakratko podrezanu kosu: teškom mukom pričvrstih straga na zaliske kiku, ali već kod prvog poklona popusti nesretna vrpca, a neko okretno pašče, što me onjuškavaše, ponese slavodobitno kikicu tajnom savjetniku. Prestravljen skočim za njim i sru-

šim se preko stola, uz koji je on doručkujući radio, tako da su se tace, tanjuri, tintarnica — pješčenica zvečeći skotrljali, a bujica čokolade i crnila prelije se nad upravo dovršenu raspravu. Gospodine, zar vas je vrag opsio? tulio je bijesni tajni savjetnik i isturi me kroz vrata na dvor. — Što koristi, da me konrektor Paulmann tješi nadom pisarskog mjesta, zar će to da dopusti moja zvijezda zlokobnica, koja me svugdje proganja! Samo još za danas! Htjedoh da se baš ugodno prodjem na mili Spasov-dan, a htjedoh i pošteno da potrošim. Mogao sam kao i svaki drugi gost u Linkeovu kupalištu da zovem: konobaru — bocu piva — ali molim od najboljeg! — Mogao sam do kasno u noć sjedjeti, pa još tome posve blizu uz ovu ili onu družbu prekrasno nakićenih djevojaka. Znam ja, znam, bio bih se ojunačio, postao bih posve drugi čovjek, što više, ja bih tako daleko dotjerao, da bih odgovorio na pitanje ove ili one: »Kako kasno može da bude?« ili »Koji se to komad svira?« da, ustao bih nato neusiljeno i pristojno, a da ne prevrnem čašu ili da se ne prebacim preko klupe; a naklonjen, pomičući se za korak i pô, odgovorio bih: »Dopustite, gospodjice, da vam poslužim, to je uvertira iz »Dunavske vile«, ili: odmah će da odbije šest sati. Pa zar bi mi to mogao itko da upiše u grijeh? — Ne! velim ja, djevojčice bi se vragoljasto nasmijale i pogledale, kao što to obično biva, kad se ja usudim pokazati, da znam, što znači laki kret i općenje sa damama. Ali sotona me uplete u onaj zlosretni koš s jabukama, pa sad moram u samoći taj sanitarni kržak...« — Ovdje prekine djaka Anzelma u njegovu govoru čudni neki žubor i žamor, što se tik uz njega pojavi, da se doskora uspne u grane i lišće svodovite bazgovine nad njegovom glavom. Sad bi se činilo, da večernji povjetarac lišće stresa, a sad opet kao da se miluju ptičice u granama mičući svoja krilašca u obijesnom lijetu i zalijetanju. Sad opet poče nešto šaptati i šuškati i činilo se, da cvjetovi odzvanjaju kao obješena kristalna zvonca. Anzelmo slu-

šaše i slušaše. Uto se pretvori, on ni sam ne zna kako, i šum i šapat i šuštaj u na po zametene riječi:

»Kroz i na-kroz, kroz ivice, kroz cvijeća bujice, vijemo, ovijamo i vijugamo se sestrice — sestrice — sjajna, vini se, sestrice, visoko, visoko — gore — dole — večernje sunce rasiplje zrake, piskuće zefir — rosa šuška — cvijeće pjeva — sikćimo jezikom — zapjevajmo s ivicom i s cvijećem — zvijezde će da sjaju — mora da padaju — kroz ivice vijmo, ovijmo, vijugajmo se sestrice, sestrice.«

I tako se nastavljaše kao neki zapleteni govor. Anzelmo mišljaše: ta to je samo zefirić, koji danas šapuće dosta razumljivim riječima. — Al u tom času zazvuči nad njegovom glavom kao trozvuk jasnijeh kristalnijeh zvonova: on navrne pogled u vis i opazi tri zelenim zlatom obasjane zmijčice, što se oko grana splele glavicama uprtim u večernje sunce. A iznova poče šapat i šaputanje onijeh riječi, a zmijčice skakahu i milovahu se gore i dole kroz granje i lišće, a jer su se brzo pomicale, činilo se, kao da bazgovina siplje tisuće blještavih smaragda kroza svoje tamno lišće. Ta to je večernje sunce, što se tako odsijeva u bazgovini, pomisli djak Anzelmo, ali opet zazvuče zvona, dok Anzelmo opazi, kako je jedna zmija svojom glavom k njemu upravila. Kroz cijelo tijelo prodjoše ga munjevni trnci, on zadrhće u duši — upilji oči u vis, a prekrasni par tamno modrih očiju pogleda ga dubokim čeznućem, dok mu dosad neko nepoznato čuvstvo najvećeg blaženstva i najdublje boli malo te ne raznese grudi. Dokle je on ovako pun vruće želje još uvijek gledao u te blažene oči, kristalna zvonca odzvanjahu sve jače čarobnim akordima, a blještavi smaragdi spuštahu se na njega i zaodjenuše ga bukteći iz tisuću plamenova, igrajući se oko njega sjajnim zlatnim nitima. Bazgovina se strese i reče: »Ležao si u mojoj sjeni, moj miris te zaokupio, ali me ti ne razumje. Miris je moj govor, ako ga ljubav užeže.« Zefir

prošušti mimo i reče: »Hladio sam tvoje sljepočice, ali me ti ne razumje. Dah je moj govor, ako ga ljubav užeže. Sunčani zraci prodrše kroz svodovinu, a sjaj gorjaše kao da hoće reći: »Polih te užarenim zlatom, ali me ti ne razumje: žar je moj govor, ako ga ljubav užeže.«

Sve dublje i dublje, utonuvši u prekrasni par očiju, postajaše čeznuće veće, a želja vruća. Sve se micaše i pokretaše, kao da je oživjelo veselim životom. Cvijeće i lišće mirisalo je oko njega, a njihov miris bijaše kao čarobni pijev od tisuće frula, a što oni pjevahu, ponesoše otpijevajući hitro zlaćani večernji oblaci u daleke zemlje. Ali kad zamaknu zadnja zraka sunca iza planine i kad sumrak prebaci nad prirodu svoj veo, uto poviče kao iz daljina duboki opori glas:

»Hej, hej, kakovo je to šaputanje i pogovaranje tamo preko? — hej, hej, tko će da mi potraži zraku iza brda! dosta sunca, dosta pjesme. — Hej, hej, kroz grm i travu — kroz travu i vir! — hej, hej, — nizdoo — nizdoo!«

I glas nesta u grmljavini dalekih gromova, ali kristalna zvonca razbiše se reskim zvukom. Sve umuknu, dok Anzelmo opazi, kako se opuznuše one tri zmije svjetlucajući i bliješteći kroz travu u rijeku: šuštajući i šuškajući baciše se u Labu, a nad valovljem, gdje one utonuše, zapucketa zeleni plamen, koji nesta svijetleći se u kosom smjeru prama gradu.

DRUGA VIGILIJA

Kako se je dogodilo, da su djaka Anzelma držali pijanim i ludim. — Vožnja preko Labe. — Remek-pjesma kapelnika Grauna. — Konradijev želučani liker i brončana piljarica.

»Gospodin nije baš pri zdravoj pameti!« reče neka časna gradjanka, vraćajući se u krugu obitelji sa šetnje, a pri tom stade i skrštenih ruku promatraše divlje mah-

nitanje djaka Anzema. Ovaj je naime obujmio deblo od bazge i neprestano vikaše u grane i lišće: »Ah, samo još jednom zasvjetlucajte i zasvijetlite se, vi mile zlatne zmijčice, samo još jednom neka čujem vaše zvonke glasiće! Samo me još jednom pogledajte, blage modre očice, samo još jednom, jer inače ću da pogibem od boli i vruće želje!« Usto upravo žalosno jadikovaše i uzdisaše iz dubine svoje duše, a od želje i nestrpljivosti tresao je bazgom, ali ova je mjesto odgovora šuštala lišćem posve muklo i neshvatljivo, pa se činilo kao da se jasno izruguje bolima djaka Anzelma. — »Gospodin nije baš pri zdravoj pameti!«, reče gradjanka, i Anzelmu se pričini, kao da se prenuo iz duboka sna ili što gore, kao da ga je tkogod polio ledenom vodom, samo da se što nenadanije probudi. Sad je tek opazio, gdje se nalazi, i sjeti se kako ga je dražila neka čudna utvara i dapače ga nagnala, da sam sobom glasno razgovara. Presenećeno pogleda gradjanku, pograbi šešir, što mu je na zemlju pao i htjede odjuriti. Medjutim je došao i otac obitelji, on položi dijete, što ga držaše na rukama, u travu, a upirući se o štap, začudjeno promatraše i slušaše djaka. Zatim podigne lulu i duvankesu, što su ispale djaku, i reče pružajući ih: »Neka gospodin ne jadikuje tako užasno u noći i nek' ne bulji tako u ljude, kad mu inače ništa drugo nije, nego da je malo dublje zagledao u čašicu — podjite samo mirno kući i legnite se na uho!« Djak Anzelmo se zasrami, a iz grudiju mu se vine žalobni ah! »No, no,« nastavi gradjanin, »pustimo to, takova šta dogodi se i najboljem čovjeku, a na divni Spasov-dan može čovjek pod dojmom razveseljena srca i koju čašu povrh žedje da popije. Pa to se dogodi i božjem ugodniku — gospodin je zacijelo kandidat. — Ali ako gospodin dopusti, nabit ću svoju lulicu vašim duhanom, meni je moga nestalo tamo gore,« upravo dovrši gradjanin, kad je djak Anzelmo posegao za lulom i duhanom, da ih strpa u džep; gradjanin je medjutim sporo i oprezno čistio lulu, a isto

tako sporo poče da je i puni. Nekolicina gradjanskih djevojaka pridružiše se njima, potajice govorahu sa gospodjom i smijuckahu se, a pritom pogledavahu na Anzelma. A njemu se činilo, kao da stoji na oštrim bodljikama i užarenim iglama. Čim je dobio lulu i duvankesu, odjuri kao vjetar. Sve lijepo, što je vidio, ispalo mu je posve iz pameti; a on se samo sjećaše, da je ispod bazge koješta bedasto brbljao, što mu se činilo tim strašnije, jer je uvijek ćutio neku nutarnju odvratnost prama ljudima, koji sami sobom govore. Njegov rektor govoraše: »Sotona govori iz njih« i u to on doista i vjerovaše. Užasna bijaše za nj pomisao, da su ga na Spasov-dan držali opitim kandidatom teologije. Već htjede da zaokrene u topolik kod Koselova vrta, kad začu iza sebe glas: »Gospodine Anzelme, gospodine Anzelme! kud do sto bijesa letite tako brzo?« Djak stade kao ukopan, jer je bio uvjeren, da će se sada svaliti na njega nova neka nesreća. I opet se začu glas: »Gospodine Anzelme, ta povratite se, mi vas ovdje uz vodu čekamo!« — Sad je istom djak opazio, da je to njegov prijatelj konrektor Paulmann, koji ga zvaše; on se povrati do Labe i nadje konrektora sa njegovim dvjema kćerkama i sa registratorom Heerbrandom, gdje upravo htjedoše da udju u čamac. Konrektor Paulmann pozove djaka, da se s njime poveze preko Labe i da ostane na večer kod njega u stanu u predgradju Pirni. Djak Anzelmo odazove se vrlo rado, jer se nadaše, da će tako izbjeći zloj sudbini, koja danas njime obvlada. Kad su se vozili rijekom, dogodi se, da se na protivnoj obali, kod Antunova vrta, upali neki vatromet. Pucketajući i šikajući prodirale su rakete u zrak, a svijetle zvijezde rasprskale se u zraku, sipajući oko sebe tisuće praskavih plamenova i zraka. Djak Anzelmo sjedjaše povučen u se uz veslače, a kad je u vodi opazio odsjev u zraku rasipanih i raspucanih iskara i plamenova, pričini mu se, kao da se zlatne zmijčice provlače rijekom. Sve čudno, što je vidio pod bazgom, osvane mu živo u duhu i mislima,

i nanovo ga zahvati nepojmljiva čežnja i žarka želja, koja je potresla njegove grudi grčevito bolnim ushitom. »Ah, zar ste opet tu, zlatne zmijčice, pojte samo, pojte. U vašem pijevu prikazat će se opet one divne i mile tamno modre oči — ah, zar ste dole pod valovljem?« — Tako reče djak Anzelmo, a pri tom se snažno pomaknu, kao da se htjede baciti iz čamca u valove. »Zar je vrag u vama?« reče jedan brodar i uhvati ga za vršak kaputa. Djevojke, sjedeći uz njega, zaviknuše od straha i sklonuše se na drugu stranu čamca; registrator Heerbrand prošapta nešto konrektoru Paulmannu na uho, na što ovaj dulje odgovori, od česa je djak Anzelmo samo ove riječi razumio: »Takove napadaje — zar nijeste opazili?« Odmah zatim ustane konrektor Paulmann i sjede sa nekim ozbiljnim dostojanstvenim licem uz djaka Anzelma, uze ga za ruku i reče: »Kako vam je, gospodine Anzelmo?« Djak Anzelmo skoro se onesvijesti, jer u njegovoj duši nasta neki pomamni razdor, kojega je htio uzalud da umiri. Posve jasno je vidio, da je ono, što držaše za svjetlucanje zlatnih zmijčica, samo odraz vatrometa u Antunovu vrtu, ali neko nikad neoćućeno čuvstvo, on ni sam ne znadijaše, da li bol, da li slast, grčevito stiskaše njegove grudi, a kada bi brodar veslom udario o valove, koji su kao bijesni kružeći bućkali i šumjeli, tad se u toj buci začu neko tajno šaputanje i došaptavanje: »Anzelmo, Anzelmo, zar ne vidiš, kako neprestano pred tobom idemo? Sestrica te tako milo pogledava — vjeruj — vjeruj — vjeruj u nas!« — I njemu se pričini kao da u odsijevanju gleda tri zeleno užarena traka. Ali kad je nadasve bolno upro pogledom u vodu, da li se ne će pojaviti one mile oči iz valovlja, tad dobro uvidi, da ono odsijevanje dolazi samo od ravijetljenih prozora obližnjih kuća. Mučke on sjedjaše, dok se u duši borio sam sa sobom; ali konrektor Paulmann upita još jačim glasom: »Kako vam je, gospodine Anzelmo?« Posve malodušno odgovori djak: »Ah, dragi konrektore, kad biste vi samo znali, kakove

sam čudne sne netom prosnio ispod jedne bazge kod zida Linkeova kupališta, posve budan, otvorenih očiju, ah, doista ne biste me prekorili, što sam neprestano tako smeten.« — »O, o, gospodine Anzelmo,« upade mu konrektor Paulmann u riječ, »uvijek sam vas držao za solidna mladića, ali sanjariti — bistrim otvorenim očima sanjariti i onda najednom htjeti u vodu skočiti, to — oprostite mi — čine samo smetenjaci ili ludjaci!« — Djak se Anzelmo sav snuždi radi oporih riječi svoga prijatelja, a najstarija kćerka Paulmannova Veronika, zbilja lijepa i bujna djevojčica od šesnaest godina, reče: »Ali, dragi oče, gospodinu Anzelmu mora da se je dogodilo nešto osobita, pa on misli moguće, da je bdio, ne znajući, da je doista spavao ispod bazge i da su mu se prikazale kojekakove ludorije, što mu se još uvijek vrte mislima.« — »Mila gospodjice i dragi konrektore,« upade registrator Heerbrand u riječ, »zar čovjek ne može i budan sanjariti? Doista i meni se jednoć poslije podne, sjedeći udobno u stolici, prikaže u nekoj inspiraciji položaj nekog izgubljenog spisa, pa još jučer na isti način plesaše pred mojim očima, jasno otvorenim, neki divni latinski frakturni rukopis.« — »Ej, vrlo cijenjeni registratore,« odgovori konrektor Paulmann, »vi ste uvijek naginjali pjesništvu, pa lako upadate u fantazije i u maštanja.« Djaku Anzelmu je godilo, što su se za njega zauzeli u tom vrlo neugodnom položaju pripitog ili suludog čovjeka, pa iako je već bilo tamno, činilo mu se, da prviput opaža upravo lijepe tamno modre oči Veroničine, a da mu pri tom ne pade napamet onaj divni par očiju pod bazgovinom. Uopće djak Anzelmo posve zaboravi na dogadjaj ispod bazge, ćutio se svjež i veseo i tako je daleko dotjerao u svojoj razuzdanosti, da je kod izlaženja iz čamca pružio svojoj braniteljici Veronici ruku pomoćnicu i bez neprilika vodeći je ispod ruke, dopratio je sa mnogo spretnosti do kuće, tako da se je samo jedan jedincati put spotakao, i jer je na čitavu putu bila jedna jedina lokva, poštrcao samo malo

Veroničinu bijelu opravu. Konrektoru Paulmannu nije izmakla sretna promjena djaka Anzelma; on mu se opet svidjao i umoli ga za oproštenje radi oštrih riječi, što mu ih je dobacio malo prije. »Da,« nadoda on, »imade slučajeva, da se čovjeku prikažu često neke utvare i da ga mogu dobrano prestrašiti i izmučiti, ali to je samo tjelesna bolest, tu pomažu pijavice, što ih se salva venia aplicira na stražnjicu, kako je to dokazao neki znameniti, sada već pokojni učenjak.« Djak Anzelmo nije zapravo ni sam znao, da li je bio pijan, lud ili bolestan, ali na svaki način držao je pijavice suvišnima, jer je štokakvih utvara posve nestalo, a on je bivao sve veseliji, što više uspijevalo mu je da se raznovrsnim uljudnostima omili lijepoj Veronici. Kao obično muziciralo se poslije frugalne večere; djak Anzelmo morao je sjesti uz glasovir, a Veronika je zapjevala svojim bistrim jasnim glasom. — »Časna gospodično,« reče registrator Heerbrand, »vaš je glas kao kristalni zvončić!« — »To zaista ne!« izmakne se djaku Anzelmu, on ni sam nije znao kako, i svi ga pogledaše začudjeno i zbunjeno. »Kristalni zvončići odzvanjaju u bazginim granama divno! divno!« nastavi djak Anzelmo poluglasno mrmljajući. Na to položi Veronika svoju ruku na njegovo rame i reče: »Što vi to govorite, gospodine Anzelmo?« Odmah se djak opet posve osvijesti i poče udarati. Konrektor Paulmann pogleda ga mrko, ali registrator Heerbrand položi note na stalak i otpjeva sa ushitom neku uzor-ariju kapelnika Grauna. Djak Anzelmo je još koješta popratio glazbom, a duet sa napjevom, što ga je izveo sa Veronikom i kojega je komponovao sam konrektor Paulmann, razveselio je sve. Već je vrlo okasnilo, a registrator Heerbrand maši se šešira i štapa, dok mu se konrektor Paulmann tajanstveno priključi i reče: »No, poštovani registratore, zar ne bi vi sami gospodinu Anzelmu — no! o čemu smo malo prije govorili!« — »Vrlo rado,« odvrati registrator Heerbrand i poče, nakon što su se u krugu sjeli, bez oklijevanja po prilici

ovako: »Ima ovdje u mjestu neki bajnovito čudni čo-vjek, govori se, da se bavi raznim tajnim znanostima, ali kako ovakova šta uopće nema, držim, da je prije svega nekakav antikvarni istraživalac, a usto valjda i eksperimentalni kemičar. Ne pomišljam ni na kog drugog, već na našeg tajnog arhivara Lindhorsta. On živi, kako znate, samotno u svojoj nešto udaljenoj staroj kući, pa ako nije u službi, naći ćete ga u njegovoj biblioteci ili u njegovoj kemičkoj radioni, ali onamo ne pušta nikoga. On ima osim mnogo rijetkih knjiga i izvjesni broj arapskih, koptičkih i čudnim znakovima, za koje se ne zna kojeg su jezika, ispisanih rukopisa. On bi ih rado dao spretno prepisati, pa traži čovjeka, koji se u to razumije, da crta perom i da najvećom točnošću i vjernošću prenosi sve znakove i to sa tušem na pergamenu. Ima se raditi u jednoj posebnoj sobi njegove kuće pod njegovim nadzorom, a plaća osim prehrane za vrijeme posla svaki dan jedan talir i obećava povrh toga prikladni dar, kad prepisi budu gotovi. Radno vrijeme dnevno od dvanaest do šest sati. Od tri do četiri se odmara i jede. A jer je već sa više mladih ljudi pokušao one rukopise prepisati, napokon se obratio na mene, da mu namaknem spretnog crtača; tad sam na vas pomislio, dragi gospodine Anzelmo, jer znam, da vi ne samo pišete vrlo lijepo, već i perom crtate kićeno i čisto. Želite li dakle u to teško vrijeme do vašeg mogućnog namještenja zaradjivati dnevno jedan talir, a povrh toga i dar, onda se potrudite sutra tačno u dvanaest sati gospodinu arhivaru, čiji će vam stan biti poznat. — Ali čuvajte se i jedne mrlje tinte; pade li na prepis, onda ga morate bez milosrdja nanovo prepisati, pade li na original, onda je gospodin archivarius spreman, da vas baci kroz prozor, jer on zna biti i srdit.« — Djak Anzelmo uzbukti od veselja radi ponude registratora Heerbranda; jer ne samo, što je lijepo pisao i perom crtao, već je bila upravo njegova pasija, da ustrajnim kaligrafskim naporom prepisuje; on se stoga zahva-

li svojim zaštitnicima najprikladnijim načinom i obeća, da sutrašnji podnevni sat ne će zaboraviti. U noći vidio je djak Anzelmo same svijetle talire i čuo njihov divni zvuk. — Pa tko bi i zamjerio siromahu, kome je skršila prevrtljiva sudbina mnogu nadu, koji je morao da pazi na svaki filir i koji se morao odreći mladenačkog životnog užitka? Već ranim jutrom potraži on svoje olovke, svoja gušća pera, svoj kineski tuš, jer mišljaše, da boljeg materijala ne može pronaći ni arhivar. Ali nada sve je ogledao i uredjivao svoja kaligrafska remek-djela i svoje crteže, da ih doprinese arhivaru kao dokaz svojih sposobnosti, e će moći izvršiti povjerenu mu zadaću. Sve mu je polazilo za rukom, povez oko vrata uspije mu odmah iz prve, kako je imao da bude, nijedna nit se ne otrgne, niti jedna petlja ne pukne u crno svilenim čarapama, a šešir se ne otkotrlja opet u prašinu, kad je već bio pomno očetkan — u kratko — tačno pola sata prije dvanaest stajaše djak Anzelmo u svome sivome fraku i crnim atlasnim hlačama sa omotom uzor-rukopisa i risarija u džepu, u Konradijevu dućanu na Dvorskoj ulici, popio je čašicu, dvije najboljeg želučanog likera, jer ovdje, pomišljaše on i pri tom udari na sad još prazni džep, odzvanjat će doskora državni taliri. Ne obazirući se na dugi put do samotne ulice, u kojoj se nalazila prastara kuća arhivara Lindhorsta, našao se je djak Anzelmo još prije dvanaeste pred kućnim vratima. Tu on stajaše i promatraše lijepi veliki, brončani zvekir; ali kad je sa tornja crkve sv. Križa zrakom prohujio zadnji moćni udar i on htio zahvatiti zvekir, iskesi se brončano lice gadnom igrom modro užarenih svijetlih pogleda sa iscerenim smiješkom. Ah! ta to bijaše piljarica sa Crnih Vratiju! Šiljasti zubi zacvokoću u razvučenim ustima, a iz cvokota zagrče: »Ti ludove — ludove — ludove — čekaj, čekaj! Zašto si onako istrčao! Ludove!« — Prestravljen zatetura djak Anzelmo, htjede da zahvati stup vratiju, ali njegova ruka zagrabi vrpcu zvonca i potegne je, sve jače i jače zvonilo je kre-

štavim neskladom, a čitavom pustom kućom odzvanjaše i rugaše se jeka: »U skoro tvoju propast, u kristal!« — Djaka Anzelma spopade groza prolazeći grčevitom grozznicom kroz sva uda. Vrpca zvonca spusti se i pretvori se u bijelu prozirnu udav-zmiju, koja ga obavije i stisne, stežući zavoj sve jače i jače, da su se njegove mekane razmrskane kosti praskajući komadale, a njegova krv iz žila štrcala, prodirući u prozirno tijelo zmijino i bojadišući ga crveno. — »Ubij me, ubij!« htio je da viče u groznom strahu, ali njegova vika bila je samo muklo roptanje. — Zmija podigne svoju glavu i položi svoj dugi šiljati jezik od užarena metala na prsa Anzelmova, reska neka bol prikine sad najednom žilu kucavicu života, a njemu izmakoše misli. — Kad se opet osvijestio, ležao je na svom siromašnom krevetu, pred njime stajaše konrektor Paulmann i govoraše: »Za milog Boga, kakove li vi to ludorije spravljate, dragi gospodine Anzelmo!«

TREĆA VIGILIJA

Vijesti o obitelji arhivara Lindhorsta. — Veroničine modre oči. — Registrator Heerbrand.

»Duh pogleda niz vodu, ona se pokrenu i zakipi šumnim valovljem i sruši se grmeći u ponore, koji su rastvorili svoja crna ždrijela, da je požudno progutaju. Kao pobjednici u triumfu podigoše granitne pećine svoje iskidano okrunjene glave, u obrani doline, dok je sunce ne uze u svoje materinje krilo i obujmivši je svojim zrakama kao užarenim rukama njegovaše i grijaše. Sad se iza sna krenu tisuću klica, što je drijemalo pod pustim pijeskom, i pruže svoje zelene listiće i vlatke na vidjelo majke i kao nasmijana djeca u zelenoj kolijevci mirovahu medju cvjetovima i pupoljcima cvjetići, dok se i oni od majke probudjeni ne prenuše i okitiše svjetlima, što ih je majka njima na radost na tisuću načina

šarom išarala. Ali u srijedi doline bijaše crni brežuljak, taj se dizaše i spuštaše kao prsa čovječja u nadimanju žarke čežnje. — Iz ponora se valjahu pare i skupljajući se u gromadne tvorine neprijateljski su žudjele, da majčino lice potamne; ali ona pozove buru u pomoć, rasulo ona medju njih unese, pa kad se je čista zraka opet dotakla crnog brežuljka, u prekomjernosti ushićenja probije se divna vatrena Lijerka, otvarajući lijepe listove kao opojne usnice, da se naužije slatkih majčinih poljubaca. — Sjajna svjetlost zakorači sad u dolinu; bijaše to mladi Fosfor, njega opazi vatrena Lijerka i zaklinjaše ga vrućom žudnom ljubavi: »Budi moj u vječnost, ti divni mladiću! jer ja te ljubim i morala bih usahnuti, kad bi me ostavio.« Na to reče mladić Fosfor: »Hoću tvoj da budem, ti divni cvijete, ali onda ćeš kao nevaljalo dijete ostaviti i oca i majku, ne ćeš više mariti za svoje družice, htjet ćeš biti veća i moćnija od svega, što se sada tebi ravno s tobom veseli. Čežnja, koja sad grije dobrotvorno tvoje biće, raspršena u tisuće zraka, mučit i palit će tebe, jer čuvstvo urodit će čuvstvima, a najveća slast, koju užiže iskra, što ću je u tebe unijeti, jest beznadna bol, u kojoj ćeš nestati, da nanovo drugačije izmilišš. — Ta iskra je misao!« — »Ah!« jadikovaše Lijerka, »zar ne mogu biti tvoja u tom žaru, koji sad u meni gori? Mogu li te više ljubiti nego sada, i mogu li te gledati kao i dosada, ako me uništiš?« Sad je poljubi mladić Fosfor i kao od svijetla prosjana rasplamti se ona plamenima, iz kojih se probije neko strasno biće, što brzo pobježe u dolinu, leteći beskrajnim prostorom, ne brinući se za družice iz mladosti i za ljubljenog mladića. Ovaj jadikovaše za izgubljenom ljubovcom, jer i njega je dovela samo beskrajna ljubav do lijepe Lijerke u samotnu dolinu, a granitne hridi spustiše svoje glave u saučešću radi boli mladićeve. Ali jedna rastvori svoje krilo, a crni krilati zmaj šumom izleti i reče: »Moja braća, metali, spavaju tu unutra, ali ja sam uvijek budan i hoću da

ti pomognem.« Vinuvši se gore i dole, uhvati napokon zmaj to biće, što je izbilo iz Lijerke, odnese ga na brežuljak i zagrne ga svojim krilima; tu stajaše opet Lijerka, ali vječna misao razdrije njezinu dušu, a ljubav prema mladiću Fosforu bila je grozna bol, od koje povenuše i poumiraše zadahnuti otrovnim parama cvjetići, koji se inače veseljahu svom pogledu. Mladić Fosfor navuče svoju sjajnu opremu, koja se odraziваše tisućubojnim zrakama, i stane da se bori sa zmajem, koji je udarao svojim crnim krilom o oklop, da je zvonko odjekivao; od moćnog zvuka oživješe opet cvjetići i kao šarene ptice oblijetahu zmaja, kojega izdadoše sile, te pobijedjen skrije u dubinu zemlje. Lijerka je bila oslobodjena, a mladić Fosforus ogrli je pun žarke čežnje i božanske ljubavi i u himni slave klanjali su joj se cvjetići, ptice, pa dapače i granitne hridi kao kraljici doline.« — »Oprostite, poštovani gospodine arhivaru, to je orijentalna brbljarija!« reče registrator Heerbrand, a mi vas umolismo, da bi nam pripovijedali štogod, kao što nam to inače običajete, nešto o vašem izvanredno čudnom životu, nešto o vašim putnim avanturama, i to nešto istinita.« — »No, pa što,« odvrati arhivar Lindhorst; »to, što vam pripovijedih, prava je pravcata istina, kojom vam mogu poslužiti, moji ljudi, a u neku ruku iz mog je života. Jer ja vam potičem iz jedne doline, a vatrena Lijerka, koja je zadnja vladala, je moja pra-pra-pra-prababa, po čemu sam ja dakle i princ.« — Svi prasnuše grohotnim smijehom. — »Da, smijte se samo srdačno,« nastavi arhivar Lindhorst, »može vam se pričiniti to, što vam pripovjedih u posve kratkim crtama, posve ludo, ali usprkos toga nije nesuvislo i alegorično zamišljeno, već od riječi do riječi istinito. Da sam znao, da će vam se tako malo svidjeti divna priča ljubavi, kojoj i ja zahvaljujem svoj postanak, onda bih Vam radije ispričao kojekakove novosti, koje mi je saopćio

brat kod svog jučeranjeg posjeta.« — »Ej, kako rekoste? Zar vi imate brata, gospodine arhivaru? — Gdje je on? — Gdje živi? Zar je i on u kraljevskoj službi ili je možda privatni učenjak?« — tako se pitalo sa svih strana. — »Ne!« odgovori arhivar posve hladno i široko uzevši burmut, »on se odvratio od prava puta i pošao je medju zmajeve.« — »Kako ono htjedoste reći, gospodine arhivaru,« upadne mu registrator Heerbrand u riječ, »medju zmajeve?« — »Medju zmajeve?« odzvanjaše sa svih strana kao jeka. — »Da, medju zmajeve,« nastavi arhivar Lindhorst; bilo je to očajno. Vi znate, moja gospodo, da je moj otac umr'o pred malo vremena, radi česa se ja još u korotno odijelo odijevam, imade tome najviše trista osamdeset i pet godina; od njega sam kao ljubimac baštinio jedan divan oniks, kojega je moj brat htio imati pod svaku cijenu. Pravdasmo se na očevu odru upravo nedostojno, dok pokojnik, čija se mjera strpljivosti prevršila, ne skoči i baci brata niza stube. To je peklo mog brata i on se odmah odmetnuo u zmajeve. Sad boravi u nekoj šumi čempresa kod Tunisa, ondje straži neki znameniti mistički karfunkel, kojega bi htio imati neki vrag od nekromanta, koji se uselio sad u svoj ljetnikovac na Laplandu, zato i može brat samo na časak, kad se nekromant pozabavi u vrtu sa svojim salamandrima, izmaknuti, da meni onako u brzini ispriča, što ima dobra i nova na izvorima Nila.« — Po drugi put prasnuše prisutni u bučni smijeh, ali djaku Anzelmu posta posve nevoljko pri srcu i jedva je mogao gledati arhivaru Lindhorstu u ukočene ozbiljne oči, a da u nutrinji na neki njemu samome nepoznati način ne zadrhće. Prije svega značio je opor, ali čudnovat, kao od metala zvonki glas arhivara Lindhorsta za njega nešto tajna, silovita, te mu zadrhtaše i kosti i meso. Pravu svrhu, radi koje ga je registrator Heerbrand poveo u kavanu, činilo se, da ne će danas postići. Poslije onog doga-

djaja pred kućom arhivara Lindhorsta nije bio djak Anzelmo više u stanju, da se po drugi put odvaži u posjete; jer po njegovu najdubljem uvjerenju samo se je slučajem oslobodio, ako ne od smrti, a ono od opasnosti da poludi. Konrektor Paulmann upravo je prolazio ulicom, kad je on posve bez svijesti ležao pred kućnim vratima, a neka se stara žena, odloživši svoju košaru sa kolačima i jabukama, trudila oko njega. Konrektor Paulmann je odmah dozvao jednu nosiljku i tako ga kući otpremio. »Neka o meni misle štogod hoće,« reče djak Anzelmo, »neka me drže za ludova ili ne — dosta! — sa zvekira iskesilo se na me ono prokleto lice vještice sa Crnih Vratiju; što se je kasnije dogodilo, o tom ne ću radije da govorim, ali da sam se probudio iz nesvjestice i da sam tu nesretnu piljaricu pred sobom vidio (jer nitko drugi nije to bio, već stara ona žena, koja se oko mene trudila), mene bi udarila kap kao grom iz vedra neba ili bih poludio.« Sva nagovaranja i svi pametni predlozi konrektora Paulmanna i registratora Heerbranda nijesu ništa koristili, pa niti modrooka Veronika nije ga mogla istrgnuti iz stanovitog zadubljenog stanja, u koje je zapao. Sada ga doista držahu duševno bolesnim i smišljahu sredstva, da ga razonode, pri čemu je registrator Heerbrand mislio, da tome ne bi ništa bolje poslužilo nego zaposlenje kod arhivara Lindhorsta, naime preslikavanje rukopisa. Radilo se samo o tome, djaka Anzelma na zgodan način upoznati sa arhivarom Lindhorstom, a kako je znao registrator Heerbrand, da onaj skoro svake večeri posjećuje stanovitu kavanu, pozvao je djaka Anzelma, da tako dugo svake večeri na njegove, registratora, troškove u onoj kavani pije čašu piva i popuši lulu duvana, dok se na ovaj ili onaj način ne upozna sa arhivarom i dok se s njim ne sporazumi u pogledu prepisivanja rukopisa, što je djak Anzelmo i zahvalno prihvatio. »Zadužit ćete Bogu dušu, časni registratore, ako tog mladića privedete k svijesti,« reče

konrektor Paulmann. »Zadužit ćete dušu!« opetova Veronika podignuvši pobožno oči prama nebu i živahno razmišljajući, kako je djak Anzelmo već i sada posve pristojan mladić, pa i bez pameti! — Upravo kada se uputio arhivar Lindhorst sa šeširom i štapom prama vratima, pograbi registrator Heerbrand djaka Anzelma brzo za ruku i presječe s njime arhivaru put govoreći: »Vrlo cijenjeni gospodine tajni arhivaru, ovdje je djak Anzelmo, koji je neobično spretan u krasnopisu i crtanju i koji hoće da kopira vaše rijetke rukopise.« — »To mi je neobično milo,« odgovori arhivar Lindhorst brzo, baci trouglasti, na vojničku skrojeni šešir na glavu i potiskujući na stranu registratora Heerbranda i djaka Anzelma, odjuri uz veliku buku niza stube, tako da su se ova obojica posve osupnula i zabuljila u sobna vrata, što ih je on tik pred njima zalupio, da su se šarke potresle. »Ta to je posve čudni starac,« reče registrator Heerbrand. — »Čudni starac,« zapenta djak Anzelmo, a pri tom je osjetio, kako mu struji hladna struja svim žilama, da se je gotovo prometnuo ukočenim kipom. Ali svi gosti se nasmiju i rekoše: »Arhivar je danas opet u svom osebujnom raspoloženju, sutra će biti zacijelo dobroćudan i ne će progovoriti ni riječi, već će buljiti u dimove svoje lule i čitati novine; na to se čovjek ne smije obazirati.« — »To je istina,« pomisli djak Anzelmo, »tko će se na ovakova šta obazirati! Zar nije rekao arhivar, da mu je neobično milo, što želim kopirati njegove rukopise? — pa i zašto mu je presjekao put registrator Heerbrand upravo kada je htio kući? — Ne, ne, kad se dobro promisli, on je posve dobar čovjek, taj gospodin tajni arhivar Lindhorst, i začudo liberalan — samo kurijozan u čudnim izrazima. — Ali, što to meni škodi? — Sutra ću tačno u dvanaest sati poći onamo, pa makar se tome oprle i stotine brončanih piljarica.«

ČETVRTA VIGILIJA

Melankolija djaka Anzelma. — Zrcalo od smaragda. — Kako je arhivar Lindhorst odletio kao kobac, a djak Anzelmo nije nikoga sreo.

Doista moram baš tebe samoga, voljni čitaoče, upitati, da li nijesi u svom životu doživio sate pa dane i tjedne, kada ti pobudjuje sav tvoj obični rad i trud pravo mučno raspoloženje i kada ti se pričinja sve, što ti je bilo inače važno i vrijedno da nosiš u misli i na umu, sad smiješno i bezvrijedno? Tad ni sam nijesi znao, što bi činio i kamo bi se vrnuo; tamno neko čuvstvo kao da ti se mora bilo gdje i bilo u kom vremenu ispuniti velika želja, što prelazi krug svih zemaljskih slasti, želja, koju se ne usudjuje izreći duh kao strogo odgojeno bojažljivo dijete, podiže tvoje grudi, i u tom čeznuću za nečim nepoznatim, što te oblijeće svagdje gdjegod bio i gdjegod hodio kao mirisavi san sa prozirnim pred oštrijim pogledom nestalim prikazama, onijemio si za sve, što te okružuje. Šuljao si se posvuda mutnim pogledom kao beznadni zaljubljenik, pa sve, što si vidio da ljudi rade na razne načine u šarolikoj vrevi, ne pobudjivaše u tebi ni boli ni veselja, kao da i ne pripadaš tom svijetu. Ako je tebi, dragi čitaoče, ikada bilo tako pri duši, onda ćeš iz vlastitog iskustva znati stanje, u kom se nalazio djak Anzelmo. U ostalom želio bih, da mi je već sada uspjelo da ti, voljni čitaoče, prikažem djaka Anzelma posve istinski. Jer uistinu, imam da pripovjedim za probdivenih noći, što ih upotrebljavam da napišem njegovu čudnu pripovijest, još toliko čudnih stvari, koje kao čarobne prikaze guraju dnevni život posve običnih ljudi u modrilo daljine, tako da mi je nevoljko, što nikako ne ćeš da vjeruješ u djaka Anzelma, a niti u arhivara Lindhorsta, što više, da nepravom sumnjaš i u konrektora Paulmanna i registratora Heerbranda usprkos

toga, što bar ovi zadnji cijenjeni muževi još i sada šetaju u Dresdenu. Pokušaj, časni čitaoče, da u vilinskom carstvu punom divnih čuda, koja uzrokuju snažnim udarcima najviši užitak kao i najdublju grozu, gdje ozbiljna božica diže svoj veo te nam se pričinja kao da gledamo njeno lice — ali s koga katkada zasvjetluca smiješak iz ozbiljna pogleda, a to je nestašna šala, što se u svakovrsnom zapletenom čaru s nama igra, kao što se i majka često poigrava sa svojom najmilijom djecom — da! u tom carstvu, što nam ga duh tako često bar u snu otvara, pokušaj da prepoznaš, časni čitaoče, poznate prikaze, što dnevice, kako se običava reći u običnom životu, mimo tebe prolaze. Onda ćeš vjerovati, da ti je to divno carstvo daleko bliže, nego što si obično mislio, a što upravo sada od srca želim i što ti ga u čudnoj priči djaka Anzelma prikazati nastojim. — Dakle, kako je rečeno, upao je djak Anzelmo, otkako je vidio one večeri arhivara Lindhorsta, u neko sanovito premišljavanje, što ga je učinilo bešćutnim za svaki vanjski saobraćaj običnog života. Ćutio je, kako se nešto nepoznato budilo u njegovoj duši i uzrokovalo onu slasnu bol, ono čeznuće, koje čovjeku obećaje jedan drugi, viši život. Najugodnije mu bijaše, kad je mogao sam da tumara livadama i šumama i kad je mogao oslobodjen svega što ga vezaše uz ovaj bijedni život, opet sam sebe naći pri pogledu raznolikih slika, koje se dizahu iz njegove nutrinje. Tako se jednom dogodi, da je vraćajući se sa jedne duge šetnje prolazio mimo one čudovite bazge, pod kojom opsjenut vilama doživi tako mnogo čudna; oćuti se čudnovato spopadnut od zelene poznate tratine, ali jedva što je ondje sio, kad li se sve ono, što je onda vidio kao u nekom božanskom opsjenuću i što bijaše istjerano iz njegove duše nekom tajnom silom, opet prikaže pred njim u najživahnijim bojama, kao da to gleda po drugi put. Da, još jasnije mu bivaše, da one čarne modre oči pripadaju

zlatno zelenoj zmijčici, što se ovijaše u sredini bazge, da u ovijanju vitkog tijela moradoše odsijevati svi oni divni kristalni tonovi, koji su ga napunjali slašću i ushićenjem. I kao onda na Spasov-dan pograbi on bazgu i poviče u grane i lišće: »Ah, samo još jednom vij, ovij i vijugaj se ti, bajna zelena zmijčice, u granama, da te uzmognem vidjeti. — Samo još jednom pogledaj me tvojim sjajnim očima! Ah, ja te ljubim i morat ću od žalosti i od bola da umrem, ako mi se ti ne vratiš!« — Ali sve osta nijemo i tiho i kao onda zašušti bazga posve nečujno sa svojim granama i lišćem. Ali djaku se Anzelmu pričini kao da sada zna, što se u njegovoj duši budi i pomiče, što više, što njegove grudi razdire bolom neke beskrajne čežnje. »Zar je to išta drugo,« reče on, »već što tebe ljubim, divna zlatna zmijčice, od sveg srca i besmrtno, što više, da bez tebe ne mogu živjeti i da moram skapati u beznadnoj bijedi, kad tebe ne vidim, kad te nemam kao ljubavnicu srca moga — ali ja znam, ti ćeš biti moja i onda će biti sve ono ispunjeno, što mi divni snovi iz nekog drugog svijeta obećavaju.« — Odsada je polazio pod bazgu djak Anzelmo svake večeri, kad je sunce samo još vrhove drveća obasjavalo svojim blještavim zlatom, i dozivaše iz dubina grudi posve jadnim glasom iz lišća i granja čarnu ljubovcu, zlatno zelenu zmijčicu. Kad je to opet jednom po običaju činio, stane preda nj nenadano neki dugi koštunjavi čovjek, zaogrnut širokim svijetlo sivim ogrtačem i poviče pogledavši ga svojim velikim vatrenim očima: »Hej, hej — što tu jauče i cvili? — Hej, hej, ta to je gospodin Anzelmo, koji hoće da kopira moje rukopise.« Djak Anzelmo se prestraši nemalo od tog snažnog glasa, jer to bijaše onaj isti, koji je onda na Spasov-dan dozivao: »Hej, hej, kakovo je to šaptanje i pogovaranje tamo preko itd.« Od čuda i straha ne mogaše izlanuti ni riječi. — »No, što vam je, gospodine Anzelmo,« nastavi arhivar Lindhorst (jer nitko drugi ne bijaše taj

čovjek u svijetlo sivom ogrtaču), »što hoćete od bazge i zašto nijeste k meni došli da započnete svoj posao?« — Doista, djak Anzelmo nije se mogao odlučiti da arhivara Lindhorsta opet posjeti u njegovoj kući, usprkos toga, što se je one večeri za to posve osokolio. Ali u tom času, kad je vidio svoje lijepe sanje razbivene i to još onim istim neprijateljskim glasom, koji mu je i onomadne ugrabio ljubovcu, spopade ga neka vrst zdvojnosti i on žestoko poviče: »Držali vi mene za ludjaka ili ne, gospodine arhivaru! to je meni svejedno, ali ovdje, na ovom drvetu, opazih na Spasov-dan zlatno zelenu zmiju — ah! vječnu ljubovcu moje duše, a ona mi je govorila u divnim kristalnim tonovima, ali vi — vi, gospodine arhivaru, vikaste i dozivaste tako grozno niz vodu.« — »Kako to, moj štićeniče!« prekine ga arhivar Lindhorst i posve čudno smiješeći se zahvati burmuta. — Djak Anzelmo osjeti, kako mu u grudima popusti, kad mu je uspjelo da započne o onom čudesnom doživljaju i pričini mu se, kao da je posve pravo, što okrivljuje upravo arhivara: da je on bio onaj, koji je zagrmio iz daljina. On se sabere i reče: »No, ispričat ću vam, koja me kob snadje na Spasov-dan, a vi onda možete govoriti, činiti i uopće o meni misliti štogod zaželite.« I on doista ispriča svu čudnu pripovijest od nesretnog koraka u košaru jabuka pa sve do bijega triju zlatno zelenih zmija niz vodu i kako su ga ljudi držali pijanim ili ludim. »Sve to,« završi djak Anzelmo, »zbilja sam vidio i duboko u grudima odjekuju jasnim odjekom milozvučni glasovi, koji su meni govorili; ne bijaše to nikakav san, pa ako ne umrem od ljubavi i čeznuća, moram vjerovati u zlatno zelene zmije, usprkos toga, časni gospodine arhivaru, što iz vašeg smiješka opažam, da vi držite baš ove zmije porodjajem moje usijane i prenapete mašte.« — »Nipošto,« odgovori arhivar najvećim mirom i spokojstvom, »tri zlatno zelene zmije, gospodine Anzelmo, što ih ugledaste u bazgovini, bijahu moje tri kćeri, a da

ste se tako snažno zaljubili u modre oči najmladje, kojoj je ime Serpentina, to je posve jasno. Znao sam to već i na Spasov-dan, a budući mi je sjedeći kod kuće uz moj pisaći stol dosadilo čavrljanje i pogovaranje, pozvah razonodjene djevojke, da je vrijeme, da se kući požure, jer je zapalo sunce, jer su se već dosta zabavile pjevajući i upijajući sunčane zrake.« Djaku Anzelmu pričini se, kao da mu je jasnim riječima izrečeno nešto, što je on odavna slutio, i premda je mislio da vidi, kako se bazga, zid i tratina i svi predmeti naokolo počeše polako vrtjeti, ipak skupi svu snagu i htjede nešto da rekne; ali arhivar mu ne da do riječi, već brzo svuče rukavicu sa svoje lijeve ruke i držeći djaku pred očima divnim iskrama i plamenovima razbliješteni kamen prstena govoraše: »Pogledajte, dragi gospodine Anzelmo, možete se razveseliti time, što ćete ugledati.« Djak Anzelmo pogleda i, o čuda li! kamen raspršti naokolo zrake kao iz gorućeg žarišta, a zrake se upletu u svijetlo blještavo kristalno zrcalo, u kojem u svakovrsnom kretu, sad zajedno bježeći, sad opet medjusobno povijene plesahu i poskakivahu tri zlatnozelene zmijčice. A kad se dotaknuše vitka s tisuću iskara razbještjela tjelesa, odzvanjahu divni akordi kao kristalna zvonca, a srednja ispruži kao u čeznuću i požudi glavicu kroz zrcalo, a tamno modre oči govorahu: »Poznaješ li me — vjeruješ li u me, Anzelmo? — samo u vjerovanju počiva ljubav — znaš li ljubiti?« — »O Serpentina, Serpentina!« vikaše djak Anzelmo u besvijesnom ushićenju; ali arhivar Lindhorst zahukne brzo na zrcalo, munjevnim pucketom povratiše se zrake u žarište, a na ruci sijevaše opet samo mali smaragd, preko kojega prevuče arhivar rukavicu. »Jeste li vidjeli zlatne zmijčice, gospodine Anzelmo?« upita arhivar Lindhorst. »Oh, Bože, jesam!« odvrati djak, »i krasnu milu Serpentinu.« — »Tiho,« nastavi arhivar Lindhorst, »dosta za danas; u ostalom, moje ćete kćeri još dosta često vidjeti, ako se odlučite da kod mene radite, ili još bolje,

ja ću vam sâm pribaviti to veliko veselje, ako se u poslu pokažete vrstan, to jest: ako ćete najvećom tačnošću i čistoćom kopirati svaki znak. No vi ne dolazite k meni, premda me je registrator Heerbrand uvjeravao, da ćete se doskora kod mene naći, a ja sam toga radi uzalud čekao nekoliko dana.« — Čim je arhivar Lindhorst spomenuo ime Heerbranda, osjeti djak Anzelmo, da opet stoji doista na obim nogama na zemlji, i da je on doista djak Anzelmo, a pred njim stojeći čovjek doista arhivar Lindhorst. Ravnodušni glas, kojim ovaj govoraše, bijaše užasan u reskoj opreci sa divnim prikazama, koje je kao pravi nekromant izazvao, a taj se užas uvećao prodirućim pogledom blještavih očiju, koje su sijale iz koštunjavih šupljina mršava, naborana lica kao iz kakove duplje, i djaka Anzelma snažno spopade isto nevoljko čuvstvo, što je njime ovladalo već u kavani, kad je pričao arhivar o svojim silnim pustolovinama. Samo mukom se uspregne, pa kad upita arhivar još jednom: »No, zašto nijeste k meni došli?«, onda se on osokoli i sve ispriča, što mu se dogodilo na kućnim vratima. »Dragi gospodine Anzelmo,« reče arhivar, kad je djak svršio svoju pripovijest, »dragi gospodine Anzelmo, poznam ja dobro piljaricu, o kojoj vi govorite; fatalno je to stvorenje, koje mi pravi kojekakove petljanije, a da se je dala broncirati, da meni kao zvekir rastjerava ugodne posjete, to je doista strašno i ne da se više podnijeti. Izvolite, dragi gospodine Anzelmo, kad dodjete sutra u dvanaest sati k meni i kad opet opazite nešto da se kesi i ceri, kapnuti nešto malo od ovog likera njoj na nos, onda će odmah sve prestati. A sad zbogom, dragi gospodine Anzelmo! ja idem nešto brže i zato vas ne ću siliti da se sa mnom vraćate u grad. — Zbogom. Do vidova, sutra u dvanaest sati.« I arhivar pruži djaku Anzelmu malu bočicu sa zlatno žutim likerom i brzo se udalji, tako da se činilo u dubokom sumraku, što je već zapao,

da više leti no ide niz dolinu. Već je bio blizu Kose=lova vrta, kad li mu se zadre vjetar u široki ogrtač i raširi mu kapke da su lepršali u zraku kao dva velika krila i da se djaku Anzelmu, koji je zadivljen gledao za arhivarom, pričinilo, da neka velika ptica širi krila da brzo uzleti. — Kako je djak buljio u sumrak, podigne se kreštavom vikom bijelo sivi kobac visoko u zrak i on dobro uoči, da je bijelo lepršanje, što je držao za otišlog arhivara, kobac, premda nije mogao razumjeti, kamo je mogao arhivar najednom nestati. »Možda je on sam glavom odletio, taj gospodin arhivar Lindhorst,« reče djak Anzelmo sam sebi, »ja vidim i osjećam, da sve one strane prikaze iz nekog da=lekog bajnovitog svijeta, što sam ih inače gledao samo u osobito čudnim sanjama, stupaju u budni, djelo=tvorni život i da se sa mnom poigravaju. — Neka bude kako hoće! Ti živiš i žariš u mojim grudima, mila, ljupka Serpentino, samo ti možeš ušutkati ne=odoljivu čežnju, koja razdire moju dušu. — Ah, kad li ću pogledati u tvoje bajnovite oči — mila, mila Ser=pentino!« — — Tako vikaše djak Anzelmo posve glas=no. — »To je pogrdno, nekršćansko ime,« promrmlja iza njega duboki glas nekog čovjeka, što se vraćao sa šetnje. U pravi čas podsjetio je djaka Anzelma, gdje se nalazi, i djak odjuri brzim korakom odavle misleći sam u sebi: »Zar ne bi bila sad prava nesreća, da sret=nem konrektora Paulmanna ili registratora Heerbran=da?« Ali ne srete ni jednoga.

PETA VIGILIJA

Gospodja dvorska savjetnica Anzelmovica. — Cicero de officiis. — Morske mačke i drugi smet. — Stara Liza. — Ekvinocij.

»Sa Anzelmom se ne može pod suncem nebeskim ništa, ama baš ništa učiniti,« reče konrektor Paul=

mann; »uzalud su sve moje dobre pouke, sve moje opomene, on ne će da se ičesa prihvati, premda ima najbolji školski studij, koji je ipak temelj svemu.« Ali registrator Heerbrand odgovori lukavo i tajnovito se smiješeći: »Priuštite samo Anzelmu i vremena i mje=sta, dragi konrektore! To je osobenjak, ali u njemu se mnogo skriva, a kad ja velim mnogo, to onda znači tajni sekretar ili dapače i dvorski savjetnik.« — »Dvorski —,« započe konrektor u najvećem čudu, ali mu riječ zasta u grlu. — »Tiho, tiho,« nastavi regi=strator Heerbrand, »ja znam, što znam! — Već od dva dana unatrag sjedi on kod arhivara Lindhorsta i kopira, a arhivar mi reče sinoć u kavani: »Vi ste mi preporu=čili valjana čovjeka, dragoviću! iz toga će bit' nešto!« — a sad pomislite na veze arhivarove — tiho — tiho — govorimo o tom do godine!« — Ovim se riječima registrator uputi do vratiju uz neprestani lukavi smi=ješak i ostavi od radoznalosti i zapanjenosti onijemje=log konrektora sjedečke u stolici kao ukopana. Ali Ve=ronike se ovaj razgovor dojmio posve drugačije. »Zar ja to oduvijek nijesam znala,« pomisli ona, »da je go=spodin Anzelmo posve pametan i mio mladić, od ko=jega će postati još nešto velika? Kad bih samo znala, da li mi je doista sklon? — Ali zar mi nije one večeri, kad smo se prevezli Labom, dvaput stisnuo ruku? zar me nije za dueta pogledao tako, tako čudnim po=gledima, koji su dopirali do srca? Da, da, on mi je do=ista sklon —« . . . i Veronika se podala, kako to obi=čavaju mlade djevojke, vrlo slatkim sanjama o veseloj budućnosti. Bila je gospodja savjetnikovica, stano=vala u lijepom stanu u Gospodskoj ulici ili na No=vom trgu ili u Moritzovoj ulici — moderni šešir i novi turski šal divno joj pristajahu — doručkovala je u ele=gantnom negližeju na doksatu dijeleći kuharici po=trebne zapovijedi za taj dan. »Ali da mi ne pokvarite jelo, to je najmilije gospodinu dvorskom savjetniku.« Prolaznici, elegantna gospoda, škilje gore, a ona jasno

čuje: »Božanstvena je to gospodja, ta dvorska savjetnikovica, kako joj samo milo pristaje čipkasta kapica!« — Tajna savjetnikovica Ipsilon šalje slugu i pita, ne bi li bilo gospodji dvorskoj savjetnikovici po volji da se odvezu u Linkeovo kupatilo. — »U velike se preporučam, neobično mi je žao, ali sam angažovana na čaj kod predsjednice X.« — U to se povrati dvorski savjetnik Anzelmo, koji je već rano izašao po poslu; odjeven je po zadnjoj modi; »doista, već je deset sati,« reče on, puštajući da zlatni sat odbije časove i ljubeći mladu gospodju. »Kako je, draga ženice, znaš li, što ja imam za te?« nastavi on šaleći se, pa izvuče iz pršnjaka jedan par po najnovijoj modi okovanih mingjuša, koje joj provuče kroz uha mesto onih običnih, što ih je nosila. »Ah, lijepih li, nježnih mingjuša,« poviče Veronika posve glasno i skoči, odbacivši posao, sa stolca, da u ogledalu zbilja ogleda mingjuše. »No, što to ima da znači?« reče konrektor Paulmann, koji upravo zadubljen u Cicero de officiis skoro ne ispusti knjigu iz ruke, »isti napadaji kao kod Anzelma.« Djak Anzelmo, koji se nije pokazivao protiv svog običaja već više dana, udje uto u sobu na zaprepaštenje i čudo Veroničino, jer doista, on se je promijenio u čitavom svom biću. Nekom stanovitom sigurnošću, koja mu nije inače prirodjena, govoraše on o posve drugim tendencama svog života, koje su mu postale jasne, o divnoj budućnosti, koja ga čeka, koju mnogi ne bi mogao ni slutiti. Sjećajući se govora registratora Heerbranda, još se više zablenuo konrektor Paulmann i jedva je koju slovku izustio, kad li djak Anzelmo već niza stube odjuri izustivši nekoliko riječi o važnom poslu kod arhivara Lindhorsta i poljubivši elegantnim kretom Veronici ruku. »Ta to je bio već dvorski savjetnik,« promrmlja Veronika u sebi, »i on mi je poljubio ruku, a da se nije pri tom spotaknuo ili mene očepio, kao obično! — Dobacio mi je upravo nježan pogled — on mi je doista i zacijelo sklon.« — Veronika se nanovo

poda sanjarenju. Medjutim se zbivaše, kao da se miješa uvijek neka neprijateljska prikaza medju mile pojave, koje su proizašle iz budućeg obiteljskog života gospodje savjetnikovice, i prikaza se smijaše upravo porugljivo i govoraše: »To je sve glupa, prosta brbljarija, a osim toga i laž, jer od Anzelma nikada dvorskog savjetnika, a ni tvog muža; ta on te ne ljubi, premda imaš modre oči i vitki stas i finu ruku.« — Veroničinom nutrinjom prolije se ledena struja, a duboki užas razbije udobnost, u kojoj se ona vidjela samo još u čipkastoj kapici i elegantnim mingjušama. — Najradije bi joj suze navrle na oči, pa reče glasno: »Ah, istina je, on me ne ljubi, a ja ne ću nikad postati gospodja savjetnikovica!« — »Pustolovine iz romana, da, pustolovine,« vikaše konrektor Paulmann, uze šešir i štap i odjuri srdito iz sobe. »To mi je baš trebalo,« zajauče Veronika i rasrdi se jako na dvanaestgodišnju sestru, koja je bešćutno sjedjela uz svoj gjergjev i vezla. Medjutim su bila skoro tri sata i upravo vrijeme, da se pospremi soba i priredi stol za kavu, jer su se kod prijateljice najavile gospodjice Osterove. Ali iza svakog ormarića, koji je Veronika pomakla, iza nota što ih je uzela sa glasovira, iza svake šalice, iza vrča za kavu, što ga uze iz ormara, skočila je ona prikaza kao Alrauna i posprdno se smijaše i štuknuvši malim pančastim prstima vikaše: »Baš — baš ne će biti tvoj muž, ne će biti tvoj muž.« A onda, kad bi sve ostavila i pobjegla u sredinu sobe, pogledavala bi dugonosa prikaza iza peći, sve mrmljajući i brundajući: »baš ne će biti tvoj muž!« — »Sestro, zar ne vidiš i ne čuješ ništa?« poviče Veronika, koja se od straha i trepeta ne mogaše više ničesa dotaknuti. Francika se posve ozbiljno i mirno digne sa svog gjergjeva i reče: »Što ti je, sestro, danas? Ti danas sve razbacuješ, da sve zvuči i zveči, moram ti pomoći.« Ali uto udju već i vesele djevojčice vrlo nasmijane, i u tom času opazi Veronika, da je stup na peći držala za prikazu, a škripanje slabo zatvorenih

vrata od peći za neprijateljske riječi, ali se ne mogaše tako brzo oporaviti, a da ne bi prijateljice opazile njenu neobičnu uzbudjenost, koju je odavala njezina bljedoća i prestravljeno lice. A kad su one brzo prekinule sa svom onom veselosti, što su je htjele pripovijedati, i navalile na prijateljicu, što joj se je za milog Boga dogodilo, morade Veronika ispričati, kako se je podala nekim osebujnim mislima i kako ju je nenadano usred bijela dana spopao neki vještakluk, koji joj inače nije prirodjen. I ispriča vrlo živahno, kako ju je iz svih uglova sobe neki mali sivi muškarčić peckao i isprdavao, tako da su se gospodjice Osterove bojažljivo ogledale na sve strane i postalo im nevoljko i mučno pri duši. Uto udje Francika sa zaparenom kavom i sve tri, nakon što su se brzo snašle, već se i smijahu svojoj budalaštini. Angelika, tako se zvala najstarija Osterova, bijaše zaručena s jednim časnikom, koji je bio na ratištu i od kojega ne dobivaše već dugo nikakovih vijesti, tako da se moglo sumnjati o njegovoj smrti ili bar o teškoj rani. To je bacilo Angeliku u najveću žalost, no danas je bila vesela, gotovo raspuštena, radi česa se Veronika nemalo začudi, pa joj to i nesmetano reče. »Draga djevojčice,« reče Angelika, »zar ti ne vjeruješ, da ja svog Viktora nosim svagda u srcu, duši i u mislima? Ali baš zato sam tako vesela! — oh Bože — tako sretna, tako blažena čitavim svojim bićem! jer moj je Viktor zdrav i za kratko ću ga vrijeme vidjeti kao kapetana, urešenog odličjima, što ih je stekao neograničenom svojom hrabrošću. Teška ali neopasna rana na desnoj ruci, zadana sabljom neprijateljskog husara, sprečava ga u pisanju, — a i brzo kretanje njegova boravišta, jer nikako ne će da napusti svoj puk, — onemogućuje još uvijek, da mi pošalje vijesti, no večeras će primiti tačnu uputu, da se prije svega potpuno izliječi. On sutra putuje, da se ovamo svrati, a kad stupi u kola, saznat će svoje imenovanje za kapetana.« — »Ali draga Angeliko,« upadne

joj Veronika u riječ, »ti to već sad sve znaš?« — »Ne ismjehuj me, draga prijateljice,« proslijedi Angelika, »ti ćeš se toga okaniti, jer zar ti se ne bi mogla za kaznu opet prikazati ona mala siva prikaza iza ogledala? — Doista, ja se ne mogu oteti vjerovanju u neke tajnovite stvari, jer su često posve vidljivo i rukotvorno, kako bih mogla reći, upadale u moj život. Osobito mi se ne čini ni najmanje čudno i nevjerojatno, kao što to biva kod mnogih drugih, da ima ljudi, kojima je dar proročanstva prirodjen, a mogu ga pokrenuti svojim poznatim nevaravim sredstvima. Ovdje u mjestu živi neka starica, kojoj je ovaj dar osobito prirodjen. Ne gata ona kao ini čarobnjaci po kartama ili po livenu olovu, ili po kavenom mutežu, već po stanovitim pripravama u kojima sudjeluje i radoznala osoba, a onda se prikazuje u svijetlo uglačnom metalnom zrcalu čudna mješavina raznih figura i prikaza, koje starica tumači i iz njih crpe odgovor. Sinoć bijah kod nje i čuh ove vijesti o svom Viktoru, i o njihovoj ispravnosti ni časa ne dvojim.« Angeličino pričanje baci iskru u dušu Veronike, kojoj brzo sine pomisao, da se propita kod starice o Anzelmu i o svojim nadama. Ona sazna, da se starica zove Rauerin i da stanuje u nekoj zabitnoj ulici pred Morskim Vratima i da je se može kod kuće naći isključivo samo utorak, srijedu i petak od sedam sati uveče pa sve čitavu noć do izlaza sunca i da joj je milo, kad čovjek sam dolazi. — Upravo bijaše srijeda i Veronika odluči, pod izlikom da će Osterove otpratiti kući, potražiti staricu, što je doista i izvršila. Jedva se je oprostila pred mostom na Labi od prijateljica, koje stanovahu u novom gradu, kad li brzim koracima odjuri pred Morska Vrata i doskora se nadje u opisanoj zabitnoj ulici, kojoj na kraju spazi malu crvenu kućicu, gdje je imala stanovati gospodja Rauerin. Nije se mogla obraniti nekog neugodnog čuvstva, što više nekog unutarnjeg drhtaja, kad stupi pred kućna vrata. Napokon se osovi us-

prkos nutarnjeg otpora i povuče za zvonce, našto se vrata otvore i ona se uputi tapkajući kroz tamni hodnik, koji je vodio u gornji sprat, kako je to Angelika opisala. »Ne stanuje li ovdje gospodja Rauerin?« poviče ona u pustu pretkućnicu, kad se nitko ne ukaza; uto odjekne umjesto odgovora dugi bistri mijauk, a veliki crni mačak sa visoko zaobljenim hrptom, mičući repom u valovitom krugu sad amo sad tamo, stupaše gravitetično pred njom sve do vratiju sobe, koja se na drugi mijauk otvore. »Ah, vidi, kćerce, ti si već ovdje? dodji unutra — unutra!« Tako govoraše prikaza izlazeći, na čiji pogled zasta Veronika kao u zemlju ukopana. Duga, koštunjava, u crne krpetine zaodjenuta žena! — kad je govorila, klimala se izbočena šiljasta brada, razvukla se krezuba gubica, osjenjena košćatim orlovim nosom u iscerenom smijehu, a blještave mačje oči sjahu se sipajući iskre kroz velike očale. Ispod šarene, oko glave zavijene marame virile su dvije četinjaste kose, ali na najveći užas ocrtale su gadno lice dvije velike opekline, što su se protezale od lijeva lica preko nosa. — Veroničin dah zasta, a krik, koji je imao dati oduška stištenim prsima, ispolji se u duboki uzdah, kad ju zgrabi koštunjava ruka vještice i povuče je u sobu. Unutri se sve rzlo i vrzlo, bijaše to cikanje i maukanje, graktanje i pijukanje, da ti se pamet smuti. Starica udari šakom o stol pa se izdere: »Mir, vi skoti!« I morske mačke popnu se kvičući na visoki baldahin postelje, morske svinje potekoše ispod peći, gavran zaprhuće na okruglom zrcalu; samo crni mačak, kao da ga se psovke ne tiču, osta miran sjedjeti na velikome pojastučenome stolcu, na koji se uspeo odmah, čim je ušao. Čim nasta mir, ojunači se Veronika; ne bijaše joj tako nevoljko kao vani u predkućnici, pa i ženetina ne činjaše joj se više tako odurna. Sad se istom ona ogleda po sobi! — Kojekakove gadne, nadjenute životinje visjahu sa stropa, nepoznate, čudne sprave ležahu po podu isprebacane, a u kaminu dogorijevaše modrikasta, slaba vatra, koja samo katkada zapraska žutim iskrama; ali onda zašušti odozgo, a odvratni šišmiši sa cerekavim, nasmijanim ljudskim licima zavitlavahu se uzduž i popreko, a kadšto bi zalizao plamen po čadjavu zidu, a onda bi odjeknuli oštri, urlavi leleci, da je Veroniku spopao strah i trepet. »Dopustite mi, gospodično,« reče starica smiješeći se, pa zgrabi neku veliku repinu i namočivši je u bakrenom kazanu, poštrca njime kamin. Vatra se ugasi, zaodjenuta gustim dimom, u sobi nasta tamno kao u rogu, ali doskora se povrati starica, koja se bila sklonula u sobicu, sa užganom svijećom i Veronika ne opazi više ništa od životinja i od sprava; bijaše to obična, siromaški uredjena soba. Starica joj se približi i reče čegrtavim glasom: »Znam ja dobro, što ti hoćeš od mene, kćerce moja; kladimo se, ti bi htjela saznati, da li ćeš se udati za Anzelma, kad on postane dvorski savjetnik.« — Veronika se ukoči od čuda i straha, ali starica proslijedi: »Ti si mi već sve rekla kod kuće kod tate, kad pred tobom stajaše kavnica. Ja bijah ona kavnica, zar me nijesi poznala? Čuj, kćerce! Okani der, okani se Anzelma, to je gadni čovjek, taj je moje sinčiće pogazio, moje drage sinčiće, jabuke sa crvenim liščima, koje bi se povraćale, kad bi ih ljudi kupili, opet iz njihovih džepova u moju košaru. On je u vezi sa starim, on mi je prekojučer sasuo u lice onaj prokleti auripigment, te sam toga radi skoro oslijepila, možeš još da vidiš opekline, kćerce! Okani der, okani ga se! — On te ne ljubi, jer on ljubi zlatno zelenu zmijčicu, on ne će nigda postati dvorski savjetnik, jer je uzeo namještenje kod Salamandra, i oženiti će zelenu zmijčicu; okani der, okani ga se!« — Veronika, zapravo čvrste i stalne volje, koja je znala brzo prebroditi djevojački strah, ustupi za korak natrag pa ozbiljnim i spremnim glasom reče: »Starice! Čula sam o vašoj sposobnosti, da budućnost prozirete, pa htjedoh, moguće odviše radoznala i prenagla, da od vas saznam, da li će Anzelmo, kojega ja

ljubim i cijenim, igda biti moj. Želite li me stoga, mjesto da mi ispunite želju, bockati vašim ludim i besmislenim brbljanjem, to ste na krivom putu, jer ja htjedoh samo da mi gatate, kao što to i drugima činite, koliko ja znam. Budući da vi, kako se čini, znate moje najtanje misli, to bi vam bilo moguće lako, da mi mnogošta otkrijete, što me muči i pred čim strahujem, ali nakon vaših budalastih potvora dobroga Anzelma ne ću da od vas ništa dalje saznam. Laku noć!«

Veronika htjede da ode, kad li starica pade na koljena plačući i jadikujući i poviče držeći djevojku za opravu: »Veroničice, zar li ne poznaš više staru Lizu, koja te je toliko puta držala u naručaju, tebe njegovala i mazila?« Veronika jedva povjeruje svojim očima; jer ona upozna svoju dakako visokom starosti, a osobito opeklinama iznagrdjenu bivšu dvorkinju, koja je nestala pred mnogo godina iz kuće konrektora Paulmanna. Starica je zadobila i posve drugi izraz, nosila je mjesto grdne šarene marame lijepu kapicu, a mjesto crnih krpa cvijećem išarani zobunac, kako je bila inače odjevena. Ona se digne s poda i nastavi obujmivši Veroniku rukama: »Pa makar se tebi sve, što ti rekoh, pričinilo ludim, ali nažalost je tome tako. Anzelmo mi je mnogošta zla počinio, ali protiv svoje volje; on je upao u ruke arkivaru Lindhorstu, a on ga želi spariti sa svojom kćerkom. Arhivar je moj najveći neprijatelj i mogla bih ti reći kojekakovih stvari o njemu, ali ti ih ne bi razumjela, ili bi se odviše zgrozila. On je pametan, al i ja sam pametna! — ali neka je! — Dobro vidim, da ljubiš Anzelma, i svim ću ti silama pomoći, da postaneš pravo sretna i lijepo legneš u bračnu postelju, kako želiš.« — »Ali recite mi, za pet rana božjih, Lizo!« — upade joj Veronika u riječ. — »Tiho, dijete — tiho,« prekide je stara, »znam, što ćeš mi reći. Ja postadoh ovo, što jesam, jer to postati moradoh, ne mogoh inače. Eto — ja znam sredstvo, koje će izliječiti Anzelma

od lude ljubavi prama zelenoj zmiji i koje će ga dovesti kao ljubaznog savjetnika u tvoj naručaj; al i ti mi moraš pomoći.« — »Samo reci, Lizo, pravo zdravo, ja ću sve učiniti, jer ljubim Anzelma vrlo!« prošapta Veronika jedva čujno. — »Poznam te ja,« nastavi starica, »kao milo djetešce, uzalud sam te strašeći te vukodlakom htjela nagnati na spavanje, jer upravo onda si otvorila oči, da vidiš vukodlaka; bez svijetla pošla si i u najstražnju sobu i često si strašila odjevena u očev noćni ogrtač djecu susjedovu. Dakle — ako misliš ozbiljno, da s pomoću moje umjetnosti nadvladaš arhivara Lindhorsta i zelenu zmiju; ako misliš ozbiljno, da Anzelma kao dvorskog savjetnika nazoveš svojim mužem, odšuljaj se slijedeće jednači dana i noći oko jedanaest sati iz kuće očeve i dodji k meni; poći ću s tobom na prekrižje, koje nedaleko reže polje, pripravit ćemo sve potrebne čari, a ako možda nešto opaziš, neka te ne dira. A sad kćerce, laku noć, tata te već čeka s juhom.« — Veronika odjuri, čvrstom odlukom, da ne zanemari noć jednači (ekvinocija); jer, mišljaše, Liza ima pravo, Anzelmo je zapleten u čarobne niti, ali ja ću ga od njih osloboditi i nazvat ću ga svojim za sva vremena, moj jest i moj će ostati, dvorski savjetnik Anzelmo.

ŠESTA VIGILIJA

Vrt arhivara Lindhorsta sa nekoliko ptica rugalica. — Zlatni lonac. — Englesko kurzivno pismo. — Ružni zavojci. — Knez duhova.

»Pa možda da bude,« reče djak Anzelmo sam za se, »da je izvanredno fini želučani liker, što sam ga tako požudno popio kod monsieura Conradia, pobudio u meni sve one lude fantazije, što su me mučile na vratima arhivara Lindhorsta. Stoga ću danas ostati posve trijezan, pa hoću da se oduprem svakoj bilo kojoj ne-

podobi, koja bi me mogla snaći.« Kao i tada, kad se spremaše za prvi posjet arhivaru Lindhorstu, lati se on svojih crteža i krasnopisnih umjetnina pa svojih tuševa i svojih pomno naoštrenih gavranovih pera, i već htjede da stupi na vrata, kad li mu upade u oči bočica sa žutim likerom, što ga je dobio od arhivara Lindhorsta. Sad mu se ukažu u živim bojama sve pustolovine, što ih je doživio, a neko nepoznato čuvstvo blaženstva i boli oblije mu grudi. I nehotice poviče upravo jadnim glasom: »Ah, zar ne idem k arhivaru, samo da tebe vidim, ti čarna, mila Serpentino?« — Činilo mu se u tom času, kao da bi ljubav Serpentine mogla biti plata za mukotrpni opasni posao, kojeg se imao da lati, a taj posao nije nikoji drugi, već kopiranje Lindhorstovih manuskripata. — Da bi mu se koješta čudna moglo desiti pri ulazu u kuću ili pred njom kao onomadne, o tom bijaše uvjeren. On više ne pomišljaše na Conradijevu želučanu vodicu, već turi u prslukov džep liker, da učini posve po propisima arhivara, ako bi se brončana piljarica usudila, da mu se iskesi. Zar se nije uzdigao odmah šiljasti nos, zar nijesu sijevale odmah mačje oči iz zvekira, kad ga je htio zahvatiti tačno na udar dvanaest sati? — Uto on odmah poškropi, a da nije ni najmanje premišljao, likerom fatalno lice, a ono se splosne i stisne u čas u sjajni okrugli zvekir. — Vrata se otvore, a zvona milozvučno zazvone cijelom kućom: »zazvoni — momče — žustro, žustro — skokni — skokni — zazvoni.« — Mirno se uspne lijepim širokim stubištem gore i užlvaše miris rijetkih kadiva, koji se širio kućom. Neodlučan stade u predkućnici, jer nije znao, na koja od tolikijeh lijepih vratiju da zakucne; u to izidje arhivar Lindhorst u širokom damastnom ogrtaču i reče: »No, veseli me, gospodine Anzelmo, da ste napokon održali riječ; slijedite me samo, jer vas moram zaista odmah uvesti u laboratorj.« Reče i brzim korakom prodje dugu predkućnicu i otvori mala pobočna

vrata, koja su vodila na hodnik. Anzelmo je spokojno stupao iza arhivara; iz hodnika dodjoše u jednu dvoranu ili bolje u divni staklenik, jer sa obiju strana sve do stropa poredalo se svakovrsno, rijetko, čudno cvijeće, da, i velika stabla sa čudno uzraslim lišćem i cvjetovima. Magično blještavo svijetlo širilo se posvuda, a da se nije moglo opaziti, odakle dolazi, jer prozora ne bijaše vidjeti. Čim se zagleda djak Anzelmo u grmlje i stabalje, učini mu se, da dugi hodnici nestaju u dalekoj daljini. — Iz duboke tame debelih čempresa svijetlile se mramorne zdjele, iz kojih se dizahu čudnovate figure, sipajući kristalne zrake, koje su bućkajući padale u blještave kaleže ljiljana; čudni glasovi šumjeli i zujali su šumom divnog rašća, a divni mirisi strujali od gore na dolje. Arhivar se izgubio, a Anzelmo opazi ogromni grmen žarkih vatrenih ljiljana. Opojen pogledom i slatkim mirisima toga vilinskoga vrta, osta Anzelmo stajati kao ukopan. Uto se sa svih strana poče smijati i smijuckati, a fini glasići peckahu i rugahu se: »Gospodine latinče, gospodine latinče, odakle dolazite? Zašto ste se tako nacifrali, gospodine Anzelmo? — Želite li s nama malo probrbljati, kako je baka zgnječila jaje stražnjicom i kako je šljivar zapackao nedjeljnji pršnjak? Znate li već napamet novu ariju, koju ste naučili od oca Starmatza, gospodine Anzelmo? — Ta vi ste posve tamašni u svojoj staklenoj peruki i u svojim papirnatim čizmama!« — Tako se čulo, peckalo i bockalo iz svih uglova — da, pa i tik uz djaka, koji je tek sada opazio, kako oko njega lijeću šarene ptice i kako ga uz buru smijeha ismjehavaju. — U tom času primakne se njemu grmen vatrenih ljiljana, i on opazi, da je to arhivar Lindhorst, čiji ga je cvjetnati, žuto i crveno svijetli ogrtač samo varao. »Oprostite, dragi gospodine Anzelmo,« reče arhivar, »što sam vas ostavio, ali prolazeći mimo pogledao sam svoj lijepi kaktus, koji će ove noći otvoriti svoje cvjetove — a kako vam se svidja moj mali

kućni vrtić?« — »O Bože, tu je nadasve lijepo, pošto=
vani gospodine arhivaru,« odgovori djak, »ali ove ša=
rene ptice izruguju se odviše mojoj malenkosti!« —
»Kakovo je to brbljanje?« poviče arhivar srdito u gr=
move. Smjesta doleti veliki sivi papagaj i posjednuvši
se uz arhivara na grančicu mirte i pogledavši ga neobič=
no ozbiljno i dostojanstveno kroz naočari, što se obje=
siše na grbav kljun, izdere se: »Ne upisujte im u zlo,
gospodine arhivaru, moji su se obijesni dječaci opet uz=
obijestili, ali gospodin studiosus je sam tome kriv, jer
. . .« — »Tiho, tiho!« prekine arhivar, »poznam te ja,
vragoljane, ali daj ih bolje drži na uzdi, moj pri=
jatelju! — Podjimo dalje, gospodine Anzelmo!« Još
kroz mnogokoju neobično urešenu sobu prodje arhivar,
tako da ga je djak jedva mogao slijediti i ogledati
sve ono blistavo i čudno uobličeno pokućstvo i ostale
nepoznate stvari, kojih je sve bilo puno. Napokon
stupe oni u veliku sobu, gdje se arhivar u visinu
uprtim pogledom zaustavi, a Anzelmo uhvati vre=
mena, da se naužije divnog pogleda, što ga pru=
žaše jednostavan ures dvorane. Iz azurno modrih
zidova rasla su zlatna brončana debla visokih pal=
ma, koje su svoje ogromno kao smaragd blještavo
lišće širile sve do stropa; u sredini sobe stajaše na tri
od tamnog bronca ljevena egipatska lava porfirna
tabla, a na njoj obični zlatni lonac, s kojega, kad ga je
ugledao, nije Anzelmo mogao više da svrne svoje oči.
Činjaše se, kao da se odrazuju u tisuću blještavih re=
fleksa svakovrsne prikaze na sjajno izglačanom zlatu
— katkada vidio se sam u njemu sa čeznutljivo ispru=
ženim rukama — oh! uz bazgu — Serpentina se vijala
gore i dolje pogledavajući ga prekrasnim očima. Anzel=
mo je bio van sebe od bezumnog ushićenja. »Serpenti=
no! — Serpentino=« poviče on glasno, no uto se arhivar
Lindhorst naglo okrene i reče: »Što velite, dragi gospo=
dine Anzelmo? — Mislim, da dozivate moju kćer. Ona
je na posve drugom kraju kuće u svojoj sobi i upravo

sada ima lekciju glasoviranja. Hajdemo dalje.« Anzel=mo je skoro bez svijesti slijedio arhivara, koji je išao pred njim; on nije ništa čuo ni vidio, dok ga arhivar ne zgrabi čvrsto za ruku i reče: »Sad smo na licu mjesta!« Anzelmo se probudi kao oda sna i opazi, da se nalazi u visokoj, naokolo s policama knjiga zapremljenoj sobi, koja se nikako ne razlikovaše od običnih biblio=tečnih i učenjačkih soba. U srijedi stajaše veliki stol, a pred njim pojastučeni naslonjač. »Ovo,« reče arhivar Lindhorst, »jest zasada vaša radiona. Da li ćete u budu=će u drugoj, modroj biblioteci raditi, u kojoj ste odjed=nom zaviknuli ime moje kćeri, još ne znam; — ali sad bih se želio istom osvjedočiti o vašoj sposobnosti, da izvedete zadanu vam zadaću po mojoj želji i potre=bi.« Djak Anzelmo se posve ojunači pa izvuče nu=tarnjim samozadovoljstvom i uvjerenjem, da će arhi=vara svojim neobičnim talentom osobito zadovoljiti, svoje risarije i prepiske iz džepa. Arhivar jedva je ugledao prvi list, rukopis u elegantnom engleskom pi=smovnom stilu, kad li se nekako čudno nasmiješi i glavom potrese. To opetovaše kod svakog slijedećeg lista, tako da je Anzelmu šinula krv u glavu i kad je smiješak napokon postao pravo porugljiv i preziran, potpuno ozlojedjen reče: »Čini se, da gospodin arhivar nije zadovoljan s mojim malim talentima?« — »Dragi gospodine Anzelmo,« reče arhivar Lindhorst, »za umjetnost krasnopisa posjedujete neobične odlike, ali zasada, vidim dobro, moram više da računam sa vašom marljivošću i dobrom voljom, nego s vašom umjet=nošću.« — Djak Anzelmo uze govoriti o svojoj inače posvuda priznatoj umjetnosti, o kineskom tušu i brižno izabranim gavranovim perima. Ali mu arhivar Lind=horst pruži engleski list i reče: »Sudite sami?«

Anzelma kao da je udario grom, kad mu se njegov rukopis učini upravo mizeran. Tu ne bijaše niti jedan krug izveden, niti jedan pritisak ispravan, nikakav raz=mjer izmedju velikih i malih pismena, da! djački loši

zavojci kvarili su inače često dosta uspjeli redak. »A osim toga,« nastavi arhivar Lindhorst, »vaš tuš ne drži.« On umoči prst u čašu vode i tek što je lako poškropio slova, svega nesta netragom. Djaku Anzelmu se pričini, kao da mu neka nagrda stište grlo — ne mogaše ni riječi izustiti. Tako on stajaše s nesretnim papirom u ruci, ali arhivar Lindhorst se glasno nasmije i reče: »Neka vas radi toga ne zaboli glava, dragi gospodine Anzelmo; što dosada ne mogoste obaviti, valjda će ići bolje ovdje kod mene; a osim toga imat ćete ovdje bolji materijal, nego što vam je inače pri ruci! — Samo mirno počnite!« — Arhivar donese ponajprije neku tekuću crnu masu, koja je širila posve osebujni zadah, čudno oličena, oštro našiljena pera i jedan list osobite bljedoće i glatkoće, a zatim jedan arapski manuskript iz zatvorenog ormara, pa čim je Anzelmo sio uz posao, ode on iz sobe. Djak Anzelmo kopirao je već češće arapsko pismo, prva mu se zadaća ne pričini stoga tako teškom da je riješi. »Kako su došli zavojci u moje englesko kurzivno pismo, neka zna Bog i arhivar Lindhorst,« reče on, »ali da nijesu od moje ruke, tako mi života.« — Sa svakom riječi, koja je uspjelo bačena na papir, rasla je i njegova srčanost, a s njom i njegova spretnost. U istinu pisalo se tim perima upravo divno, a tajnovito crnilo teklo je crno kao gavran i žitko na sjajni, bijeli pergament. Dok je ovako marljivo i upornom pažljivošću radio, posta mu sve voljkije u samotnoj sobi i on se već posve snašao u poslu, što ga se nadaše i sretno dovršiti, kad li ga na tri sata tačno arhivar pozove u susjednu sobu na dobro pripravljeni objed. Kod stola bijaše arhivar Lindhorst osobite volje; propitkivaše se o prijateljima djaka Anzelma, o konrektoru Paulmannu i registratoru Heerbrandu, a umio je osobito o potonjem da mnogošta vesela ispriča. Dobro staro rajnsko vino prijalo je Anzelmu neobično i učini ga razgovorljivijim, no što je obično bio. Na četiri sata digne

se on da podje na posao, a ta tačnost, činilo se, svidjela se arhivaru Lindhorstu. Pa ako mu je već prije objeda uspjelo kopirati arapska pismena, sada je posao uspijevao još daleko bolje, šta više, on nije mogao da pojmi brzinu i lakoću, kojom je mogao preslikavati zakovrčene znakove tudjega pisma. — No činilo se, kao da mu iz dubine duše prošaptava neki glas jasnim riječima: »Ah! zar bi ti to mogao obaviti, kad *nje* ne bi nosio u duši i srcu, kad ne bi vjerovao u *nju*, u njezinu ljubav?« — Uto zabruji sobom tihim, tihim, šapćućim, kristalnim zvukovima: »Ja sam uza te, — blizu — blizu! ja ti pomažem — budi srčan — budi ustrajan, dragi Anzelmo! — ja se trudim s tobom, da postaneš moj!« I kad je on pun unutarnjeg zadovoljstva začuo te glasove, sve razumljiviji postadoše mu nepoznati znakovi — jedva je trebao da i pogleda u original — šta više, činilo se, kao da već stoje znakovi blijedim pismenima ubilježeni na pergamentu, a on je vještom rukom trebao samo da ih prevuče. Tako je on dalje radio zaokupljen milim, utješljivim zvukovima kao slatkim nježnim zadahom, dok zvono ne udari šest, a arhivar Lindhorst ne stupi u sobu. Čudno smiješeći se podje do stola, Anzelmo se šutke digne, a arhivar ga još uvijek gledaše nekim posprdnim smiješkom, ali jedva je pogledao u prepis, kad li se izgubi smiješak u dubokoj, svečanoj ozbiljnosti, kojom se ukočiše svi mišići na njegovu licu. Dodje, kao da nije više onaj isti. Oči, koje su inače sipale žarke zrake, sijevahu sad neopisivom blagošću na Anzelma, a nježno crvenilo obojadiše inače blijedo lice, i mjesto ironije, koja je obično stiskala njegova usta, činilo se, da se mekano zaobljene mile usnice otvaraju, da progovore mudro u dušu prodirućim glasom. Čitav stas mu bijaše više, časniji; široki noćni ogrtač previje se kao kraljevski plašt u širokim naborima oko prsiju i pleća, a bijelim uvojcima, što se vijahu na visokom otvorenom čelu, provlačio se uski zlatni obruč. »Mladiću,« reče arhivar svečanim

glasom, »mladiću, znao sam još prije, no si ti i slutio, za sve tajne odnose, koji te vežu uz ono meni najmilije i najsvetije! — Serpentina te ljubi, i čudna sudbina, čiju kobnu nit ispredoše neprijateljske sile, biti će ispunjena, ako ona postane tvojom i ako za potrebnu prćiju dobiješ zlatni lonac, koji je njezino vlasništvo. Ali samo iz borbe izvirat će tvoja sreća u višem životu. Neprijateljski principi napasti će tebe i samo samonikla snaga, kojom se opreš neprijateljskim navalama, može da te spasi od sramote i propasti. Radeći ovdje, preturit ćeš svoje naukovno vrijeme; vjera i spoznanje dovest će te do cilja, ako se čvrsto prihvatiš onoga, što bi morao započeti. Nosi je vjerno u srcu, *nju*, koja te ljubi, i vidjeti ćeš divna čuda zlatnoga lonca i biti sretan do vijeka. — Ponašaj se dobro! arhivar Lindhorst očekuje te sutra u dvanaest u tvom kabinetu! — Ponašaj se valjano!« — Arhivar isturi nježno djaka Anzelma na vrata, koja iza sebe zaključa, i on se nadje u sobi u kojoj je objedovao, čija su jedina vrata vodila u predkućnicu. Posve omamljen od čudnih prikaza, zasta pred kućnim vratima; uto se nad njim otvori prozor, on pogleda gore, i bijaše to arhivar Lindhorst; posve onaj stari u bijelo sivom kaputu, kako ga obično vidjevaše. — On mu dovikne: »Ej, dragi Anzelmo, o čemu tako razmišljate, zar ne, arapska pismena ne idu vam iz glave? Pozdravite konrektora Paulmanna, ako idete k njemu, a sutra dodjite opet tačno u dvanaest sati. Honorar za danas već se nalazi u desnom džepu vašeg prsluka.« — Djak Anzelmo nadje doista svijetli carski talir u označenom džepu, ali se radi njega ne obveseli. — »Što će iz svega toga biti,« govoraše on sam sobom, — »i ako me zaokuplja samo ludo umišljanje ili vračanje, to ipak živi i vjekuje u mojoj duši mila Serpentina, pa hoću, prije no se nje okanim, radije propasti sasvim, jer znam, da je ta misao u meni vječna i nikakav neprijateljski princip ne može je uništiti; no zar je ta misao išta drugo već ljubav prama Serpentini?«

SEDMA VIGILIJA.

Kako je konrektor Paulman istresao lulu i pošao na počinak. — Rembrandt i paklenski Breughel. — Čarobno zrcalo i recept doktora Ecksteina protiv nepoznate bolesti.

Napokon istrese konrektor Paulman lulu govoreći: »Ipak bi bilo vrijeme, da se dadem na počinak.« — »Svakako,« odgovori Veronika, zabrinuta dugim očevim bdijenjem, jer je već davno odbilo deset. Tek što je konrektor pošao u biblioteku i spavaću sobu i tek što teški uzdasi Francike odavahu, da je u istinu čvrsto zaspala, kad li se Veronika, koja se onako na oko legla u krevet, tiho, tihano opet digne, obuče se, prebaci ogrtač i izmili iz kuće. — Od onog časa, kad je Veronika pošla od stare Lize, neprestano joj lebdio pred očima Anzelmo i ona ni sama nije znala, kakav joj to tudji glas ponavlja neprestano i uvijek, da njegovo opiranje dolazi od njoj neprijateljski raspoloženog lica, koje ga drži sputana u verige, a ove može Veronika da raskine samo tajnovitim sredstvima magične umjetnosti. Njezino pouzdanje u staru Lizu raslo je od dana u dan, pa i utisak nevoljkosti i užasa otupi, tako da se sve čudnovito i neobično u njezinu odnosu prama starici odražavalo odrazom čudesna i romantična, što ju je tek pravo zavodilo. Stoga je bila njena čvrsta odluka, pa i uz opasnost, da se izgubi i da se zaplete u tisuću neugodnosti, izdržati pustolovinu jednači dana i noći. Napokon nastupi ona sudbonosna noć ekvinocija, u kojoj joj obeća stara Liza pomoć i utjehu, i Veronika, sprijateljivši se s mišlju noćnog lutanja, držala se posve junački. Strelovito preleti samotnim ulicama ne mareći za oluju, što je zrakom hujala i šibala joj u lice debele kaplje kiše. — Muklim dubokim zvukom udari zvono na tornju Sv. Križa upravo jedanaest, kad Veronika posve okisla stane pred kućom starice. »Ej, milice, milice, već ovdje! —

Sad čekaj, čekaj!« poviče ona odozgo dolje — i odmah zatim nadje se starica s košarom u ruci i u pratnji mačka pred vratima. »Hajdemo i učinimo i izvršimo, što je potrebno i što uspijeva noću, koja pomaže djelo!« Rekavši to, pograbi starica hladnom rukom drhćuću Veroniku i dade joj da nosi tešku košaru, dok ona izvadi kotlić, tronog i lopatu. Kad stigoše u polje, nije više kišilo, no bura posta jača; tisućom glasova urlao je zrak. Užasno jadikovanje što razdire srce spuštavaše se iz crnih oblaka, koji se u brzom lijetu sastajahu i sve zaodijevahu dubokom tamom: »Svijetli, svijetli, moj mladene!« Pred njima se ovijahu i križahu modri bljeskovi, sipajući pucketom i sjajem iskre, a čula je i njihovu zaplašenu, gadnu kriku, kad bi bura samo za čas prestala. — Dah joj htjede stati, bijaše joj, kao da joj se ledene pandže hvataju srca, ali se silom uzdrži i čvršće pritisnuvši se uz staricu, reče: »Sad mora da se sve obavi, pa ma što se dogodilo!« »Tako je pravo, kćerce moja!« odgovori stara, »samo ti ustraj, a ja ću ti nešto lijepa darovati, a povrh toga i Anzelma!« Napokon se starica ustavi i reče: »Evo nas na cilju!« Ona iskopa jamu u zemlji, prospe unutra ugljena i postavi na to tronog, a na ovaj opet kotlić. Sve to činjaše uz čudne kretnje, dok je mačak kružio oko nje. Iz njegova repa izbijahu iskre, stvarajući vatreni obruč. Doskora poče ugljen gorjeti, a onda se vinuše modri plamenovi pod tronogom. Veronika morade odložiti ogrtač i veo i čučnuti uz staricu, koja pograbi njezine ruke i čvrsto ih stisne buljeći u djevojku blještavim očima. Sad počeše da kuhaju i vriju čudne tvari — bijahu li to cvjetovi — metali — trave — životinje, nije se moglo razlikovati, što je starica izvukla iz košare i bacila u kotlić. Starica pusti Veroniku, a sama pograbi željeznu žlicu, uturi je u usijanu masu i stane miješati, dok je Veronika na njezin poziv morala upornim pogledom gledati u kotao i svoje misli uprijeti na

Anzelma. Opet baci starica u kotlić neke metale i jedan uvojak kosa, što ga je Veronika sebi s glave odrezala, kao i jedan mali prsten, koji je dugo nosila, i pri tom izvikivaše nerazumljive glasove, kriješteći užasno kroz noć, dok je mačak neprestano trčeći jaukao i stenjao. —— Htio bih, dragi čitaoče, da si se nalazio dvadeset i trećega septembra na putu u Dresden; uzalud nastojahu, da te zadrže na zadnjoj stanici, kad se spustila gluha noć; prijazni gostioničar prikazao ti je, da oluja bijesni, a kiša i previše lijeva i uopće da nije baš posve ugodno u ekvinocijalnoj noći otputovati ovako u noć, no ti nijesi na to pazio, jer si posve ispravno mislio: plaćam postiljonu talir dobre ruke, pa ću biti najkasnije u jedan sat u Dresdenu, gdje me kod Zlatnog Angjela ili kod Šljema ili kod Grada Naumburga čeka dobro pripravljena večera i meka postelja. I dok se ti ovako voziš u noć, opažaš najednom u daljini neko čudno svjetlucanje. Dolaziš bliže i opaziš vatreni obruč, a usred ovoga, uz kotao, iz kojega se diže debeli dim i svijetle crvene iskre i zrake, sjede dvije prikaze. Ravno kroz vatru vodi te put, ali konji skaču u propanj — postiljon psuje i moli se — i šiba po konjima — oni se ne miču s mjesta. — Ni ne misleći skočiš s kočije i potrčiš nekoliko koračaja naprijed. Već posve jasno vidiš vitku lijepu djevojčicu, koja u tankoj bijeloj noćnoj košuljici kleči uz kotao. Oluja joj razriješila pletinice, a duga kestenjasto smedja kosa leprši slobodno po zraku. Posve u žarkoj vatri, ispod tronoga razbuktjelih plamenova stoji angjeosko lice, ali od užasa, koji je nad njim prolio ledenu struju, ukočilo se kao na samrti, te joj grozu vidiš u izgaljenom pogledu, u uzdignutim obrvama, u ustima, koja se uzalud otvaraju da se iz njih vine krik smrtna straha, koji se nikako ne može da izvine iz grudiju izmučenih neopisivim mukama. Malene ručice drži grčevito sklopljene u visini, kao da moleći doziva angjela čuvara, da je očuva od paklenih prikaza, koje inače slu-

šajući moćno čaranje, ne će sada da se ukažu! — Tako ona kleči, nepomična kao mramorni stup. Njoj nasu- prot sjedi na tlu skvrčena, duga, suha, bakrenasto žuta ženetina, oštrog orlovskog nosa i blještavih mačjih oči- ju; ispod crnog ogrtača, kojim se zaogrnula, izmiljuju gole košćate ruke i miješajući pakleni var smije se i doziva kreštavim glasom kroz uskipjelu i uzbješnjelu buru. — Držim, da bi ti se ipak od užasa kosa naježila, dragi čitaoče, pa makar ti inače i ne znao za strah i trepet, kod pogleda na ovu sliku Rembrandta ili paklenoga Breughela, koja ti se sad u zbilji ukazala. Pogled ti se ne može odvrnuti od paklom omam- ljene djevojke, a električni trzaj, koji podrhtava svim tvojim mišićima i živčevljem, užge brzinom groma u tebi smjelu pomisao, da se opreš tajnovitim silama vatrenoga kruga; u tom se krugu rodio tvoj užas, pa i sama pomisao iznikla je u tom užasu i u toj grozi kao njihov plod. Pričini ti se, kao da si ti sam jedan od an- gjela čuvara, kojima se do smrti izmučena djevojka uti- če, i kao da moraš odmah da trgneš svoj pištolj i da staru bezodvlačno sravniš sa zemljom! Ali dok si to živo promislio, povičeš: »Hej vi!« ili »Što je to tamo,« ili: »Što vi to tamo radite!« — Postiljon zatrubi gro- zomorno u svoj rog, starica se sruši u svoj var i svega odjednom nestane u gustom dimu. — Da li bi sad našao djevojku, koju bi upravo čeznutljivom željom u tami tražio, ne bih rekao, ali vračanje stare ženetine razbio si i riješio spone magičnoga kruga, u koji se Ve- ronika lakomisleno zaplela. — Ali ni ti, časni čitaoče, a niti tkogod drugi nije dvadesetitrećega septembra išao u burnoj, vukodlacima povoljnoj noći onim putom, i Veronika morade izdržati uz kotao u smrtnom strahu, dok se djelo ne primakne svršetku. — Ona je dobro čula, kako oko nje zavija i bukti, kako bleje i klopoću raznovrsni protuslovni glasovi, ali ne otvori očiju, jer je osjećala, da bi je mogao sur- vati u neizlječivo i strašno ludilo pogled na užas

i gadiluk, kojim je okružena. Starica presta mije- šati u kotlu, sve slabiji i slabiji bivaše dim i na- posljetku dogorijevaše samo lagani plamečak žeste na dnu kotla. Uto poviče starica: »Veroniko, moje dijete! moja miljenice! pogledaj na dno! — Što vidiš — što vidiš?« — Ali Veronika ne uzmože da od- govori, premda joj se činilo, kao da se u kotlu vrte razne ispremiješane figure; sve jasnije i jasnije izvi- jahu se prikaze, a najednom stupi, prijazno je gleda- jući i pružajući joj ruku, djak Anzelmo iz dubine kotla. Ona poviče glasno: »Ah, Anzelmo! — Anzelmo!« — Brzo otvori starica pipac na kotlu, a užareni metal procuri piskajući i pucketajući u mali kalup, što ga je uz kotao postavila. Sad skoči ženetina i isceri se, raz- bacujući se divljim, užasnim kretom: »Gotovo je! — Hvala ti, mladiću! — držao si stražu — huj — huj — on dolazi! — ugrizi ga — ugrizi, da cr- kne!« Ali uto moćno zašumi zrakom, činilo se kao da se spušta snažni orao udarajući krilima i vičući moć- nim glasom: »Hej, hej, vi skotovi! Svršimo — svr- šimo — kući podjimo!« Starica se derući sruši, ali Ve- roniku ostavi misao i svijest. — Kad se opet osvije- stila, bijaše bijeli dan, ona ležaše u svojoj postelji, a Francika stajaše sa šalicom vrućeg čaja uz nju govo- reći: »Ta reci mi, sestro, što je tebi, već čitav sat i dulje sjedim uza te, a ti ležiš kao u groznici i stenješ i jaučeš, da nas spopada strah. Otac nije pošao radi tebe u školu i odmah će doći sa liječnikom.« Veronika uze bez riječi čaj i dok ga je pila, pojave joj se živo pred očima užasne slike noći. »Zar je to bio samo san, koji me strašio i mučio? — Ta ja sam jučer uvečer do- ista pošla k starici, jer je bio dvadeset i treći septem- bar. Ili sam već juče bila dobrano bolesna pa sam ovo sve sebi umišljala, te ni od česa drugoga i ne obolih ne- go od vječitog pomišljanja na Anzelma i čudnovatu staricu, koja se izdavala za Lizu i samo me time nama- mila.« — Francika, koja je bila izašla, stupi opet u sobu

sa posve prokislim Veroničinim ogrtačem u ruci. »Vidi, sestro!« reče, »što se dogodi s tvojim ogrtačem; oluja je u noći otvorila prozor i prebacila stolac, na kom je bio ogrtač; zacijelo je unutra kišilo, pošto je sav ogrtač mokar.« — Teško to pade Veronici na srce, jer je sad dobro uvidjela, da je nije mučio san, već da je odista bila kod starice. Sad je spopade strah i strava, a groznica joj potrese čitavo tijelo. U bolesnom drhtaju prevuče preko sebe ogrtač; ali u to osjeti, da joj nešto tvrda pritište grudi, i kad je rukom zahvatila za tim, učini joj se, da je medaljon; kad je Francika izašla sa ogrtačem, ona ga izvuče i opazi, da je to malo, okruglo, sjajno uglačano zrcalo. »To mi je dar od starice,« reče živahno i učini joj se, da žarke zrake izbijaju iz zrcala, prodirući joj u dušu i ugodno je grijući. Groznice nesta i njom prodje neopisivo čuvstvo voljkosti i zdravlja. — Morala je misliti na Anzelma, i što je čvršće i čvršće upirala misao na njega, smiješio joj se on prijateljski iz zrcala kao pravi pravcati minijaturni portret. Ali doskora joj se pričini kao da ne gleda sliku — ne! već živog živcatog Anzelma. On je sjedio u visokoj, čudno uredjenoj sobi i marljivo pisao. Veronika htjede pristupiti k njemu i potapkati ga po ramenima i progovoriti: »Gospodine Anzelmo, obrnite se, ja sam tu.« Ali to nije nikako išlo, jer činilo se, da njega okružuju neke vatrene zrake, no kad bi Veronika tačno pogledala, bile bi to samo velike knjige sa pozlaćenim rubovima. Napokon uspije Veronici da zahvati Anzelmov pogled. Činilo se, kao da se on gledajući je morao ponajprije sjetiti nje, ali se onda ipak nasmiješi i reče: »Ah! — vi ste to, draga mademoiselle Paulmann? Ali zašto vas katkada snalazi volja da se ponašate kao zmijčica?« Veronika se morala nad tim čudnim riječima nasmijati; probudi se kao iz dubokog sna i brzo sakrije malo zrcalo, kad se vrata otvoriše, a u sobu stupi konrektor Paulmann sa doktorom Ecksteinom. Doktor Eckstein pristupi odmah k postelji, pograbi, zadubivši se u dugo i duboko premišljavanje, Veroničino bilo i reče: »Aj, aj!« Na to ispiše recept i još jednom zgrabi bilo i opet reče: »Aj, aj!« i ostavi bolesnicu. Iz tih riječi doktora Ecksteina nije mogao konrektor Paulmann razabrati pravo, što bi zapravo moglo biti Veronici.

OSMA VIGILIJA.

Biblioteka palminih stabala. — Sudbina jednog nesretnog Salamandra. — Kako se crno pero zaljubilo u blitvu i kako se registrator Heerbrand strašno opio.

Djak Anzelmo je već nekoliko dana radio kod arhivara Lindhorsta. Ti časovi rada bijahu za njega najsretniji u njegovu životu, jer kako ga uvijek obavijahu mili zvukovi utješljivih riječi Serpentine i dah njezin, koja je išla mimo, prošla bi njime nikad ne oćućena voljkost, porastavši često i do najveće slasti. Svaka bijeda i svaka sitna briga njegove siromašne eksistencije nesta iz njegove duše i njegovih misli, a u novom životu, koji mu se kao u sunčanom sjaju ukaza, razumio je sva čuda jednog višeg svijeta, koji ga je inače ispunjao čudom ili užasom. Prepisivanje je išlo vrlo brzo, jer mu se sve više činilo, da ispisuje na pergamenat davno znana pismena, te mu jedva trebaše i pogledati u original, da sve najvećom tačnošću ispiše. — Osim kod stola pojavljivao se arhivar Lindhorst samo katkada, no svaki put bi se pojavio upravo u onaj čas, kad bi Anzelmo dovršavao zadnje znakove rukopisa, i podavao mu onda drugi, te bi ga odmah šutke ostavio, pošto mu je crnim štapićem zamiješao crnilo, a istrošena pera izmijenio sa novim, oštrije zašiljenim. Jednog dana, kad je Anzelmo na udar zvona u dvanaest sati uzlazio stubištem, našao je zatvorena vrata, kroz koja je obično ulazio, a arhivar

Lindhorst ukaza se s protivne strane u svom čudnom, sjajnim cvijećem obasutom noćnom ogrtaču. On glasno poviče: »Dodjite danas samo ovamo unutra, dragi Anzelmo, mi moramo u sobu, gdje nas čekaju majstori Bhagovadgitini.« I zakorači hodnikom i povede Anzelma istim odajama i dvoranama kao i prvog puta. — Djaka Anzelma iznova začudi sjajna divota vrta, ali on jasno uvidje, da su mnogi čudni cvjetovi, što vise na tamnim grmenima, zapravo u sjajne boje zaodjenuti kukci, koji sa krilima udarahu i izmiješani plešući i skakući ljubljahu se sa svojim siscima. Naprotiv kao ruže crvene i nebeski modre ptice bijahu miomirisno cvijeće, a miris, što su ga širile, dizao se iz njihovih čaška u tihim milim zvukovima, koji se ispremješavahu sa bućkanjem dalekih zdenaca, sa zujanjem visokih stabljika i drveća u tajnovite akorde duboko ožalošćene čežnje. Ptice rugalice, koje su ga prvi put peckale i bockale, opet mu oblijetahu oko glave i neprestano vikahu svojim finim glasićima: »Gospodine latinče, gospodine latinče, ne žurite se tako — ne žurite toliko u oblake — mogli biste se na nos stropoštati. — He, he! gospodine latinče, obucite puder-ogrtač — bratić Sovun neka vam očešlja periku.« — Tako se nastavljahu kojekakova luda brbljanja, dok Anzelmo ne izidje iz vrta. Arhivar Lindhorst stupi napokon u azurno modru sobu. Portira sa zlatnim loncem nestalo je, a mjesto toga stajaše ljubičastim baršunom pokriveni stol, na kom se nalazio Anzelmu poznati pisarnički materijal, usred sobe, a pred njim isto tako prevučeni naslonjač. »Dragi gospodine Anzelmo,« reče arhivar Lindhorst, »vi ste već mnogi manuskript brzo i tačno prepisali na moje veliko zadovoljstvo; vi ste sebi pribavili moje pouzdanje; ali najvažnije valja još obaviti, a to je prepisivanje ili što više preslikavanje osobitim pismenima ispisanih djela, koja spravljam ovdje u ovoj sobi i koja se mogu samo ovdje, na licu mjesta kopi-

rati. — Vi ćete dakle u buduće raditi ovdje, no moram vam preporučiti najveći oprez i pomnju; jedan krivi potez ili, što Bog očuvaj, jedna mrlja na originalu, survat će vas u propast!« Anzelmo opazi, da iz zlatnih debla paomina drveća izbijaju mali smaragdeno zeleni listovi; jedan od tih listova dohvati arhivar i Anzelmo opazi, da je to zapravo svitak pergamenta, što ga je arhivar razmotao i stavio pred njim na stol. Anzelmo se nemilo začudi nad tim čudno zavijenim znakovima, a pri pogledu mnogih tačkica, poteza, crtica i zavojaka, koji prikazivahu sad biline, sad mahovine, sad opet životinje, skoro izgubi srčanost, da će moći sve tačno preslikati. Stoga se duboko zamisli. »Samo srčano, mladiću!« poviče arhivar, »ako ti je vjera duboka, a ljubav prava, pomoći će ti Serpentina!« Njegov glas odzvanjaše kao zvonki metal, a kad ga Anzelmo, odjedared prestrašen, pogleda, stajaše arhivar Lindhorst pred njim u kraljevskoj pojavi, kako mu se za prvog posjeta ukazao u biblioteci. Anzelmu se pričini, kao da mora pasti na koljena u strahopočitanju, no u to se arhivar Lindhorst uspne na deblo jedne palme u vis i izgubi u smaragdnom lišću. — Djak Anzelmo shvati, da je s njim govorio knez duhova i onda otišao u svoju sobicu za učenje, da se možda porazgovori sa zrakama, koje nekoji planeti šalju da ga pitaju, šta će biti s njim i lijepom Serpentinom. — »A može da bude,« pomišljaše on, »da ga očekuju novosti sa izvora Nila ili ga je posjetio kakav vrač sa Laplanda — meni se doliči, da se marljivo dadem na posao.« I time poče da proučava čudne znake na svitku pergamene. — Divna glazba vrta dopre do njega i obavije ga slatkim miomirisom, a čuo je doista i peckanje ptica rugalica, ali nije razumio njihovih riječi, što mu je bilo posve ugodno. Katkad mu se pričini kao da šušti smaragdno lišće paoma i kao da onda zasjaše u sobi prekrasni kristalni tonovi, što ih je čuo onog sudbonosnog

Spasov-dana pod bazgom. Djak Anzelmo, divno ojačan glasovima i svjetlucanjem, sve više upiraše duh i svoje misli na natpis pergamentnog svitka i doskora osjeti, kao iz dubine svoje duše, da znakovi ne mogu ništa drugo da znače već riječi: »O ženidbi Salamandra sa zelenom zmijom.« — Uto odjekne jaki trozvuk jasnih kristalnih zvonova. — »Anzelmo, dragi Anzelmo,« dovijaše mu se iz lišća i, o čuda! niz deblo palme ovijaše se prema dole zelena zmijčica. — »Serpentino, divna Serpentino!« poviče Anzelmo kao u ludilu najvećeg ushićenja; sve jasnije mu bivaše, da mila, divna djevojčica lebdi prema njemu, gledajući ga s puno neizrecive čežnje tamno modrim očima, kako ih je on u svojoj duši zamišljao. Činilo se, kao da se lišće spuštava i širi, svagdje izbijahu bodljike iz debala, ali Serpentina se ovijaše i vijugaše spretno kroz njih, potežući iza sebe svoje lepršasto svijetlo odijelo u bojama, koje se prelijevahu, tako da prigibajući se uz vitko tijelo nigdje se ne zakuči na ustršalim iglama i bodljikama palma. Ona sjede uz Anzelma na isti stolac, ogrlivši ga rukama, tako da je osjetio dah njenih usnica i ugodnu električnu toplinu njezina tijela. »Dragi Anzelmo!« poviče Serpentina, »skoro ćeš biti moj! Svojom vjerom, svojom ljubavlju osvojit ćeš me, a ja ću ti donijeti zlatni lonac, koji će nas oboje na vijeke usrećiti.« — »Divna, mila Serpentino,« reče Anzelmo, »neka imam samo tebe, što me briga za sve ostalo; neka si samo ti moja, pa ću rado poginuti u svemu tome čudnome i izvanrednome, što me okružuje od časa, kad te ugledah.« — »Znam ja dobro,« nastavi Serpentina, »da je sve nepoznato i čudovito, čim te je moj otac sebi za zabavu zaokupio, pobudilo u tebi grozu i strah, ali sada, kako se nadam, ne će se to više dogadjati, jer ja sam u tom času samo zato ovdje, da ti, moj dragi Anzelmo, potanko ispripovjedim sve i sva iz dubine duše i dubine čuvstva, što ti je potrebno da znaš, da mog oca posve upoznaš i da vidiš, kako je s njim i sa mnom.« — Anzelmu se pričini kao da ga je bajna i mila prikaza posve obujmila i ogrlila, da se samo s njom može kretati i pokretati i da udar njezina bila drhće njegovim mišičjem i živcima; on je slušao svaku njezinu riječ, koja je odjeknula njegovom dušom i kao svijetla zraka u njemu užgala slasti nebeske. Zagrli joj rukom tijelo, vitkije od vitkoga, ali preljevno svijetlo sukno njezina odijela bijaše tako glatko, tako klizavo, da se njemu pričini, kao da bi mu mogla brzo izmaći, oskliznuti, a da je ne će moći zadržati, pa zadrhće pri toj pomisli. »Ah, ne ostavljaj me, divna Serpentino,« poviče on nehotice, »samo ti si moj život!« — »Ali ne prije,« reče Serpentina, »nego ti sve ispričam, da me u svojoj ljubavi potpuno upoznaš i razumiješ. — Znaj dakle, dragi, da moj otac potječe od divnog roda Salamandra i da ja zahvaljujem svoj život njegovoj ljubavi prama zelenoj zmiji.

U pradavna vremena življaše u čudovitoj zemlji Atlantidi moćni knez duhova Fosfor, kome se pokoravahu elementarni duhovi. Salamandar, kojega je on od svih najviše volio (a Salamandar je bio moj otac), šetaše jednom po divnom vrtu, koji je majka Fosforova sa svojim lijepim darovima najdivnije uresila, i začuje, kako visoka Lijerka tihim glasom pjevaše: »Zaklopi čvrsto očice, dok te ne probudi moj dragi, jutarnji vjetrić.« On pristupi k njoj; i taknuta njegovim žarkim dahom rastvori Lijerka svoje latice. Uto spazi kćerku Lijerke, zelenu zmiju, koja spavaše u čaški. Salamandra spopane žarka ljubav prama lijepoj zmiji i on je ukrade Lijerki, čiji miris dozivaše u neizrecivim jadikovkama po čitavom vrtu ljubljenu kćer. Salamandar odveze zmijčicu u dvorac Fosforov i umoli ga: »Vjenčaj me s dragom, da bude moja uvijeke, navijeke.« — »Ludove, što ti ne pada na um!« progovori knez duhova, »znaj, da je Lijerka bila jednom moja

ljuba i vladala sa mnom, ali iskra, koju ja u nju bacih, zaprijeti da je uništi. Jedino pobjeda nad crnim zmajem, kojega sad drže zemaljski duhovi sputana u lancima, uščuva Lijerku, te su njezine latice ostale dosta jake, da u sebi sakriju iskru i da je uščuvaju. Zagrliš li zelenu zmiju, tvoja će vatra uništiti tijelo, a novo biće brzo rodjeno iskočit će iz tebe.« Salamandar nije pazio na opomene kneza duhova. Pun žarke čežnje ogrli on zelenu zmiju svojim rukama, ona se raspade pepelom, a krilato neko biće, rodjeno u pe- pelu, zašumi zrakom. Salamandra zahvati ludilo oča- janja i on potrči sikćući vatru i plamenove kroz vrt i opustoši ga u divljem bijesu, te su lijepi cvjetovi i cvjetići izgorjeli, a njihovo jadikovanje ispuni zrak. Razljuti se knez duhova i zgrabi u bjesnilu Salamandra i reče: »Izgorjela je tvoja vatra — ugasli su tvoji plamenovi, oslijepile tvoje zrake — propani k zemaljskim duhovima, a oni neka ti se rugaju i izruguju i neka te zasužnje, dok se vatra opet ne užge i ne zasja s tobom kao s novim bićem sa zemlje.« Jadni Salamandar sruši se utrnuo na zemlju, ali uto stupi stari namrgodjeni duh zemlje, vrtlar Fosforov, i reče: »Gospodaru, tko ima da se više tuži na Salamandra od mene! — Nijesam li ja sve svoje li- jepe cvjetiće, što ih on spali, svojim najljepšim me- talima uresio, nijesam li snažno njegovao njihove klice i upotrebio za njih mnogu lijepu boju? — pa ipak se ja zauzimljem za jadnog Salamandra, kojega je samo ljubav, kojom si i ti, o gospodine, često zaokupljen, utjerala u zdvojnost, te mi je samo zbog nje opustošio vrt. — Oprosti mu tu preoštru kaznu!« — »Njegova se vatra zasada ugasla,« reče knez duhova, »ali u ono ne- sretno doba, kad govor prirode ne će više biti razum- ljiv pokvarenom rodu ljudskomu, kad će elementarni duhovi biti sputani u svoja kraljevstva i kad će samo iz dalekih daljina muklim glasovima govoriti sa ljudima, kad njemu, izvedenom iz harmonijskog kruga, navijesti

bezgranična čežnja divno carstvo, u kojem bi inače mogao stanovati, kad bi još vjera i ljubav stolovale u njegovoj duši, — u to nesretno doba upalit će se iznova vatra Salamandrova. Ali zasad se samo u čovjeka može prometnuti, pa mora uveden u taj jadan život podnositi i njegove teškoće. Ali neka mu ostane nesamo sjećanje na njegovo prvobitno stanje, već on neka i dalje živi u svetoj harmoniji sa čitavom prirodom, neka razu- mije njezina čuda, a moć bratskih duhova neka mu je u pomoć. U grmenu ljiljana neka opet nadje zelenu zmiju, a plod njegova vjenčanja s njom biti će tri kćeri, koje će se ljudima prikazivati u obliku majčinu. U pro- ljeće neka se obaviju tamnim bazgama i neka zapje- vaju svojim milim, kristalnim glasovima. Nadje li se tada, u to siromašno i jadno doba duševne zaglupље- nosti, mladić, koji začuje njihov pijev, pa ako ga po- gleda jedna od tih zmijčica svojim prekrasnim očima, i užge u njemu slutnju daleke čudovite zemlje, do koje se on srčano može da vine, ako odbaci teret prostaštva, proklija li žarko i živo u njemu sa ljubavlju prama zmiji i vjerovanje u čuda prirode, pa i u nje- govo vlastito bivstvo u tim čudima, biti će zmija nje- gova. Ali ne prije, dok se ne nadju tri mladića ovakove vrste i dok se ne vjenčaju sa tri njegove kćeri, ne smije Salamandar odbaciti svoje tegotno breme i poći k svo- joj braći.« — »Dopusti, gospodaru,« reče duh zemlje, »da ove tri kćerke obdarim darom, koji će uveličati nji- hov život sa nadjenim mužem. Svaka od njih dobit će od mene lonac od najljepšeg metala, što ga imam, njega ću osvijetliti zrakama, koje izvadih iz dijamanta; u njegovu sjaju neka se odsijeva naše divno carstvo, kakovo sad postoji u skladu sa čitavom prirodom, u blještavom, divnom odsijevanju. Iz njega će u času vjenčanja iskočiti vatrena Lijerka, čiji vje- čiti cvijet neka sposobnog mladića obavije slatkim mi- risom. Doskora će on razumjeti njezin govor i čuda našega carstva i sa ljubom će stanovati u Atlantidi.«

— Sad znaš dakle, dragi Anzelmo, da je Salamandar, o kom ti netom pričah, moj otac. On se je morao usprkos svoje više prirode podvrći sitnim jadima običnog života i odatle dolazi njegova česta i zlorada mrzovolja, kojom te gdjekada pecka. On mi često reče, da za nutarnje duševno stanje, kakovo je knez duhova Fosfor postavio za uvjet vjenčanja sa mnom i s mojim sestrama, imade jedan izraz, koji ljudi prečesto i nespretno zlorabe: to se stanje zove djetinjska, pjesnička ćud. — Često se ta ćud nalazi kod mladića, kojima se radi visoke jednostavnosti njihovih običaja i jer im nedostaje tako zvana svjetska naobrazba prosti puk smije i izruguje. Ah, dragi Anzelmo! — Ti si razumio pod bazgom moju pjesmu — moj pogled — ti ljubiš zelenu zmiju, ti vjeruješ u me i biti ćeš moj uvijek i navijeke! — Lijepi ljiljan izrasti će u zlatnom loncu, a mi ćemo sjedinjeni sretno i blaženo živjeti u Atlantidi! — Ali ne smijem ti zatajiti, da se je u groznoj borbi Salamandra i zemaljskih duhova oslobodio crni zmaj i odjurio zrakom. Doduše, drži ga Fosfor opet sputana, ali iz crnih pera, što su mu u borbi pala na zemlju, izniknuli su neprijateljski duhovi, koji se svagdje opiru Salamandru i zemnim duhovima. Ona ženetina, koja ti je toliko mrska, dragi Anzelmo, i koja, kako to moj otac dobro znade, čezne za zlatnim loncem, zahvaljuje svoj život ljubavi jednog takvog pera, ispalog iz zmajskoga krila, prama blitvi. Ona zna svoj postanak, jer joj se objavljuju tajne mnogih divnih čuda u jauku i trzajima sputanoga zmaja, i ona upotrebljava sva sredstva, kako bi djelovala na dušu, protiv čega ustaje moj otac sa strijelama, koje izbijaju iz unutarnjosti Salamandra. Sve neprijateljske principe, koji stanuju u gadnim travama i otrovnim životinjama, skuplja ona i miješajući ih zgodnim spojevima spravlja mnogu grdnu vračariju, koja zna da zaokupi duh ljudski užasom i stravom i podvrgava ga moći onih demona, koje je zmaj, podliježući u boju, porodio.

Čuvaj se stare, dragi Anzelmo, ona je tvoj neprijatelj. Tvoja djetinjska, pobožna ćud već je mnogu njezinu vračariju uništila. — Drži se vjerno — vjerno — uza me, skoro si na cilju!« — »O moja, moja Serpentino!« poviče djak Anzelmo, »kako bih ja mogao tebe ostaviti, kako da te do vijeka ne ljubim!« Jedan poljubac užge njegove usne i on se probudi kao oda sna. Serpentine je nestalo, odbilo je šest sati i teško mu bi pri scru, što nije prepisao ni jednoga retka. Pun briga pogleda na papir, jer što će reći arhivar, ali o čuda! prepis tajnog manuskripta bijaše sretno dovršen i njemu se pričini, kad je pomnije pogledao u slova, da je prepisao Serpentinino pričanje o njenom ocu, o ljubimcu kneza duhova Fosforu u čudovitoj zemlji Atlantidi. Sad udje arhivar Lindhorst u svom svijetlo sivom ogrtaču, sa šeširom na glavi, sa štapom u ruci; on pogleda u ispisani pergament Anzelmov, dobro šmrkne i onda reče smiješeći se: »To sam i mislio! — No! evo talira, gospodine Anzelmo, a sad ćemo u Linkeovo kupalište — samo za mnom!« — Arhivar brzo zakorači vrtom, u kom je vladala takova buka od pijeva, fućkanja i govora, da je Anzelmo bio sav omamljen i zahvaljivao nebu, kad se je našao na ulici. Jedva što učiniše par koraka, kad li sastadoše registratora Heerbranda, koji im se prijateljski priključi. Pred vratima nabiše ponesene lule; registrator Heerbrand se potuži, da nije sa sobom ponio svoje vatrilo, a arhivar Lindhorst poviče posve nevoljko: »Kakovo vatrilo! Evo vatre, kolikogod hoćete!« I pri tom štukne pucketom prstima, iz kojih se izbiju velike iskre, kojima se lule brzo užgaše. »Vidite li vi tu kemičku vračariju!« reče registrator Heerbrand, ali djak Anzelmo ne pomisli na Salamandra bez unutarnje groze. U Linkeovu kupalištu pio je registrator Heerbrand toliko jakog dvostrukog piva, da je on, inače dobroćudni, mirni čovjek, počeo pjevati užasnim tenorom djačke pjesme i svakoga uzbudjeno pitao: je li njegov prijatelj ili nije; a na koncu ga je djak Anzel-

mo morao otpratiti kući, kad je arhivara Lindhorsta već davno bilo nestalo.

DEVETA VIGILIJA.

Kako se djak Anzelmo donekle opametio. — Društvo kod punča. — Kako je djak Anzelmo smatrao konrektora Paulmanna Sovunom, a ovaj se toga radi silno razljutio. — Mrlja tinte i njezine posljedice.

Sve ovo neobično i čudovito, što je dnevno doživljavao djak Anzelmo, posve ga udalji od običnog života. On ne vidje više ni jednoga od svojih prijatelja i svakog jutra nestrpljivo očekivaše dvanaesti sat, koji mu je otvarao njegov raj. Pa ipak, premda je obratio svu svoju dušu bajnoj Serpentini i čudima vilinskoga carstva kod arhivara Lindhorsta, morade on katkada i nehotice pomisliti na Veroniku, šta više, katkada mu se pričini, kao da ona k njemu pristupa i crveneći se priznaje, da ga nježno ljubi i nastoji istrgnuti ga iz ruku fantoma, koji ga samo peckaju i njemu se izruguju. A bilo je časova, kad mu se pričinilo, kao da ga poteže neka tudja, na njega odjednom bačena sila neodoljivo k zaboravljenoj Veronici i da ju on mora slijediti, kamo ona hoće, kao da je prikovan uz tu djevojku. Upravo noć iza toga, kad je prviput ugledao Serpentinu u obliku divne i bajnovite djevice, kad mu se objavila čudovita tajna vjenčanja Salamandrova sa zelenom zmijom, ukaza mu se Veronika življe no igda. — Šta više, tek kad se probudio, jasno je shvatio, da je samo sanjao, jer je zbilja bio uvjeren, da je Veronika kod njega i tuži se riječima najdublje boli, koja potrese njegovom dušom, da je žrtvovao njezinu duboku ljubav fantastičkim prikazama, što ih njegov nutarnji nemir izaziva, i da će se još toga radi survati u propast i pogibiju. Veronika je bila ljubaznija, no što ju je igda prije vidio; jedva

se je mogao otresti pomisli na nju, a to ga je stanje vrlo mučilo, pa se nadaše, da će se riješiti te muke na jutarnjoj šetnji. Neka tajna magična sila navratila ga na Pirnajska vrata i upravo htjede da zavrne u jednu malu ulicu, kad li konrektor Paulmann, dolazeći iza njega, glasno poviče: »Ej, ej, dragi gospodine Anzelmo! — Amice! — amice! gdje se vi, neba vam, skrivate? Ne date se vidjeti, a znate li, da Veronika čezne, da s vama opet jednu zapjeva? — Hajdemo, ta vi ste htjeli k meni!« Na silu podje Anzelmo sa konrektorom. Kad stupiše u kuću, dodje im Veronika u susret obučena vrlo čisto i skladno, tako da je konrektor Paulmann u čudu upitao: »No, pa zašto tako napirlitana, zar si očekivala posjet? Evo, vodim ti gospodina Anzelma!« Kad Anzelmo uljudno i skladno poljubi ruku Veronici, osjeti laki stisak, koji mu kao žarka struja potrese sve mišiće i živce. Veronika se prelijevaše od radosti i milja, a kad je Paulmann pošao u svoju sobu, znala je Anzelma svojim kojekakovim peckanjem i vragolijama tako razonoditi, da je on zaboravio sve ludosti i stao se natjeravati po sobi sa veselom djevojkom. Ali uto ga opet spopade demon nespretnosti, on se spotakne o stol, a Veroničin lijepi kovčežić za šivanje sruši se na tle. Anzelmo ga podigne, pokrov se razbio i on ugleda malo, okruglo, metalno zrcalo, u koje se zagleda nekako čudno veseo. Veronika se tiho došulja iza njega, položi ruku na njegova ramena i gledaše, čvrsto se pritisnuvši uza nj, njemu preko ramena u zrcalo. Anzelmu bijaše pri duši, kao da se u njegovu srcu stao odigravati boj — misli — slike — zabljesnuše i opet nestadoše — arhivar Lindhorst — Serpentina — zelena zmija — napokon se umiri, a sve se zamršeno sklapalo i uobličavalo u jasnu svijest. Sad mu bi jasno, da je neprestano mislio samo na Veroniku, pa što više i prikaza, koja mu se jučer u modroj sobi ukazala, bijaše Veronika, a fantastičku priču o ženidbi Salamandra sa zelenom

zmijom on je samo prepisao i nikad mu je nitko nije pričao. On se sam čudio svojem sanjarenju i pripisivao ga samo svom eksaltovanom duševnom stanju kao i poslu kod arhivara Lindhorsta, u čijim je sobama osim toga tako čudnovato mirisalo. Morao se srdačno nasmijati ludom umišljanju, da je zaljubljen u malu zmiju i da je ozbiljnog tajnog arhivara smatrao Salamandrom. »Da, da! — to je Veronika!« poviče on glasno i okrenuvši glavu zagleda se ravno u Veroničine modre oči, u kojima se odsijevaše ljubav i čežnja. Muklo ah! izbjegne njenim usnama, koje su se u tom času prišpile uz njegove. »Oh, sretna li mene,« zastenje ushićeni djak, »što sam jučer sanjao, danas se u zbilji dogadja.« — »A hoćeš li me uistinu vjenčati, kad postaneš dvorskim savjetnikom?« upita Veronika. »Svakako,« odgovori djak Anzelmo. Uto zaškripe vrata, a konrektor Paulmann stupi u sobu s ovim riječima: »No, dragi gospodine Anzelmo, danas vas ne puštam odavle. Ostat ćete kod mene na objedu, a poslije toga skuhat će nam Veronika izvrsnu kavu, koju ćemo popiti zajedno sa registratorom Heerbrandom, koji mi je obećao, da će doći.« — »Ah, dragi gospodine konrektore,« odgovori djak Anzelmo, »zar ne znate, da moram k arhivaru Lindhorstu radi prepisivanja?« — »Pogledajte, amice!« reče konrektor Paulmann pokazujući mu džepni sat, koji je već pokazivao dvanaest i pô. Djak Anzelmo uvidje, da je već prekasno da podje k arhivaru Lindhorstu, i tim radije se podvrgne želji konrektorovoj, što se nadao, da će cijeli dan gledati Veroniku i uloviti koji pritajeni pogled, ili nježni stisak ruke, a možda i poljubac. Tako visoko se usudiše želje Anzelmove i njemu bivaše sve voljnije pri srcu, što se više uvjeravao, da će biti doskora oslobodjen od svih fantastičkih umišljanja, koja bi ga napokon učinila potpunim ludjakom. Registrator Heerbrand dodje zaista poslije objeda, te kad popiše kavu, a sumrak se spustio, saopći on smiješeći se i tarući ruke: da nosi nešto

sa sobom, što će pomiješano lijepim rukama Veroničinim i dovedeno u odgovarajuće stanje, folijirano i rubricirano, biti svima od koristi toga hladnog oktobarskog dana. — »Na svijetlo s tim tajnovitim pićem, što ga sa sobom nosite, dragi registratore,« poviče konrektor Paulmann; ali registrator Heerbrand zahvati u duboki džep svoga ogrtača pa izvuče u tri maha bocu araka, citrone i šećera. I nije prošlo ni pola sata, a već se pušio divni punč na Paulmannovu stolu. Veronika ponudi piće, pa se prijatelji upustiše u raspravu o koječem veselom i dobroćudnom. Ali čim je djaku Anzelmu udarilo piće u glavu, povratiše se opet sve one slike čudovita i neobična, što je u to kratko vrijeme doživio. — Opet vidje arhivara Lindhorsta u njegovu damastenom ogrtaču, koji se blještio kao fosfor — vidje azurno modru sobu, zlatne palme, šta više bijaše mu opet pri duši, kao da mora vjerovati u Serpentinu — šumjelo i vrelo je u njegovoj duši. Veronika mu pruži čašu punča i kako ju je pograbio, dotače se njezine ruke. — »Serpentina! Veronika!« zastenje tiho, a onda se udube u duboke snove. Ali registrator Heerbrand poviče glasno: »Čudnovat je starac taj arhivar Lindhorst, nikad nisi s njime na čistu! — Živio arhivar! Dajte, kucnite se, gospodine Anzelmo!« — Sad se djak Anzelmo trgne oda sna i reče, kucnuvši se sa registratorom Heerbrandom: »To je zbog toga, časni gospodine Heerbrande, što je gospodin arhivar Lindhorst zapravo Salamandar, koji je opustošio vrt kneza duhova Fosfora, kad mu je pobjegla zelena zmija.« — »Kako — što?« upita konrektor Paulmann. »Jest,« nastavi djak Anzelmo, »zato sad mora da vrši službu kraljevskog arhivara i stanuje ovdje u Dresdenu sa svoje tri kćeri. Ali one nijesu ništa drugo već male zlatno zelene zmijčice, koje se sunčaju u bazgovini, pjevaju zavodljivo i mame mlade ljude baš kao sirene.« — »Gospodine Anzelmo — gospodine Anzelmo,« poviče konrektor Paulmann, »zar vam se mi-

ješa u glavi? — za milog Boga, kakove vi to ludosti balite?« — »Ima on pravo,« upade u riječ registrator Heerbrand, »taj lopov, arhivar, proklet je on Salamandar, koji izbija iz prstiju vatrene štukove, te pale čovjeku rupe u kaputu kao vatrena guba. — Jest, jest, imaš ti pravo, brate Anzelmo, a tko u to ne vjeruje, moj je neprijatelj!« Iza tih riječi udari registrator Heerbrand šakom po stolu, da su čaše samo zazvečale. »Registratore! — zar ste pobijesnili?« poviče razjadjeni konrektor. — »Gospodine djače, gospodine djače, što ste opet počinili?« — »Ah!« reče djak, »ta i vi nijeste ništa drugo već samo ptica — Sovun, — koji češlja peruke, gospodine konrektore!« — »Što? — ja ptica — Sovun — frizer?« vikaše konrektor pun bijesa. — »Gospodine, vi ste bijesan — lud!« — »I starica mu raste preko glave,« poviče registrator Heerbrand. »Da, starica je moćna,« upade djak Anzelmo u riječ, »uza sve to, što je niskoga porijetla, jer joj otac nije ništa no otrcana peruština, a majka joj gadna repa, ali svu svoju snagu zahvaljuje kojekakovim ogavnim kreaturama — otrovnim gadovima, kojima se okružila.« — »To je gadna potvora,« poviče Veronika uzbješnjelim očima, »stara Liza je mudra žena, a crni mačak nikakovo ogavno stvorenje, već obrazovan mladić finih manira i njezin bratić.« »Može li Salamandar da ždere, a da sebi bradu ne upali ili da mizerno ne pogine?« upita registrator Heerbrand. — »Ne, ne,« vikaše djak Anzelmo, »ne će toga više nikad moći. Zelena zmija me ljubi, jer ja sam djetinje ćudi. Vidio sam Serpentinine oči.« — »Te će mačak iskopati,« poviče Veronika. »Salamandre, salamandre — potuci, ove — sve, sve,« deraše se konrektor Paulmann u najvećem bijesu; — »ali zar sam ja u ludnici? zar sam i ja lud? — što ja to brbljem? kojekakove gluposti? — Jaoh, i ja sam lud — lud?« Nato skoči konrektor Paulmann, strgne peruku s glave i baci je prema stropu, tako da su zastenjali

zgnječeni uvojci i raspadnuvši se posve raspršili puder na sve strane. Djak Anzelmo i registrator zgrabe vrč sa punčem i čaše i udariše njima ijujući i kričući o strop, da su rbine zazvečale i zvečući se naokolo rušile. »Vivat Salamander — pereat — pereat — babetina — razbijte metalno zrcalo, iskopajte mačku oči! — Ptičice — ptičice — zraka. — Ehoje — ehoje — evoje — Salamander!« — Tako vikahu i derahu se sva trojica kao poludjeli. Francika pobježe glasno plačući, a Veronika ležaše jaučući od jada i boli na divanu. Uto se vrata otvore, svi se odjednom umiriše, a unutra stupi mali sivi čovuljak sa sivim ogrtačićem. Njegovo lice bijaše čudno dostojanstveno, a osobito se isticaše krivi nos, na kojemu se kočili očali, nešto nadasve nevidjeno do sada. Nosio je i tako čudnovatu peruku, da se činila, e je prije kakova pernata kapa. »Ej, lijepo, dobro veče,« zakrešti napirlitani čovuljak, »hoću li ovdje naći djaka, gospodina Anzelma? Najpokorniji pozdrav od gospodina arhivara Lindhorsta, ali za sutra vas najljepše moli, da nikako ne zaboravite odredjeni sat.« I time opet zakorači k vratima i svi su dobro vidjeli, da je taj dostojanstveni čovuljak zapravo sivi papagaj. Konrektor Paulmann i registrator Heerbrand prasnuše u smijeh, koji odzvanjaše sobom, a dotle Veronika jaukaše i stenjaše, kao da je muči neodoljiva bol, dok djaka Anzelma prodje ludovilo nutarnjeg užasa i on besvijesno sune na vrata pa kroz ulice. Mehanički nadje svoj stan i svoju sobicu. Doskora pristupi k njemu Veronika ljubazno i prijateljski i zapita zašto ju je u pijanstvu tako prestrašio, pa neka se samo čuva novih uništavanja, kad bude radio kod arhivara Lindhorsta. »Laku noć, laku noć, moj dragi prijatelju,« prošapta tiho Veronika i dahne mu poljubac na usne. On htjede da je ogrli, ali prikaza sna se izmakne i on se probudi veseo i ojačan. Od srca se morao nasmijati djelovanju punča, a pomislivši na Veroniku, osjetio se prožet

ugodnim čuvstvom. »Samo njoj,« govoraše sam u sebi, »samo njoj moram zahvaliti, da sam se oporavio od svojih ludih mušica. — Doista, nije mi bilo bolje, nego onome, koji je mislio, da je od stakla, ili onome, koji nije izlazio iz sobe od straha, da ga ne bi pojele kokoši, jer je uobrazio, da je zrno ječma. Ali čim postanem dvorski savjetnik, smjesta ženim mademoiselle Paulmann.« — Kad je oko podneva prolazio vrtom arhivara Lindhorsta, nije mogao da se dosta načudi, kako mu se sve to moglo inače prikazivati tako čudovito i neobično. Nije vidio ništa no obično cvijeće u crijepovima, kojekakove geranije, mirte i koješta ino. Mjesto sjajnih šarenih ptica, koje su ga inače peckale, lepršali su nekoliki vrapci derući se nerazumno i neugodno, kad su opazili Anzelma. Modra soba mu se pričini posve drukčijom i on nije pojmio, kako su mu se mogli ma samo na čas svidjeti kričavo modrilo i nenaravna zlatna debla paoma sa izobličenim čudnim, blještavim listovima. — Arhivar ga pogleda čudnim, ironičkim smiješkom i upita: »No, kako vam je prijao jučer punč, dragi Anzelmo?« — »Ah, doista vam je papagaj . . .« odgovori djak Anzelmo stideći se, ali zamuknu, jer opet pomisli na to, da je i papagaj mogao biti samo neka prikaza ćutila. »Ej, pa ja sam glavom bio u društvu,« upade mu arhivar Lindhorst u riječ, »zar me nijeste vidjeli? Ali uz onu ludu buku, koju ste učinili, bio bih skoro jako ranjen; jer u onom času, kad ga je registrator Heerbrand zgrabio, da njim tresne o strop, ja sam još sjedio u vrču i brzo sam se morao sakriti u konrektorov poklopac lule. No, zbogom, gospodine Anzelmo. — Budite marljivi. I za jučeranji izgubljeni dan plaćam vam talir, jer ste dosada tako dobro radili.« — »Kako može arhivar da bunca tako lude stvari,« reče djak Anzelmo i sjede k stolu, da počne sa kopijom manuskripta, što ga je arhivar kao obično razastro pred njim. Ali i sada opazi na pergamentnom svitku tako mnogo čudnih kovrčastih poteza i zavo-

jaka, koji mu smetoše pogled, a oku ne dadoše ni jedne mirne točke, da mu se gotovo nemogućim učini, da to sve preslika. Što više, kad bi sve pregledao, učinilo bi mu se, da je pergament samo šarenim žilama išarani mramor ili mahovinama obrastao kamen. — Ali on će uza sve to pokušati sve moguće. I mirno zamoči pero, ali tinta nikako da proteče. Oštrcne nestrpljivo perom i — o — nebesa! Velika mrlja pade na pruženi original. Sikćući i bukteći plane modra strijela iz te mrlje i ovijaše se praskajući sobom sve do stropa. Uto se raspro- stre gusti dim iz zidova, listovi počeše šuštjeti, kao da ih bura trese, a iz njih izbijahu blještavi bazilisci razbuktjelom vatrom, užigajući paru, da su se mase plamenova valjale pršteći oko Anzelma. Zlatna debla paoma pretvoriše se u ogromne udav-zmije, koje udarahu svojim groznim glavama jedna o drugu nekim reskim metalnim čegrtanjem, a sa ljuskastim tjelesima oviše Anzelma. »Ludove! ispaštaj sad zato, što si drzovito hulio!« Tako odjekne užasni glas okrunjenog Salamandra, koji se ukaza nad zmijama kao sjajna zraka medju plamenovima, i sad prospu njihova rastvorena ždrijela vatrene slapove na Anzelma, i činilo se, kao da se vatrene struje oko njegova tijela zgušćuju i postaju čvrstom, ledenom masom. I što su se Anzelmova uda sve više kočila, sve više ga ostavljahu misli. Kad se opet osvijestio, ne mogaše se ni rzti ni vrsti, bijaše obavit nekim sjajnim zidom, o koji bi udario, kad god bi htio da podigne ruku ili da se inače pomakne. — Ah, sjedio je u dobro začepljenoj kristalnoj boci, na jednom repozitoriju, u biblioteci arhivara Lindhorsta.

DESETA VIGILIJA.

Muke djaka Anzelma u staklenoj boci. — Sretan život djaka Sv. Križa i praktikanata. — Bitka u biblioteci arhivara Lindhorsta. — Pobjeda Salamandrova i oslobodjenje djaka Anzelma.

S pravom sumnjam, časni čitaoče, da si igda bio zatvoren pod staklenom čašom, pa ako si i bio, onda je to bio samo ružni san, koji te je zaokupio kao neka vilinska čarolija. Ako si to dakle doživio, onda ćeš izvjesno shvatiti nevolju jadnog djaka Anzelma. Ali ako ti se ovakova šta nikada nije prisnilo, neka je tvoja bujna mašta meni i Anzelmu za volju zatvori nekoliko časaka u kristal. — Blještavi te je sjaj posve zaokupio, svi ti se predmeti naokolo čine obasjani sjajnim duginim bojama — sve drhće, klima i tutnji u sjaju — sve pliva, a da se ne miče i ne pokreće, kao u sledjenom eteru, koji se zgušćuje, tako da duh uzalud zapovijeda mrtvom tijelu. Sve teže i teže pritište prsa nekoliko centi teško breme — sve više i više prorjedjuje se svakim dahom zrak, koji lebdi u uskom prostoru — tvoja bila otekoše, a od užasna straha rastrgani živac trza krvareći u smrtnom strahu. — Smiluj se, voljni čitaoče, djaku Anzelmu, kojega su spopale ove neizrecive muke u njegovu staklenom zatvoru. On je i predobro osjećao, da ga smrt ne može osloboditi, jer nije li se čas prije probudio iz duboke nesvjestice, u koju upade od prekomjere muka, kad je još jutarnje sunce svijetlo i prijatno obasjavalo sobu, i zar nijesu i opet započele njegove muke? — Ni jednim udom ne mogaše da se makne, ali zato njegove misli udarahu o staklo, omamljujući ga disonantnim zvukom, te začu mjesto riječi, što ih je duh inače izgovarao negdje u dubini, samo mukli šum mahnitosti. — Vikao je u očajanju: »Serpentina — Serpentina, spasi me od tih paklenskih muka!« I učini mu se, kao da ga oblijeću tihi uzdasi. Stadoše oko staklene boce

kao zeleni, prozirni listovi bazge, tutnjava presta, blještavog, zasljepljivog sjaja nestane i on slobodnije udahne. »Zar nijesam sam kriv svojoj nesreći, nijesam li zgriješio proti tebi, lijepa, draga Serpentino? Nijesam li gadno u tebe posumnjao? zar nijesam izgubio vjeru i s njom sve, sve, što god me imalo da usreći? — Ah, ti zacijelo nikad više ne ćeš biti moja, za me je izgubljen zlatni lonac, nikad više ne ću ja smjeti da gledam njegova čuda. Ah, samo jedan jedini put htio bih te vidjeti i čuti tvoj divni, slatki glas, mila Serpentino!« — Tako naricaše djak Anzelmo, spopadnut dubokom, reskom tugom. Uto progovori netko tik uz njega: »Ja ne znam, što vi to hoćete, gospodine djače, i zašto jadikujete tako prekomjerno?« Djak Anzelmo opazi, da uz njega, na istom repozitoriju, stoji još pet boca, u kojima spazi tri djaka Sv. Križa i dva praktikanta. — »Ah, moja gospodo i drugovi u nevolji,« vikne on, »kako vam je moguće tako mirno, šta više, tako veselo zabavljati se, kako razabirem na vašim veselim licima? — Ta vi sjedite jednako kao i ja zatvoreni u staklenim bocama i ne možete se maknuti pa ni što ozbiljna pomisliti, a da ne nastane paklenska buka uz zvonjavu i odjekivanje i da vam u glavi grozno ne zašušti i ne zašumi. Zar vi ne vjerujete u Salamandra i u zelenu zmiju?« — »Vi zbilja buncate, dragi kolego,« odgovori jedan djak Sv. Križa, »nikada nam nije bilo bolje nego sada, jer nam dobro dolaze taliri, što ih primamo od ludog arhivara za kojekakove konfuzne prepise; ne trebamo više da učimo napamet talijanske zborove, idemo svaki dan Josipu ili u koju drugu krčmu, dobro se napijemo dvostrukog piva, pogledamo u oči po kojoj lijepoj djevojci i pjevamo kao svi pravi djaci: gaudeamus igitur i blaženi smo.« — »Gospoda imaju posve pravo,« upadne mu u riječ jedan praktikant, »i ja sam dobro opskrbljen talirima, kad je moj vjerni drug uza me, i volim da šetam po vinogradu, mjesto da sjedim medju četiri zida za dosadnim aktima.« — »Ali draga i

mila gospodo!« reče djak Anzelmo, »zar vi ne vidite, da ste zatvoreni potpunoma u staklene čaše i da se ne možete ni maknuti, a još manje naokolo šetati?« — Djaci Sv. Križa i praktikanti prasnuše u smijeh i vikahu: »Studiosus je poludio i misli da sjedi u staklenoj boci, a stoji na mostu Labe i gleda ravno u vodu. Hajdemo dalje!« — Ah,« zastenje Anzelmo, »ovi nigda ne ugledaše bajne Serpentine. Oni ne znaju, što je sloboda i život u ljubavi i vjeri, zato i ne osjećaju težine zatvora, u koji ih je strpao Salamandar radi njihove ludosti i njihova prostakluka. Jedini ja nesretnik propast ću jadno i sramotno, ako me ona, koju tako silno ljubim, ne spasi.« — Uto se prelije i zažubori sobom glas Serpentinin: »Anzelmo! — vjeruj, ljubi, nadaj se!« — I kako je taj glas odjeknuo zatvorom Anzelmovim, kristal morade popustiti njegovoj snazi i proširi se, tako da su se prsa zatočenikova mogla pomicati i dizati! — Anzelmova je muka popustila i on dobro opazi, da ga Serpentina još uvijek ljubi i da mu *samo ona* čini snošljivim boravak u kristalu. Nije se više brinuo za svoje lakomislene drugove nesretnike, već upre svoju pomisao i svoje misli na Serpentinu. — Ali odjednom začuje s druge strane muklo, odurno mrmljanje. Skoro razabra posve tačno, da to mrmljanje dolazi od jedne stare kavnice s napola potrtim pokrovcem, koja se nalazila baš prama njemu na jednom malom ormaru. Što ju je oštrije motrio, razvijahu se sve jasnije gadni potezi starog, naboranog ženskog lica i doskora stajaše piljarica sa Crnih Vrata pred repozitorijem. Ona mu se iskesi pa se isceri i reskim glasom poviče: »Ej, aj, dječešce, — zar ipak moraš da ispaštaš? — U kristal, u tvoju propast! — Zar ti to nijesam davno prorekla?« — »Izrugaj se samo i sprdaj, prokleta vještice,« reče djak Anzelmo, »ti si svemu kriva, ali Salamandar će te, grdna repo, već opaliti!« — »Ho, ho!« zahohoće stara, »samo ne tako ponosno! ti si mojim sinovima lice zgazio, i meni si nos izgorio, ali ipak sam ti dobra,

nevaljalče, jer si inače bio pristojan čovjek, a i moje te kćerkice vole. Ali iz kristala ne ćeš, dok ti ja ne pomognem. Doseći te ne mogu, ali moja rodica, gospodja štakorica, što stanuje odmah ispod tebe u podu, neka progrize dasku, na kojoj stojiš, pa ćeš se skotrljati dolje, a ja ću te uhvatiti u pregaču, da ne razbiješ nosa, već da uščuvaš svoje fino lišce. Onda ću te odmah odvesti k madmoiselle Veronici i nju mi moraš oženiti, kad postaneš savjetnik.« — »Mani me se, paklenski porode,« zaviče djak Anzelmo pun bijesa, »samo tvoje paklenske čarolije zavele su me na huljenje, koje sad moram da okajem. — Ali sve ću strpljivo podnijeti, jer samo tu mogu da obastanem, gdje me okružuje ljubavlju i utjehom bajna Serpentina! — Čuj to, babetino, i svisni! Prkosim tvojoj sili, vječno ljubim samo Serpentinu — ne ću da postanem savjetnik — ne ću da vidim Veronike, koja me je s tobom navela na zlo! — Pa ako ne može zelena zmija da bude mojom, volim da poginem od čežnje i boli! Tornjaj se — tornjaj — ogavna ordujo!« — Ali se stara nasmije, da je sobom sve zaječilo, i poviče: »Onda sjedi i crkavaj! No doba je, da se podje na posao, jer moj je posao ovdje još i druge vrste.« — Ona odbaci crni ogrtač i pokaže se u gadnoj golotinji, a onda krugom zakruži i veliki se listovi papira stanu rušiti. Iz njih izdere ona pergamene, pa vežući ih umjetničkim vezom i njima omotavši tijelo bijaše doskora obučena u čudan šareni ljuskasti oklop. Sikćući vatru skoči crni mačak iz tintarnice, koja je stajala na pisaćem stolu, i provere se prema staroj, a ova glasno pocikujući nesta s njim kroz vrata. Anzelmo opazi, da su pošli u modru sobu, i doskora začu iz daljine siktati i šumjeti, a ptice se u vrtu derahu, papagaj kreštaše: »Spasi — spasi — otmica — otmica!« U tom času bane stara u sobu, noseći u ruci zlatni lonac, i udari u ciku, viku i dreku: »Upri — upri! — sine — ubij zelenu zmiju! upri, sine, upri!« — Anzelmu se pričini kao da čuje duboko stenjanje, kao da čuje glas Serpentinin.

Njega spopade užas i zdvojnost. — Skupi svu snagu i udari svom snagom o kristal, da mu živci i žile popucaše, dok arhivar stajaše na vratima u svom sjajnom damastenom ogrtaču: »Ej, ej! skotovi, lude coprije — vještakluk, — ovamoder, ovamo!« Tako je vikao arhivar. Crna kosa stare uzdigla se kao čekinje, njezine kao žeravice crvene oči zasjaše paklenom vatrom i stisnuvši oštre zube širokoga ždrijela stane ona siktati: »Žustro — skoči — sikći — sikći!« pa se smijaše i blejaše, izrugujući i psujući, a zlatni lonac stiskaše čvrsto k sebi i izbacivaše iz njega pune šake sjajne zemlje na arhivara. No čim bi se zemlja dotakla ogrtača, postadoše od nje cvjetovi, koji padoše na tle. Ljiljani se na ogrtaču zapališe i usplamtiše i arhivar bacaše pucketom goruće ljiljane na vješticu, koja od boli zajauknu. »Upri, moj mladiću!« vikne stara. Njezin mačak se zaskoči i jurnu k vratima na arhivara, ali sivi papagaj doleti na njega i zgrabi ga krivim kljunom za vrat, tako da mu je iz njega štrcnula crvena, vatrena krv. Čuo se glas Serpentine: »Spašena! — spašena!« — Stara razjarena i zdvojna skoči na arhivara, baci lonac iza sebe i htjede da zapandži arhivara pružajući duge prste suhih šaka, no ovaj brzo svuče ogrtač i baci ga na staru. Psikom zapsiču, zacvrče i šiknu modri štukovi i plamenovi iz pergamentnih listova i stara se već valjaše derući se od bola i nastojaše, da što više zemlje izvadi iz lonca, da što više pergamentnih listova istrgne iz knjiga, da uguši usplamsale plamenove, a kad bi joj uspjelo, da na se navrati pergamentne listove, zemljom bi ugasila vatru. Ali sad izbiše iz arhivara uzbuktjele siktave zrake na staru. »Hej, hej! samo čvrsto — pobjeda Salamandru!« zaori arhivarov glas po sobi i stotinu plamenova zakruži vatrenim krugovima oko uzvrištale starice. Uz šum i buku udarahu u bijesnom boju mačak i papagaj jedan na drugoga, ali napokon povali papagaj svojim jakim krilima mačka, probode ga oštrim pandžama i pograbi ga, te se u smrtnom strahu

samo derao i stenjao. Oštrim kljunom iskopa mu papagaj žarke oči, da je goruća pjena samo štrcnula. — Gusti se dim uzdigne ondje, gdje je stara pala na zemlju pod ogrtačem. Njezina dreka, njezina užasna, reska krika odjekivaše u dalekoj daljini. Dim se rasprostre ogavnim smrdežem i izgubi se, a arhivar podigne ogrtač, pod kojim ležaše gadna repa. »Časni gospodine arhivaru, evo vam nosim pobijedjenog neprijatelja,« reče papagaj i pruži arhivaru Lindhorstu crno pero u kljunu. »Vrlo dobro, mladiću,« odgovori arhivar, »a tu leži i moja pobijedjena neprijateljica. Pobrinite se, molim vas, još i za ostalo; još danas dobit ćete malu zakusku od šest kokosovih oraha, a i nove očale, jer vam je mačak, kako vidim, sramno razbio očale.« »Do smrti vaš, visoko poštovani prijatelju i pomagaču!« odgovori papagaj vrlo veselo, uze u kljun repu i odleti s njom kroz prozor, koji mu je arhivar Lindhorst otvorio. Taj pograbi zlatni lonac i zovne glasno: »Serpentina, Serpentina!« — Tek što je Anzelmo opazio arhivara, silno veseo radi propasti grde babetine, koja ga je survala u propast, opet je arhivar imao svoj visoki, majestetički stas kneza duhova, koji ga pogleda neopisivom ljubaznošću i dostojanstvom. — »Anzelmo,« reče knez duhova, »ne ti, već neprijateljski princip, koji je prodro u tvoju dušu i htio te sa samim tobom zavaditi, skrivio je tvoju nevjeru. — Ti si održao vjeru. Budi slobodan i sretan.« Grom potrese dušom Anzelmovom, divni trozvuk kristalnih zvonova zazvoni jače i snažnije nego što ga je igda prije čuo — njegovi mišići i živci zadrhtaše — i sve više rastući, odzvanjaše akord sobom; staklo, koje zatvaraše Anzelma, raspukne se i on pade u naručaj prekrasne, mile Serpentine.

JEDANAESTA VIGILIJA.

Negodovanje konrektora Paulmanna radi ludovanja u njegovoj obitelji. — Kako je registrator Heerbrand postao dvorski savjetnik i kako je po najvećoj zimi išao u cipelicama i svilenim čarapama. — Veroničina priznanja. — Zaruke uz paru juhe.

»Recite mi, dragi registratore, kako nam je mo= gao udariti jučer u glavu taj prokleti punč i na= vesti nas na kojekakove ludorije?« — Tako je pitao konrektor Paulmann, kad je drugog jutra stupio u sobu punu razbivenih rbina i u čijoj sredini ležaše ne= sretna perika, rastavljena u svoje prvobitne sastavne dijelove, plivajući u punču. Kad je djak Anzelmo izletio na vrata, križahu i teturahu se konrektor Paulmann i registrator Heerbrand po sobi, vičući kao opsjednuti i udarajući se medjusobno glavama, dok konačno Fran= ciki nije uspjelo poleći pijanog oca teškom mukom u postelju. Registrator se srušio silno umoran na sofu, koju Veronika ostavi, otrčavši u spavaću sobu. Regi= strator Heerbrand povezao je glavu svojim modrim rup= čićem, poprimio na licu neki blijedi i melankolički izra= žaj i jadikovao: »Ah, dragi konrektore, nije punč, što ga je mamselle Veronika divno skuhala, ne! — već je= dino taj prokleti djak kriv je svemu zlu. Zar vi ne vi= dite, da je on već odavna mente captus? A znate li, da je ludost priljepčiva? — Jedan ludjak čini mnoge, glasi stara poslovica, a osobito onda, kad se već istrusila po koja čašica, zapada čovjek lako u ludost i nehotice se povodi za prvim, koji je pobudalio. Vjerujte mi, konrek= tore, da me omaglica uhvati, kad pomislim na sivog pa= pagaja?« — »Ah, šta,« upade mu u riječ konrektor, »co= prije! — ono je bio stari mali famulus arhivarov, koji se zaogrnuo sivim ogrtačem i tražio djaka Anzelma.« »Moglo bi biti,« odvrati registrator Heerbrand, »ali moram priznati, da mi je gadno pri duši;

cijelu noć je tako čudnovato orguljalo i fućkalo.« »To sam bio ja,« odgovori konrektor; »jer ja snažno hr= čem.« — »Moglo bi biti,« pristane registrator, — »ali konrektore, konrektore, — nijesam ja jučer bez uzroka nastojao, da izazovem malo ve= selja — ali Anzelmo je sve pokvario. — Vi ne znate — o konrektore, konrektore!« — Registrator Heer= brand skoči, trgne rupčić s glave, zagrli konrektora, srdačno mu stisne ruku, još jednom poviče bolno: »o konrektore, konrektore!« i pograbivši šešir i štap, odjuri brzo iz sobe. »Anzelmo da mi više ne prekorači praga,« reče konrektor Paulmann sam sebi.« On bi svo= jom ludošću mogao i najboljim ljudima pomesti pamet. Već je i registrator otišao do bijesa — jedini sam se ja dosada još nekako održao, ali vrag, koji je jučer u pijanluku jako pokucao, mogao bi na koncu ipak da izbije i zapleše svoj ples. — Dakle apage sata= nas! — Napolje s Anzelmom!« Veronika se zamislila i ne govoraše ni riječi, samo bi se katkada čudno nasmi= ješila. Najradije je bila sama. »I nju ima Anzelmo na duši,« reče konrektor pun himbe, »no dobro je, da nam ne dolazi blizu. Znam, da me se boji — zato i ne dolazi.« Ovo posljednje reče konrektor posve glasno, a Veronici navru suze i ona zastenje: »Anzelmo i ne može da dodje k nama; ta on je već davno zatvoren u staklenoj boci.« — »Kako, što?« poviče konrektor Paul= mann, »o Bože, o Bože, i ona već bunca kao i registra= tor! Prokleti, gadni Anzelmo!« I konrektor Paulmann smjesta otrči k doktoru Ecksteinu. Taj se nasmije i reče: »Ej, ej!« Nije propisao ništa, a na odlasku reče samo to: »Živci, živci! — proći će samo od sebe — voditi na zrak — izvesti — razonoditi — kazalište — sretno djetešce — sestre iz Praga — proći će!« — »Tako brbljav bio je doktor rijetko,« pomisli konrektor Paulmann, »baš pravo brbljav.« — Prodje mnogo dana i tjedana i mje= seci, a Anzelma nema te nema. Ni registrator Heer= brand se ne pokazivaše sve do četvrtog februara, kad

udje tačno opodne u sobu konrektora Paulmanna, koji se nemalo začudio svom napirlitanom prijatelju, koji je bio odjeven u moderno odijelo najbolje tkanine, u cipelicama i svilenim čarapama i usprkos jake zime sa kitom svježeg cvijeća u ruci. Svečano pristupi registrator Heerbrand konrektoru Paulmannu, zagrli ga po svim običajima finoće i reče: »Danas, na imendan vaše mile i poštovane mamselle Veronike, hoću da vam sve reknem, što mi već odavna na srcu leži! Već one srećne večeri, kad sam donio u džepu inkredencije za onaj buntovni punč, nakanio sam priopćiti vam veselu vijest i proslaviti sretni dan, već onda sam doznao, da sam postao dvorski savjetnik, o kojem činu nosim sad u džepu imenovanje cum nomine et sigillo principis.« »Ah, ah! gospodine registr . . . — gospodine dvorski savjetniče htjedoh reći,« propenta konrektor. — »Samo vi, časni konrektore,« nastavi sadanji savjetnik Heerbrand, »samo vi možete da upotpunite moju sreću. Već odavna sam istiha ljubio mamselle Veroniku i mogu da se ponosim s mnogim prijateljskim pogledom, koji mi je ona dobacila i koji mi je jasno pokazivao, da mi ne će biti nesklona. U kratko, časni konrektore! — ja, savjetnik dvora Heerbrand molim za ruku vaše ljubazne gospodjice kćerke Veronike, koju ja, ako se vi tomu ne protivite, kanim doskora povesti kući svojoj.« — Konrektor Paulmann pljesne sav u čudu rukama i poviče: »Ej, ej, ej, gospodine registr . . . gospodine savjetniče, htjedoh reći, tko bi to bio i pomislio! — Pa dobro, ako vas Veronika doista ljubi, ja sa svoje strane nemam ništa proti tomu. Možda sadanja njena sjeta još pojača ljubav prama vama, dragi savjetniče. Znamo mi te coprije.« — U tom času stupi u sobu Veronika, blijeda i rastresena, kako je sad obično bila. Savjetnik pridje k njoj, sjeti se u dobro sastavljenom govoru njezina imendana i preda joj miomirisnu kitu cvijeća uz mali omot, iz kojega, kad ga otvori, zablještiše sjane mindjuše. Brza, prolazna rumen zarumeni njezine obraze, oči joj zasjaše živahnije i ona klikne: »Bože! ta to su one iste mingjuše, što sam ih nosila pred više tjedana i na koje sam se toliko veselila!« — »Kako je to moguće,« upade joj u riječ savjetnik Heerbrand nešto iznenadjen i ozlovoljen, »kad sam ja taj nakit za mali novac kupio tek pred jedan sat u ulici Dvorca?« Ali Veronika to nije čula, već je u tom času stajala pred ogledalom, da vidi djelovanje nakita, što ga je već objesila na mala uha. Konrektor Paulmann saopći joj dostojanstveno i ozbiljnim tonom unapredjenje svog prijatelja Heerbranda i njegovu ponudu. Veronika pogleda savjetnika oštrim pogledom i reče: »To sam već davno znala, da me želite oženiti. — Neka vam bude! — Obećajem vam ruku i srce, ali moram vam odmah — naime vama obojici, i ocu i zaručniku, otkriti koješta, što mi pritište srce i pamet — sad odmah, pa makar se toga radi i juha ohladila, koju je, kako vidim, Francłka već donijela.«

I ne čekajući odgovora konrektorova i savjetnikova, premda su ovima riječi očito lebdjele na usnama, nastavi Veronika: »Možete mi vjerovati, dragi oče, da Anzelma upravo od srca ljubim, a kad je registrator Heerbrand, koji je sam sada postao savjetnik, tvrdio, da i Anzelmo može postati tako nešto, odlučih, on i nitko drugi biti će mi muž. Ali onda se činilo, kao da neke tajne neprijateljske sile nastoje, da mi ga otmu, i ja se obratih staroj Lizi, koja je negda bila moja pjestinja, a sada je mudra žena i glasovita gatalica. Ona mi obeća, da će mi pomoći i meni Anzelma privesti u naručaj. Pošle smo oko pola noći na raskršće. Ona dozva s pomoću crnog mačka paklene duhove, a onda mi dade jedno malo metalno zrcalo, u koje sam ja trebala da gledam, uprijevši sve misli na Anzelma, da njime i njegovim duhom ovladam. Ali ja se sad od srca kajem, da sam to počinila, i kunem se, da se odričem svih paklenskih coprija. Salamandar je staru pobijedio, čula sam njezinu ciku, ali

pomoći nije bilo moguće; čim je nju kao repu pojeo papagaj, razbi se reskim zvukom moje metalno zrcalo.« Veronika donese oba komadića razbijenog zrcala i jedan uvojak iz kovčežića za šivanje i pružajući oboje savjetniku Heerbrandu nastavi: »Evo uzmite, dragi savjetniče, komadiće zrcala, bacite ih danas u noći oko dvanaeste sa mosta Labe i to odanle, gdje stoji križ, dolje u rijeku, koja se ondje nije smrznula, a uvojak sačuvajte na vjernim grudima. Ja se još jednom odri-čem svih paklenskih coprija i želim od srca svaku sreću Anzelmu, jer se on oženio sa zelenom zmijom, koja je ljepša i bogatija od mene.« — »O Bože! o Bože,« po-viče konrektor Paulmann bolno, »ona je poludila, ona je poludila, ona ne može da postane više dvorskom sa-vjetnicom — ona je poludila.« — »Nipošto,« upade mu savjetnik Heerbrand u riječ, »ja znam dobro, da je mamselle Veronika bila ponešto sklona propalom An-zelmu, pa je lako moguće, da se je u nekoj pretjera-nosti obratila na mudru ženu, koja, kako vidim, ne može da bude nitko drugi nego gatalica i kavanarka na Morskim Vratima — ukratko stara Rauerin. A ne da se poreći, da ima doista tajnih coprija, koje na čo-vjeka utječu i odviše neprijateljski, (o tom se može či-tati u starim piscima), a ono što mamselle Veronika veli o pobjedi Salamandra i o ženidbi Anzelma sa zelenom zmijom, to je samo pjesnička alegorija — isto što i pjesma u kojoj je opjevala svoj posvemašnji rastanak od djaka.« — »Smatrajte to, čim hoćete, dragi savjet-niče!« upade mu Veronika u riječ, makar i ludim snom.« — »Nipošto, nipošto,« odvrati dvorski savjetnik Heerbrand. »Ja dobro znam, da je Anzelmo opsjednut tajnim silama, koje ga nagone na kojekakove lude podvige i peckaju ga.« Konrektor Paulmann nije mogao da izdrži, nego započe: »Stanite, za milog Boga, stanite! zar smo opet obmamljeni prokle-tim punčem ili djeluje na nas ludost Anzelmova? Gospodine savjetniče, kakove vi to ludorije govorite?

Vjerovat ću, da je to možda ljubav, koja vam vrača po glavi, ali to će se slegnuti u braku, jer inače bi mi bilo tjeskobno, da i vi poludite, časni savjetniče, a ja da se brinem za potomke, koji mogu da naslijede bolest rodi-telja. Evo vam medjutim mog očinskog blagoslova za sretne zaruke i sad vam dopuštam, da se kao vjerenik i vjerenica poljubite.« To se odmah i zbi i još prije, no se donesena juha ohladila, bijahu ofici-jelne zaruke sklopljene. Malo tjedana iza toga sjedjela je gospodja dvorska savjetnikovica Heerbrand onako, kako se je već prije u duhu vidjela, na doksatu lijepe jedne kuće na Novom Trgu, i smiješeći se gledala na elegantnu gospodu, koja su prolazeći i gledajući kroz lornjete govorila: »Ipak je prekrasna gospodja, ta sa-vjetnikovica Heerbrand.«

DVANAESTA VIGILIJA.

Vijesti o viteškom dobru, na kojem stanuje Anzelmo kao zet arhivara Lindhorsta, i o tom, kako ondje živi sa Serpentinom. — Zaglavak.

Kako li samo osjetih pravo u dubini duše veliko blaženstvo djaka Anzelma, koji, stalno združen sa Ser-pentinom, udje u tajnovito i čudovito carstvo, što ga je prepoznao kao domaju, za kojom su već odavna čez-nule njegove čudovitim slutnjama ispunjene grudi! Ali uzaludno bi bilo svako nastojanje, da tebi, časni čita-oče, riječima opišem, makar samo donekle, sve one di-vote, kojima je Anzelmo okružen. Za to su preslabi ljudski izrazi. Kušao sam, ali ne ide. Osjećao sam se ob-mamljen sirotinjom tričavog dnevnog života, obolio od mučnog nezadovoljstva, šuljao se naokolo kao u snu, ukratko, dospio sam u ono isto stanje djaka Anzelma, koje sam ti, časni čitaoče, prikazao u četvrtoj vigiliji. Dosta sam se natugovao, kad pročitah jedanaest sretno

dovršenih vigilija, što mi nikad ne će biti dano, da nadodam dvanaestu kao zaključak, jer kako često na večer sjedoh, da završim djelo, bilo mi je, kao da mi podmukli duhovi (možda rodjaci, a možda bratići ubijene vještice) pružaju sjajno uglačani metal, u kom ugledah svoj ja, blijed, neispavan i melankoličan, kao registrator Heerbrand poslije punča. — Onda bacih pero i požurih u postelju, da bar sanjam o sretnom Anzelmu i bajnoj Serpentini. To potraja više noći i dana, kad li posve neočekivano primih od arhivara Lindhorsta pismo slijedećeg sadržaja:

»Vaše je blagorodje, kako mi je poznato, opisalo čudne doživljaje mog dobrog zeta, bivšeg djaka, a sadanjeg pjesnika Anzelma u jedanaest vigilija i sad se mučite da u dvanaestoj i posljednjoj vigiliji reknete nešto o njegovu sretnom životu u Atlantidi, kamo se on povukao s mojom kćerkom na moje lijepo viteško dobro. Usprkos toga, što nerado gledam, da Vi moje pravo biće objavljujete čitaocima na ovaj način, jer će me to u mojoj službi tajnog arhivara izvrći mnogim neugodnostima, što više, time će se u kolegu nabaciti pitanje, u koliko može jedan Salamandar vršiti službu kao državni službenik i kako mu se mogu povjeriti solidni poslovi, jer po Gabalisu i Swedenborgu ne može se nikako podavati vjera elementarnim duhovima, usprkos toga dakle, što će se moji najbolji prijatelji bojati da me zagrle, od straha, da bih mogao u nenadanoj obijesti malko bljesnuti i pokvariti im frizuru ili nedjeljno odijelo — usprkos toga, velju, želim Vašem blagorodju pomoći, da dovršite Vaše djelo, jer se u njemu nalazi mnogošta dobra o meni i o mojoj miloj kćerci (htio bih da se i onih dviju ostalih riješim). Želite li dakle da napišete Vašu dvanaestu vigiliju, sidjite s Vaših prokletih pet spratova, ostavite Vašu sobicu i dodjite k meni. U modroj sobi s palmama, koja vam je već znana, naći ćete potrebni pisaći materijal, pa možete s malo riječi javiti čitaocima, što ste vidjeli. To će biti bolje, nego da pišete dugačku pripovijest o jednom životu, koji ipak samo po čuvenju znate. Vašeg blagorodja najponizniji Salamandar Lindhorst, p. t. kr. tajni arhivar.«

Ovo nešto oporo, ali ipak prijateljsko pismo arhivara Lindhorsta vrlo me je razveselilo. Bilo je jasno, da čudnovati starac znade čudan način, na koji sam ja doznao sudbinu njegovoga zeta, ali tebi ga, časni čitaoče, moram prešutjeti, jer sam se na to obvezao. No starac mi nije zamjerio. Šta više, sam mi je pružio ruku pomoćnicu, da dovršim moje djelo, iz čega mogoh s pravom zaključiti, da je on sporazuman s time, da se njegova čudna eksistencija u svijetu duhova s pomoću tiska saznade. Može da bude, pomišljah ja, da on iz toga crpe nadu, da će tim prije svoje ostale dvije kćerke snabdjeti muževima, jer će možda ipak pasti koja iskra u ovo ili ono srce kojega mladića i užgati čežnju za zelenom zmijom, koju će na Spasovdan tražiti i naći u bazgovini. Iz nesreće, koja je snašla Anzelma, kad je bio zatočen u staklenoj boci, crpsti će mladić opomenu. da se ozbiljno čuva svake sumnje i nevjerovanja. Tačno dakle u jedanaest sati utrnem svoju lampu i odšuljam se k arhivaru Lindhorstu, koji me je već čekao u predkućnici: »Vi ste dakle došli, visoko poštovani gospodine! — baš mi je drago, da ne omalovažujete mojih dobrih namjera — samo dodjite!« — i tim riječima povede me blještavim sjajem ispunjenim vrtom u azurnu sobu, u kojoj spazih ljubičasti pisaći stol, za kojim je nekoć radio Anzelmo. — Arhivar Lindhorst ode, ali se odmah vrati sa lijepim zlatnim vrčem u ruci, iz kojega je pucketao modri plamečak. »Evo,« reče on, »donosim vam najmilije piće vašeg prijatelja kapelnika Johanna Kreislera. — To je upaljeni arak, u koji sam usuo malo šećera. Gucnite malko,, a ja ću odmah skinuti svoj noćni ogrtač i na moje veselje, dok vi budete sjedjeli, gledali i pisali, spuštat i dizat ću se iz vrča.« — »Kako vam drago, dragi gospodine arhivaru,«

odvratim ja, »ali ako se meni prohtjedne, da gucnem od napitka, ne ćete valjda. . . .« — »Ne brinite se, dragoviću moj,« poviče arhivar, odbaci brzo ogrtač, udje na moje ne malo zadovoljstvo u vrč i izgubi se u plamenu. — Bez straha gucnem ja od napitka, otpuhnuvši lagano plamen. Bijaše božanski!

*

Ne pomiču li se u nježnom šuštaju i žuboru smaragdni listovi paoma, kao milovani dahom jutarnjeg vjetra? — Probudjeni oda sna miču se i pomiču i šapuću tajnovito u čudima, što ih iz dalekih daljina naviještaju divni tonovi harfe! — Azur se spušta sa zidova i vije kao mirisna magla gore i dolje, a blještave zrake sikću kroz miris, koji se kao u veselom djetinjem pocikivanju kreće i vrti i diže do nedostižne visine nad palmama. — I sve se sjajnije gomila zraka uz zraku, dok se u sjajnom sunčanom sjaju ne otvori nepregledni lug, u kom opazim Anzelma. — Žarki hijacinti i tulipani i žarke ruže uzdižu svoje glave, a njihovi mirisi dozivaju sretnika milozvučnim glasovima: »Dodji k nama, mili naš, koji nas razumiješ — naš miris je čežnja ljubavi — mi te ljubimo i na vijeke smo tvoji! Zlatni trakovi gore užarenim tonovima, mi smo vatra užgana ljubavlju. — Miris je čežnja, ali vatra je žudnja. Ne stanujemo li mi u istim grudima? Mi smo dio tebe!« Zašušte i zažubore tamni grmenovi — visoka stabla: »Dodji k nama, sretni ljubavniče! — Vatra je žudnja, a nada je naša hladna sjena! Mi u ljubavi šapućemo oko tvoje glave, jer ti nas razumiješ, jer ljubav je u tvojim grudima.« Izvori i potoci se bućkaju i romone: »Ljubavniče, ne idi mimo nas tako brzo, pogledaj u naš kristal — tvoja je slika u nama, koju mi u ljubavi čuvamo, jer ti si nas razumio!« — U triumfalnom koru cvrkuću i pjevaju ptice: »Čuj nas, čuj nas, mi smo veselje, slast, ushit, ljubav!« — Pun čežnje gleda Anzelmo na divni hram, koji se uzdiže u dalekoj daljini. Umjetni stupovi kao da su stabla, a glavice i ograde kao listovi

akanta, koji u divnim zavojima i figurama čine prekrasne urese. Anzelmo stupa prema hramu, unutarnjom slašću promatra on šareni mramor i divnom mahovinom pokrite stube. »Ah ne,« reče kao u prekomjerju ushita,« nije više daleko!« Uto izidje u ljepoti i milju Serpentina iz hrama, nosi zlatni lonac, iz kojega je proklijala divna Lijerka. Neopisiva slast bezgranične čežnje žari joj se u divnim očima; tako ona gleda u Anzelma i govori: »Ah ljubavniče, Lijerka je rastvorila svoju čašku — najveće se dogodilo. Ima li blaženstva, slična našemu?« Anzelmo je ogrli strašću žarke žudnje. — Lijerka gori usplamtjelim zrakama nad njegovom glavom. Sve glasnije se pomiču stabla i grmenovi, a jasnije i veselije pocikuju izvori — ptice — svakovrsni šareni kukci plešu u zračnim virovima — veselo — zadovoljno — triumfalno skakutanje po zraku — u vodama — na zemlji — slavi se svečanost ljubavi! — Uto zapucketaju gromovi svugdje svijetleći kroz grmenove — dijamanti gledaju kao blještave oči iz zemlje — visoki vodoskoci sjaju se iz izvora — čudni mirisi ovijaju se žurbom udaraca krila — to su elementarni dusi — klanjaju se Lijerci i naviještaju sreću Anzelmovu. — Anzelmo uzdigne glavu, obavitu zračnim sjajem posvećenja. — Zar su to pogledi? zar su riječi? — zar je pjesma? — Jasno odzvanja: »Serpentino! — vjera u tebe, ljubav mi je otvorila dušu prirode! — Ti si mi donijela Lijerku, koja je nikla iz zlata, iz prasile zemlje, još prije no što je Fosfor užgao misao. Ona je spoznanje svetog sklada svih bića i u tom spoznanju živjeti ću ja u najvećem blaženstvu dovijeka. — Jest, ja sam, sretnik, spoznao najveće — moram te vječno ljubiti, o Serpentino! — Nikada da ne potamne zlatne zrake Lijerkine, jer kao i vjera i ljubav, vječna je i spoznaja.«

Tu viziju, u kojoj vidjeh Anzelma istinski na viteškom dvorcu u Atlantidi, zahvaljujem umjetnosti Salamadrovoj, a divno je bilo, da sam je našao, kad se sve

ugaslo kao u magli, na papiru, na ljubičastom stolu, ispisanu upravo čisto i čitljivo. Ali onda osjetih, da sam proboden i rastrgan nenadanom boli. »Sretnog li Anzelma! Ti, koji si odbacio teret tričavog života, koji si u ljubavi prama bajnoj Serpentini snažno udario krilima i sad živiš u slasti i lasti na svom viteškom dvorcu u Atlantidi! — Ali mene jadnika! skoro — za nekoliko časaka ostavit ću i ovu lijepu dvoranu, koja se ne može ni uporediti sa dvorcem u Atlantidi, da se opet nadjem u svom potkrovlju. Sitnarije tričavog života zaokupit će moje misli i moj pogled biti zaokupljen, kao od guste magle, od tisuću nesreća! Ajme meni! nikad ja ne ću ugledati Lijerke.« — Uto me potapta arhivar Lindhorst lako po ramenu i reče: »Tiho, tiho, poštovani gospodine, ne jadikujte tako! — Nijeste li upravo sada bili u Atlantidi i zar nemate ondje bar jedan zgodni zaselak kao poetičko imanje vaših misli? — Zar je uopće blaženstvo Anzelma nešto drugo od života u poeziji, kojoj se sveti sklad svih bića ukazuje kao duboka tajna prirode?« —

KONAC.

ORAŠAR I MIŠONJA

PRIČA

BADNJAK.

Dne 24. prosinca ne smjedoše djeca liječničkog savjetnika Stahlbauma podnipošto cijeli dan u srednju sobu, a još manje u susjednu gostinjsku. U jednom uglu stražnje sobice sjedjahu skvrčeni Miroslav i Marica; duboki suton bio se već spustio, a njih već hvataše groza, kad se proti običaju toga dana ne unese svijetlo. Miroslav povjeri posve tajanstveno, šapćući mladjoj sestri (bilo joj je upravo sedam godina), kako je on već od rana jutra čuo u zatvorenim sobama šuštati i štropotati i tiho zabijati. A nije tome dugo, što se neki mali, tamni čovjek sa velikim kovčegom ispod ruke prošuljao predkućnicom; on dobro zna, da to nije bio nitko drugi, već kum Drosselmeier. Nato udari mala Marica od veselja ručicama i poviče: »Što nam je lijepa donio kum Drosselmeier?«

Sudski savjetnik Drosselmeier nije bio lijep čovjek, već malen i mršav, sa mnogo nabora u licu. Mjesto desnog oka imao je veliki crni obliž, a bio je i bez kosa, radi česa je nosio vrlo lijepu bijelu periku; a ova je bila od stakla i lijepa umjetnička radnja. Uopće je i sam kum bio vrlo umjetnički čovjek, koji se razumio i u urarstvo, pa je i sam mogao praviti ure. Kad bi oboljela koja od lijepih ura u Stahlbaumovoj kući i nije mogla pjevati, onda bi došao kum Drosselmeier, snimio staklenu periku, svukao žuti kaputić, privezao modru pregaču i stao šiljatim orudjem probadati uru, tako da

je malu Maricu boljelo; ali uri nije to bilo ni najmanje na štetu, što više, ona bi opet oživjela i odmah počela veselo da zvrnda, udara i pjeva, kod čega se svi razveseliše. Uvijek, kad bi došao, donio bi nešto lijepa za djecu, katkada čovječuljka u džepu, koji je vrtio očima i klanjao se, što je bilo vrlo smiješno, sad opet kutiju, iz koje bi skočila ptičica, ili što drugo. Ali za Badnjak načinio bi on uvijek kakovo umjetničko djelo, što ga je stajalo mnogo truda, radi čega su ga roditelji, pošto su primili dar, vrlo pomno spravili. — »Ah, što će lijepa učiniti za nas kum Drosselmeier!« poviče Marica, a Miroslav nadoveže, da ovaj put ne može da bude ništa drugo nego tvrdjava, po kojoj stupaju i vježbaju se svakojaki lijepi vojnici, i onda bi morali da dodju i drugi vojnici, koji žele u tvrdjavu, ali sad opale vojnici iz tvrdjave topove, da sve samo grmi i tutnji. — »Ne, ne,« prekine Marica Miroslava, »kum Drosselmeier pričaše mi o nekom lijepom vrtu, u njemu je veliko jezero, a po njem plivaju divni labudovi sa zlatnim uvojcima na vratu i pjevaju najljepše pjesme. Onda dodje mlada djevojčica iz vrta do jezera i dozva labudove k sebi, pa ih hrani slatkim marcipanom.« — »Labudovi ne jedu marcipane,« upade joj Miroslav dosta osorno u riječ, »pa i pravi vrt ne može da učini kum Drosselmeier. Zapravo mi imamo malo od njegovih igračaka; odmah nam ih sve oduzmu; onda mi je mnogo milije ono, čim nas obdare tata i mama; možemo ih zadržati i s njima činiti, što hoćemo.«

Djeca su nagadjala ovako i onako, što bi mogla ovaj put dobiti. Marica pridometne, da se mamselle Trudica (njena velika lutka) vrlo promijenila; nespretnije no igda pada svaki čas na tla, što ne prolazi bez ružnih znakova u licu, a osim toga se ne može pomišljati ni na čistoću opravica. Ništa tu ne koriste ni najstroži ukori. Dotle je Miroslav tvrdio, da njegovoj konjušnici svakako nedostaje jedan čvrsti lisac, kao i uopće konjica njegovoj četi; to je tati dobro znano. — Djeca

su dakle dobro znala, da su im roditelji nakupovali raznih divnih darova, pa ih sada uredjuju; a znala su i to, da pri tom dragi sveti Božić svijetli svojim prijateljskim pobožnim očima i da im, kao da ih je blagoslovena ruka dotakla, svaki badnji dar sprema po jedno divno veselje, kao nijedan drugi. Na to je djecu, koja su još uvijek u iščekivanju šaputala o darovima, sjetila starija sestra Lujza, nadovezavši, da sveti Božić kroz ruke dragih roditelja daruje djeci uvijek ono, što će ih razveseliti i zadovoljiti. To on daleko bolje zna od same djece; oni stoga ne bi smjeli željeti koješta i nadati se koječemu, već tiho i pobožno čekati, što će Božić donijeti. Mala se Marica duboko zamisli, ali Miroslav promrmlja u sebi: »Ali lisca i husare rado bih imao.«

Posve se zamrači. Miroslav i Marica čvrsto se stisnuše i ne usudiše se više reći ni riječi; činilo im se, kao da oko njih šume laka krila i kao da se čuje neka daleka, ali divotna glazba. Svijetli trak predje zidom; sad su djeca znala, da je Božić odletio na sjajnim oblacima k drugoj sretnoj djeci. U tom času začu se glas, jasan kao srebro: »cin-cin, cin-cin!« Vrata se rastvore, a iz sobe zasja takav sjaj, da su djeca glasnim uzvikom »ah — ah!« kao ukopana stala na pragu. Mama i tata pojave se na vratima, prihvate djecu za ruke i zovnu: »Dodjite samo, draga djeco, i pogledajte, čim vas je sveti Božić obdario..«

DAROVI.

Obraćam se na tebe, vrlo prijazni čitaoce ili slušaču Miroslave — Teodore — Erneste — ili kako se već zoveš i molim te, da živo sebi predočiš tvoj posljednji, lijepim, šarenim darovima bogato urešeni badnjak; tek tako ćeš moći zamisliti, kako su djeca sjajnih očiju zastala i zanijemila i kako je Marica tek nakon nekog vremena uz dubok uzdah kliknula: »Ah, kako je lijepo,

ah, kako je lijepo!«, a Miroslav pokušao nekoliko skokova, koji mu i uspješe. Djeca su zbilja morala biti kroz cijelu godinu osobito pobožna i dobra, jer nikad im se nije darovalo toliko lijepih i divnih stvari kao sada. Veliki bor u sredini bijaše pun zlatnih i srebrenih jabuka, a kako pupoljci i cvjetići virili su ošećereni bademi i slatkiši sa svih grana i još mnogo drugih lijepih poslastica. Najljepše na čudovitom drvcu bijaše svijetlo: sa njegovih tamnih grana stotinu svijeća sjahu kao zvjezdice i taj bor, prosuvši svijetlo na djecu, prijateljski ih pozivaše, da uberu njegove cvjetiće i plodove. Oko drva blistalo je sve šareno i divno — kakovih li je tu sve bilo lijepih stvari — tko bi to mogao opisati! Marica opazi iskićene lutke, svakovrsno čisto malo posudje i, što se osobito lijepo isticalo, svilena opravica, urešena i nakićena šarenim vrpcama, visijaše na stalku, upravo pred očima male Marice, tako da ju je mogla sa svih strana promatrati, pa to ona i učini kliknuvši nekoliko puta: »Lijepe li, mile opravice! I nju ću smjeti — sigurno — i nju ću zbilja smjeti obući!« — Miroslav je medjutim tri do četiri puta uzgrapce i skokom oko stola iskušao novog lisca, kojega je zbilja našao privezana uza stol. Silazeći s konja primijeti, da je to divlja zvijer, ali to ne čini ništa, on će ga već ukrotiti. I omjeri novu eskadronu husara divno obučenu u crveno i zlatno. Samo srebreno oružje na njima, a jašili su na tako bijelim, sjajnim konjima, da bi čovjek pomislio, da su i oni od čistoga srebra.

Upravo se htjedoše djeca, umirivši se malo, baciti na slikovnice, koje su bile rastvorene, te se moglo vidjeti svakovrsno lijepo cvijeće i šarene ljude i milu zaigranu djecu tako naravno naslikanu, kao da su živa i da govore — jest, upravo htjedoše djeca da se bace na divne knjige, kad li još jednom pozvoni. Znala su ona, da će ih sada obdariti kum Drosselmeier, i potekoše do stola, postavljenog uza zid. Brzo se odmakne zastor, iza kojega se on tako dugo skrivao. Što li ne

ugledaše djeca! — Na ledini šarenim cvijećem ukrašenoj stajaše divotni dvorac sa mnogo velikih prozora i zlatnim tornjevima. Začu se udaranje zvonova, vrata i prozori se otvore, pa se je dobro vidjelo, kako se po dvoranama šeću vrlo malena, ali lijepa gospoda i dame sa pernatim šeširima i dugim povlakama — tako mnogo svijeća gorjelo je u svijećnjacima — a djeca plesahu u kratkim zobuncima i kaputićima sve po taktu zvonova. Jedan gospodin u smaragdenom ogrtaču pogledavaše često kroz prozor, mahao bi van i opet nestao, kao i sam kum Drosselmeier, ali jedva veći od tatina palca, stajao bi katkada na vratima dvorca i opet se unutra povukao. Miroslav promatraše o stol podbočenim laktima, dvorac i figure u plesu i šetnji, a onda reče: »Kume Drosselmeieru, daj da udjem u tvoj dvorac!« Sudbeni nadsavjetnik mu dokaže, da to podnipošto i nikako ne ide. A imao je i pravo; jer bilo je nerazborito od Miroslava, da hoće da ide u dvorac, koji zajedno sa svojim zlatnim tornjevima ne bijaše veći od njega samoga. Miroslav je to i uvidio. Nakon kratka vremena, dok su još uvijek gospoda i gospodje šetala okolo, a djeca plesala, a smaragdeni čovjek pogledavao kroz prozor, a kum Drosselmeier stupao pred vrata, poviče Miroslav nestrpljivo: »Kume Drosselmeieru, daj izidji na ona druga vrata!« To ne ide, dragi Miroslave,« odgovori sudski nadsavjetnik. — »No, onda daj,« nastavi Miroslav, »da se ovaj zeleni čovjek, što uvijek van gleda, s drugima prošeta!« »I to ne ide,« odgovori sudski savjetnik iznova. — »Onda neka djeca dodju dolje,« poviče Miroslav; »želio bih, da ih pobliže pogledam.« — »Ej, to je sve nemoguće,« reče sudski nadsavjetnik ozlojedjeno; »kako je mehanika već udešena, tako mora i da ostane.« — »Tako-o-o-o?« upita Miroslav otegnutim tonom, »zar je to sve nemoguće? Čuj, kume Drosselmeieru, ako tvoje male stvari u dvorcu ne mogu inako no navijek isto, onda ne vrijede mnogo i ja ne ću da se i dalje bavim

njima. Onda su moji husari nešto bolje. Oni mogu da manevriraju naprijed i natrag, kako ja hoću, i nijesu zatvoreni u kuću.« Tim riječima skokne on do božićnog drvca, izvede opet svoju eskadronu na srebrenim konjima, te zaokretaše, udaraše i pucaše po miloj volji. I Marica se polako odšuljala; i njoj je brzo dosadilo šetanje i plesanje lutkica po dvoru, samo to nije mogla pokazati kao brat Miroslav, jer je bila vrlo uljudna i dobra. Sudski savjetnik reče dosta ozlojedjeno roditeljima: »Za nerazumnu djecu nije takova umjetna naprava; ja ću opet složiti svoj dvorac.« Ali majka pristupi k njemu i zamoli ga, da joj pokaže unutarnju gradju i čudnu i vrlo umjetničku napravu s kotačima. Savjetnik rastavi sve i opet sastavi. Pri tom se opet razveseli i darova djeci još nekoliko lijepih smedjih muževa i žena sa zlatnim licima, rukama i nogama. Svi oni bijahu iz Torunja i slatko i ugodno mirisahu kao medenjaci, pa se Miroslav i Marica vrlo razveseliše. Sestra Lujza obukla je lijepo novo odijelo, kojim je obdariše, kako je majka htjela, pa joj je divno pristajalo. Marica, kad je morala obući svoju opravicu, primijeti, da bi je radije još jednom samo ovako gledala. Rado joj to dopustiše.

ŠTIĆENIK.

Marica se nije mogla otrgnuti od božićnog drvca, jer je upravo nešto neopaženo otkrila. Kad su izašli Miroslavovi husari, koji držahu paradu tik uz stablo, izašao je na vidjelo i jedan zgodni mali čovuljak, koji je mirno i skromno stajao, kao da mirno čeka, dok ne dodje red na njega. Njegovu bi se stasu dalo štošta prigovoriti: bez obzira na to, što njegovo dugačko i čvrsto gornje tijelo nikako nije odgovaralo neobično malim, tankim nožicama, bila mu je glava daleko prevelika.

Mnogošta je popravio i zgodan stav, po kojem se moglo suditi, da je čovjek od ukusa i znanja. Nosio je vrlo lijepi sjajni ljubičasti husarski zobunčić sa mnogo bijelih gajtana i puceta, isto takove hlače i najljepše čizmice, što su igda bile na nogama jednoga djaka, pa što više i jednog časnika. One su bile navučene na male nožice, tako kao salivene, kao da su na njima naslikane. Komično je bilo, što je sebi straga objesio uski, nezgrapni ogrtač, koji se činio kao da je od drva, a na glavu stavio rudarsku kapicu; medjutim primijeti Marica, da i kum Drosselmeier oblači vrlo loš ogrtač i stavlja na glavu fatalnu kapicu, a pri tom je ipak vrlo dobar kum. Osim toga opazi Marica, da kum Drosselmeier, kad bi se i nosio lijepo kao taj čovječuljak, nikad ne bi bio tako lijep kao ovaj. Promatrajući Marica toga zgodnog čovjeka, kojega je na prvi pogled zavoljela i sve više promatrala, opazi tek nakon par časaka, kolika se dobrostivost izražava na njegovu licu. Iz svijetlo zelenih nešto odviše izbuljenih očiju izbijaše samo prijateljstvo i dobrohotnost. Dobro pristajaše čovjeku, što mu se oko podvoljka ovila pomno češljana brada od bijelog pamuka; ovako se jače istaknuo slatki smiješak na žarko crvenim usnama.

»Ah!« klikne napokon Marica, »ah dragi oče, a kome pripada ovaj tako mili čovjek na drvcu?« — »Taj,« odgovori otac, »drago dijete, neka za sve vas pošteno radi; neka vam dobro grize tvrde orahe. Pripada jednako Lujzi, kao i tebi i Miroslavu.« Tim riječima uze ga otac pomno sa stola i dignuvši drveni ogrtač u vis, rastvori čovječuljak usta na široko, jako široko, pokazujući dva reda vrlo bijelih, oštrih zubića. Marica uturi na očev poziv u njegova usta orah i — rsk! — zgrize ga čovjek, da su lupine pale, a Marici pade u ruke slatka jezgra. Sad je svak, pa i mala Marica, mogao znati, da taj kićeni mali čovjek vuče lozu od plemena Orašara i da se bavi zanatom svojih predja. Ona zajujuče od veselja; a otac reče: »Pošto ti je, draga Marice, prijatelj

Orašar tako omilio, daj ga ti osobito čuvaj i pazi. Ali uza sve to, kako rekoh, imadu Lujza i Miro jednako pravo, da ga upotrebljavaju!«

Marica ga uzme odmah u ruke i ruštaše njim orahe, ali je birala najmanje, da čovječuljak ne treba tako jako otvoriti usta, što mu zbilja nije pristajalo. Lujza joj se priključi, pa je i za nju morao prijatelj Orašar obavljati službu, što je on rado činio, jer se je uvijek prijazno smiješio. Miroslav se medjutim umorio mnogim vježbanjem i jašenjem, pa jer je čuo, kako se veselo rušte orasi, skoči od sestara i od srca se nasmije malom nezgrapnom čovječuljku, koji je nato polazio od ruke do ruke, te jer je i Miro htio jesti orahe, nije ovaj prestajao sa otvaranjem i zatvaranjem usta. Miroslav bi mu uvijek uturio najveće i najtvrdje orahe; ali odjedared se začu — krak — krak — i tri zuba ispadoše iz zubala Orašareva i čitavo se donje zubalo rasklimalo. — »Ah, moj jadni, mili Orašaru!« uzvikne Marica glasno i uze ga iz ruku Miroslavovih. — »To je bedasti i glupi dječak,« reče Miroslav. »Hoće da bude Orašar, a nema poštenog zubala — pa i inače ne umije svog zanata. Daj ga samo ovamo, Marice! Neka mi rušta orahe; pa izgubio i ostale zube, pa i čitavo zubalo, ništa ne ćemo izgubiti s tim nevaljalcem!« — »Ne, ne,« vikne Marica plačući, »ne ćeš ga dobiti, mog dragog Orašara; pogledaj samo, kako me bolno gleda i kako mi pokazuje svoja ranjena usta! Ti si okrutan čovjek — ti udaraš svoje konje i ubijaš mnoge vojnike.« — »To mora tako da bude, toga ti ne razumiješ,« poviče Miroslav; »ali Orašar je jednako moj kao i tvoj; daj ga samo ovamo!« Marica poče grčevito plakati i brzo sakrije Orašara u svoj mali rupčić. Roditelji pristupiše sa kumom Drosselmeierom. Ovaj se zauzeo na veliku žalost Maričinu za Miroslava. Ali otac reče: »Ja sam izričito povjerio Orašara Marici i jer, kako vidim, on to i sada potrebuje, Marica je njegov gospodar, a drugi se nemaju miješati. Uostalom, vrlo me čudi od Miroslava, da on od

nekoga, koji je obolio u službi, još dalje zahtijeva vršenje službe. Kao dobar vojnik trebao bi znati, da se ranjenici nikada ne stavljaju u vrstu i red.«

Miroslav se vrlo postidi i odšulja se, a da se nije više brinuo za orahe a ni za Orašara, na drugu stranu stola, gdje su se njegovi husari, postavivši čvrste straže, povukli u logorište. Marica pokupi Orašarove izgubljene zube; oko bolesnog zubala sveže mu lijepu bijelu vrpcu, što ju je snimila sa svoje opravice, a onda još pomnije nego prije zavije u maramu jadnog mališa, koji je bio vrlo blijed i prestrašen. Tako ga držaše kao malo dijete, ljujajući ga u rukama, i ogledavaše lijepe slike iz nove slikovnice, koja se danas našla medju drugim darovima. Vrlo se je srdila, što inače nije običavala, kad se kum Drosselmeier stao smijati i pitati, kako može da toliko mazi takovoga zapravo gadnoga nevaljalca! — Ona čudna usporedba sa Drosselmeierom, koju je izrekla, kad joj je mali prvi put upao u oči, pade joj na pamet i ona reče ozbiljno: »Tko zna, dragi kume, da li bi ti, kad bi se tako napirlitao kao moj Orašar, pa kad bi imao i ovako lijepe sjajne čizmice, kao on, bi li i ti bio tako lijep kao on!« Marica nije znala, zbog čega su se roditelji tako smijali i zbog čega se sudskom savjetniku zacrvenio nos i zašto se on nije srdačno smijao. Svakako je to imalo svoj posebni uzrok.

ČUDESA.

U sobi kod liječničkog savjetnika, kad se izlazi, odmah na lijevo uza široki zid stoji stakleni ormar, u kom djeca spravljaju sve lijepe stvari, što im se daruju svake godine. Lujza je bila još posve malena, kad je otac naručio taj ormar od vrlo vješta stolara, koji je urezao tako nebeski svijetle prozore i uopće sve tako spretno udesio, da je u njemu sve skoro svjetlije i ljepše odsije-

valo, nego u rukama. Na najgornjoj polici, nedokučivo za Maricu i Miroslava, poredale se umjetnine kuma Drosselmeiera; odmah ispod toga bijaše pretinac za slikovnice; dva najdonja pretinca mogahu ispuniti Marica i Miroslav, kadgod im se prohtjelo; ali uvijek se dogadjalo, da je Marica udesila najdonji pretinac za stan svojim lutkama, a Miroslav u gornjem pretincu nastanio svoje čete.

Tako je bilo i danas. Miroslav je svoje husare smjestio gore, a Marica je mamzel Trudicu i svoju novu lijepo nakićenu lutku smjestila u vrlo lijepo uredjenu sobu i sama se kod nje pozvala na kolače. Soba je bila lijepo namještena, rekoh, i to je istina. Ja ne znam, da li i ti, moja pažljiva slušateljice Marice — ja ne znam, imaš li i ti kao i naša Marica, malu, lijepu, cvijećem okićenu sobu, više lijepih stolčića, mali zgodni stol za čaj, a nadasve zgodnu malu posteljicu, u kojoj se odmaraju dražesne lutke. Sve je to stajalo u uglu ormara, čiji su zidovi bili tapetovani šarenim sličicama, pa možeš i misliti, da se je dobro snašla u takovoj sobi nova lutka, koja se zvala mamzel Klarica, kako je to Marica doznala još iste večeri.

Već je bilo unoćalo, šta više, već se i ponoć bližila, a kum Drosselmeier već odavno otišao, a djeca se još uvijek ne mogahu otkinuti od staklenog ormara, kakogod ih je majka opominjala, da bi ipak trebali već leći. — »Istina je,« poviče napokon Miroslav, »ti bi jadnici (mislio je svoje husare) takodjer htjeli počinuti, a dok sam ja tu, ne usudjuje se nijedan ni da mrdne!« I s tim riječima podje. No Marica je uporno molila: »Samo još časak, samo još mali časak pusti me ovdje, mamice! Imam još koješta da obavim, a kad to svršim, odmah ću u postelju.« Marica je bila pobožno i razborito dijete, pa ju je mamica mogla bez brige ostaviti samu kod igračaka. Ali da Maricu ne bi previše zavela nova lutka i uopće nove igračke, i da ne zaboravi svijeća, što gore

oko ormara, sve ih majka utrne, tako da je samo lampa, koja je u sredini sobe visjela sa stropa, rasprostranjivala blago, ugodno svijetlo. »Dodji, dodji skoro,« dovikne joj majka, udaljivši se u spavaću sobu.

Čim se Marica našla na samu, odmah se dade na posao, koji je htjela da obavi, a koji, ni sama nije znala zašto, nije smjela povjeriti majci. Još uvijek je nosila u naručju svoga bolesnog Orašara, zamotanog u svoj rupčić. Oprezno ga polegne na stol, lagano odmota rubac i pogleda ranu. Orašar bijaše blijed, a pri tom se tako bolno i ljubazno smiješio, da se je Maričino srce ganulo. »Ah, Orašarčiću,« govoraše ona vrlo tiho, »ne srdi se, što te je brat Miroslav tako izranio. Nije on mislio tako zlo, njemu je samo srce malo otvrdnulo od divlje vojničke igre. Inače je on posve dobar dečko, uvjeravam te! Ja ću te dugo i pomno njegovati, dok mi opet ne budeš zdrav i veseo; a kum Drosselmeier, koji se u to razumije, učvrstit će ti zubiće i ispraviti ramena.«

No jedva je Marica izgovorila ime Drosselmeierovo, isceri prijatelj Orašar ljutito usta, a iz njegovih očiju sunuše zeleno žarke munje. Ali u istom času, kad se Marica htjela da zgrozi, bilo je to i opet bolno nasmjehnuto lice poštenog Orašara, koje ju je gledalo, i ona je dobro znala, da je samo brzo usplamtjeli tračak lampe u sobi, uznjihan propuhom, iscerio lice Orašarovo.« Zbilja sam luda djevojčica, kad se tako lako prestrašim, pa šta više i vjerujem, da mi može ta drvena lutkica isceriti lice! Ali Orašara ipak vrlo volim, jer je tako komičan, a uz to ljubazan. Moram ga njegovati, kako se pristoji.« Tim riječima uze Marica prijatelja Orašara u naručaj, pristupi staklenom ormaru, čučne pred njim i tako reče novoj lutkici: »Lijepo te molim, mamzel Klarice, da ustupiš svoju posteljicu bolesnom, ranjenom Orašaru. Pomozi sebi, kako najbolje znaš, sa sofom! Promisli, da si ti posve zdrava i jaka — jer inače ne bi imala tako debele, tamno crvene obraze —

i da vrlo malo i najljepših lutkica imaju tako mekanu sofu!«

Mamzel Klarica bila je u svojoj sjajnoj božićnoj opravi vrlo odlična, ali i mrzovoljna izgleda i ne reče ni »be!« — »Pa kakove ja to stvaram neprilike,« reče Marica, položi unutra vrlo lagano i nježno Orašara, omota još i vrlo lijepu vrpcu, koju je na sebi nosila, oko njegovih ranjenih ramena i pokrije ga preko nosa. »Ne smije da ostane kod nepristojne Klare,« govoraše ona dalje, digne postelju zajedno sa u njoj ležećim Orašarom u gornji pretinac, tako da je bio položen tik uz ono lijepo selo, gdje su kantonirali Miroslavovi husari. Nato zatvori ormar i htjede u spavaću sobu, ali uto — čujte djeco — uto poče — tiho šuškati i šaptati i šuštati sve naokolo oko peći, oko stolaca i oko ormara. — Zidna ura brundaše medjuto glasnije i glasnije, ali kao da ne mogaše udarati. Marica pogleda onamo. Velika pozlaćena sova, koja je gore sjedjela, spustila je svoja krila, tako da je pokrila cijelu uru, ispruživši gadnu mačju glavu sa krivim kljunom. A kasnije brundaše ura jasnijim riječima: »Ure, ure, ure, ure — neka samo tiho šušure — tiho šušure — ima Mišo uho fino — pur — pur — pum — pum — pjevaj njemu staru pjesmu strino! Pur — pur — pum — pum! — Udri zvonko, udri samo, da nestane njega tamo!« I »pum pum« udaraše dvanaest puta muklo i promuklo.

Maricu poče groza da hvata i bila bi od straha skoro i pobjegla, kad li opazi kuma Drosselmeiera, koji je mjesto sove sjedio na zidnoj uri i spustio žute skutove svojega kaputa kao krila s obje strane; ona pribere snagu i vikne glasno i plačući: »Kume Drosselmeieru, kume Drosselmeieru, što radiš tamo gore? Dodji dolje k meni i ne plaši me tako, zločesti kume Drosselmeieru!« — Ali uto nasta naokolo bijesno hihotanje i fićukanje, doskora zatapka iza zidova kao sa stotinu nožica, a tisuću malih svijećica proviri iz pukotina poda. Ali to ne bijahu male svijećice, već male blještave oči, i Marica opazi, da odsvakale proviruju miševi, gurajući se napolje. Doskora se začu trot — trot — hop — hop! po sobi naokolo — sve gušće i gušće hrpe miševa galopirahu naokolo i napokon se postaviše u vrstu i red, kakono običavaše Miroslav postavljati vojnike, kad je imalo doći do bitke.

To se Marici vrlo svidjelo, a jer joj miševi ne bijahu odurni kao ostaloj djeci, skoro ju prodje i svaka groza, kad li odjednom poče tako strašno i resko fićukati, da joj trnci prodjoše ledjima. — Ah, što li je sad opazila! — Ne, doista, časni čitaoče Miroslave, i tebi je kao mudrom i hrabrom vojskovodji Miroslavu Stahlbaumu srce na mjestu; ali da si ti vidio, što se zbilo pred Maričinim očima, doista, ti bi bio pobjegao: ja mislim dapače, da bi bio brzo skočio u postelju i navukao pokrivač daleko više preko ušiju, nego je to potrebno. — Ali toga nije mogla Marica da učini, jer — čujte djeco! — tik uz njezine noge vrcahu (kao gonjeni podzemnom snagom) pijesak i kreč i razmrvljeno zidno kamenje i sedam mišjih glava sa sedam svijetlih, blještavih kruna izmili baš gadno sikćući i fućkajući iz poda. Doskora se iskoprca i mišja trupina, na čijem je vratu izraslo tih sedam glava, i ovom velikom mišu, krunjenom sa sedam dijadema, zahihoće triput glasno, kvičući u punom zboru, čitava četa, koja se sad odjednom pomakla i hot, hot, — trot, trot! uputila — ah, upravo prama ormaru — ravno na Maricu, koja je stajala tik uz ormar.

Od straha i groze tako je udaralo srce Marici, da je mislila, da joj mora iskočiti iz grudi i da će onda morati umrijeti, a onda joj se pričini, kao da joj je stala krv u žilama. Na po onesviještena zatetura natrag, a uto se začu cin, cin — prr i rbinama se štropošta stakleni prozor ormara, što ga je ona laktom utisnula. Dobro je osjetila u tom času bol uboda u lijevomu laktu, ali joj odjednom posta mnogo lakše oko srca: nije više čula ni hihotanja, a ni fućkanja, sve se je umirilo, pa premda,

nije htjela pogledati onamo, ipak je mislila, da su se miševi, prestrašeni zveketom stakla, povukli u svoje rupe.

Ali što se to opet pojavi? — Tik uz Maricu, u ormaru, poče čudnim načinom romoniti i posve fini glasići počeše: »Stoj — stoj — hajd u boj — još ovu noć — stoj — hajd u boj!« — A pri tom zvonjaše skladnim zvončićima divno, milozvučno. »Ah, ta to je moja mala zvončanica!« poviče Marica veselo i skoči brzo postrance. Uto opazi, kako je u ormaru čudno zasjalo i sve se stalo rsti i vrsti. Bilo je više lutaka, koje su naokolo trčale i lomatale malim ručicama.

Jednim mahom poskoči sad Orašar, odbaci daleko od sebe pokrivač, skoči na obje noge odjednom iz kreveta, pa glasno dovikne: »Grad, grad, grad — glupi mišji smrad — grad, grad — mišji smrad — lude, glupe trice — kvrc, kvrc — kvrice — prave mišje trice!« Tim riječima trgne on svoj mali mač i mahne njime po zraku pa poviče: »Vi moji dragi vojvode, prijatelji i braćo, hoćete li mi pomoći u boju?« — Odmah povikaše tri Skaramuca i jedan Pantalon, četiri dimnjačara, dva citaraša i jedan tambur: »Da, gospodaru — mi vam se kunemo vjerom čvrstom — s vama polazimo u boj do pobjede i do smrti!« i svi potekoše do oduševljenog Orašara, koji se usudio na smrtni skok sa gornje police. Onim drugima bilo je lako skočiti, jer nesamo što su na sebi imali odijela od vune i svile, već im ni u tijelu ne bijaše drugo, no pamuk i pilotine; stoga su i pali kao vreće brašna. Ali jadni Orašar, taj bi zacijelo prebio i noge i ruke, jer, pomislite samo, od police, gdje je on stajao, pa do dolje, bile su skoro dvije stope, a njegovo je tijelo bilo tako krhko, kao da je izdjelano upravo od lipova drveta. Jest, Orašar bi bio zacijelo prelomio i noge i ruke, da nije u času, kad je skočio, i mamzel Klarica skočila sa sofe i junaka sa trgnutim mačem zadržala u svojim mekim rukama. »Ah, mila i dobra Klarice,« jecaše Marica, »kako sam te krivo sudila! Zacijelo si vrlo rado ustupila prijatelju Orašaru svoju posteljicu.« Ali

mamzel Klarica pritisne mladog junaka nježno na svoja svilena prsa i reče: »Valjda se ne ćete, gospodaru, upuštati u boj i bitku ovako bolestan i ranjen, kakav jeste! Pogledajte, kako se vaši vazali skupljaju bojovno i sigurni pobjede! Skaramuc, Pantalon, dimnjačar, citaraš i tambur već su dolje, a divizija u mom pretincu već se kreće i pokreće. Želite li gospodaru, da se odmorite u mom naručaju ili da sa moga pernatog šešira promatrate pobjedu?« Tako je pitala Klarica, ali Orašar se uzvrpoljio i tako uskoprcao nogama, da ga je Klarica morala brzo pustiti iz ruku. U tom času spusti se on vrlo uljudno na koljeno i prošapta: »O gospodjo, uvijek ću se sjećati vaše milosti i vašeg poštovanja boja i junaštva.« Nato se Klarica sagne tako duboko, da ga je mogla uhvatiti za rukav, podigne ga nježno, razdriješi svoj čipkama urešeni pas i htjede ga privjesiti mališu, ali taj se odmakne za dva koraka, položi ruku na prsa i reče svečano: »Ne ćete tako, gospodjo, iskazati prama meni vaše poštovanje, jer ...« — on zapenta i duboko uzdahne, a onda brzo snimi vrpcu, kojom ga je Marica povezala, pritisne je na usne, poveže je kao bojni povez i skoči brzo i žustro kao ptičica preko letvice ormara na pod.

Vi već uvidjate, vrlo priklonі i odlični moji slušaoci, da je Orašar još prije nego je oživio, osjetio kao ljubav svako dobro, koje mu je Marica učinila, i da baš poradi toga, što Maricu tako ljubi, ne će da uzme ni jedne vrpce od mamzel Klarice, usprkos toga, što je ova bila i lijepa i lijepo ulaštena. Vjerni, dobri Orašar radije se kitio jednostavnom vrpcom Maričinom.

No kako će to ići dalje? — Čim je Orašar skočio dolje, opet započe hihot i pijuk. Ah, pod velikim stolom sakupljaju se opasni rojevi nebrojenih miševa, a nad svima se ističe onaj gadni miš sa sedam glava! Kako će to da se svrši?

BITKA.

»Udri generalni marš, vjerni druže tambure!« poviče Orašar vrlo glasno, a tambur odmah i počne najumjetničkijim načinom biti po bubnju, da su prozori ormara samo drhtali i odzvanjivali. U ormaru zakrči i zaklopoće i Marica opazi, da su se pokrovi svih škatulja, u kojima su bili ukonačeni Miroslavovi vojnici, silom otvorili, a vojnici poskakali napolje i u donji pretinac, gdje se skupiše u uredne rojeve. Orašar trčaše uzgo i nizdo držeći vojnicima oduševljene govore. »Ni jedan skot od trubljača da bi se ganuo i maknuo!« vikaše Orašar bijesan, ali se onda brzo okrene Pantalonu, koji je stajao nešto blijed i klimao dugim zubalom, pa mu reče svečano: »Generale, poznam vašu hrabrost i iskustvo. Tu valja imati brzi pregled i iskoristiti čas — povjeravam vam zapovjedništvo konjice i topništva — konja ne trebate, u vas su duge noge, pa možete dobro trčati. — Činite, što vam je dužnost.« Smjesta pritisne Pantalon dugačke, suhe prste na usta i zakriči tako resko, da je ječalo kao da veselo trubi stotina malih trubalja. U ormaru se nato sve pomaknulo, hrzanje i udaranje kopitima, i gle, Miroslavovi kirasiri i draguni, ali nada sve novi sjajni husari izidjoše i ustaviše se dolje na podu. Puk za pukom defilovaše uz lepršanje zastava i svirku mimo Orašara i postavi se u širokom redu poprijeko na podu sobe. Pred njima prodjoše zvekćući Miroslavovi topovi, okruženi topnicima, i naskoro poče bum — bum, i Marica opazi, kako je šećerni grašak udario u guste rpe miševa, koji su za čas bili posve bijelo napršeni i osramoćeni. Osobitu im štetu nanese jedna teška baterija, koja se popela na majčino podnožje i bum — bum — bum, — neprestano, za redom, prašila paprom po miševima, od čega su se samo rušili.

Ali miševi se ipak približiše i šta više najuriše nekoliko topova: ali je sad prrr — prrr — prrr zaprašilo, da je Marica od dima i prašine jedva mogla vidjeti, što se dogodilo. Toliko bijaše sigurno, da se je svaka četa borila ogorčeno i da je bitka dugo bila neodlučna. Miševi bacahu na bojište sve više masa, a njihove su male kuglice, što su ih znali bacati vrlo spretno, udarale sve do u stakleni ormar. Klarica i Trudica trčahu okolo upravo očajno i lamatanjem izmoriše ruke. »Zar da umrem u cvijetu mladosti — ja, najljepša svih lutaka?« vikaše Klarica. — »Zar sam se zato tako dobro uščuvala, da ovdje medju svoja četiri zida poginem?« poviče Trudica. Onda si padoše oko vrata i tako zajadikovaše, da ih se moglo čuti usprkos gorde vike. Jer vrevu, koja je sada nastala, jedva da možete i zamisliti, časni moji slušatelji! — Tu se čulo — prr — prr — puf — pif — tresni der — bum — burum — bum — burum — bum uzduž i poprijeko, a pri tom kvičahu i cviljahu Mišo i mišići, a onda se opet začu snažan glas Orašara, kako vješto izdaje zapovijedi, i vidjelo ga se, kako prolazi mimo bojovnih bataljuna!

Pantalon je nekoliko puta sjajno napao sa konjicom i ovjenčao se slavom, ali na Miroslavove husare udariše mišji topovi gadnim, smrdljivim kuglama, koje su im ružno omastile njihove surke, zbog čega nijesu baš htjeli da navaljuju. Pantalon zapovijedi, da zaokrenu na lijevo, i u oduševljenju komande učini on isto kao i kirasiri i draguni, to jest, svi oni zaokrenuše na lijevo i podjoše kući. Tako je dospjela na podnožju postavljena baterija u opasnost i ne potraja dugo, kad navali gusta rpa vrlo ružnih miševa i tako žestoko najuri, da se je čitavo podnožje zajedno sa topom i topnicima srušilo. Činilo se, da se je Orašar vrlo iznenadio, jer je izdao zapovijed, da se desno krilo povuče.

Tebi će biti poznato, moj prokušani čitaoče Miroslave, da ovakova kretnja znači isto što i bijeg i već zajedno sa mnom oplakuješ nesreću, koja ima da snadje jadnog, maloj Marici milog Orašara. — Ali odvrati oko od te nesreće i pogledaj lijevo krilo Orašarove vojske,

gdje još sve stoji u najboljem redu, te pruža i vojskovodji i vojsci još mnogo nade. Za vrijeme najžešćeg boja tiho, tihano izmili konjica ispod komode i uz glasnu, divlju dreku baci se svom snagom na lijevo krilo Orašarove vojske, ali koji otpor ih ovdje dočeka! — Lagano, kako je to dopuštala teškoća terena, jer je valjalo proći pritku ormara, napredovaše divizija pod vodstvom dvaju kineskih careva i poreda se u bojni red.

Srčano i ustrajno borile su se ove snažne, šarene i divne trupe, sastavljene od vrtlara, Tirolaca, brijača, harlekina, kupida, lavova, tigrova i morskih mačaka, pa i majmuna. Pravom špartanskom hrabrošću bio bi taj bataljun istrgao neprijatelju iz ruku pobjedu, da nije jedan presmjeli neprijateljski kapetan presmjelo napadajući odgrizao jednom od kineskih kraljeva glavu, a taj da nije rušeći se zgnječio dvojicu Tunguza i jednu morsku mačku. Time je nastala praznina, kroz koju neprijatelj provali, i doskora bijaše čitav bataljun doslovce pojeden. Al malo je koristi imao neprijatelj od toga zlodjela! Čim bi ovakav jedan mišji konjanik u ubilačkom veselju pregrizao po srijedi jednoga od hrabrih protivnika, zadrla bi mu se u grlo jedna mala tiskana cedulja, od koje bi odmah poginuo. Ništa više ne pomože Orašarovoj vojsci, koja se jednom povučena i dalje povlačila i gubila sve više ljudi, tako da se je nesretni Orašar ustavio tik uz stakleni ormar. »Pričuvo, naprijed! Pantalone, Skaramuce, tambure, gdje ste!« Tako vikaše Orašar, nadajući se još uvijek novim četama, koje bi imale doći iz staklenog ormara. I doista dodje nekoliko smedjih muževa i žena iz Torunja sa zlatnim licima, šeširima i kalpacima; ali ovi su se tako nespretno borili, da nijesu srušili ni jednog neprijatelja, a skoro su bacili kapu s glave vojvodi Orašaru. Neprijateljski napadači odgrizoše im za čas noge, tako da su hramali i srušili dapače nekoliko Orašarovih boraca.

Sad opkole neprijatelji Orašara, koji se našao u najvećoj nuždi i tjeskobi. On htjede da skoči preko pritke ormara, ali mu noge bijahu odviše kratke. Klarica i Trudica ležahu u nesvjestici, one mu ne mogahu pomoći, i husari i draguni skakahu veselo mimo njega u ormar. Tada on poviče u najvećoj zdvojnosti: »Konja konja — kraljevstvo za konja!« — U tom času zgrabiše ga dva neprijateljska praćara za njegov drveni ogrtač i u trijumfu derući se iz sedam grla poskoči Mišo. Marica se već nije mogla suzdržati. »Jadni moj Orašaru!« klikne ona jadikujući i pograbi, a da nije bila svjesna svoga čina, svoju malu lijevu cipelu i baci je snažno u najveću hrpu miševa, na njihovoga kralja. U tom času činilo se, da se je sve rasteplo i razbježalo, ali Marica osjeti na lijevoj ruci još jaču bol nego prije i pade onesviještena na zemlju.

BOLEST.

Kad se Marica probudila iz duboka sna, ležala je u svojoj posteljici, a sjajno i blještavo sunce sijaše kroz uledjene prozore u sobu. Tik uz nju stajaše neki strani čovjek, u kojemu prepozna kirurga Wendelsterna. Ovaj reče tiho: »Sad se je probudila!« U to udje majka i pogleda je vrlo bojažljivim i zabrinutim pogledom. »Mamice, mamice,« prošapta mala Marica, »jesu li otišli gadni miševi? Je li spašen Orašar?« — »Ne govori budalaština, draga Marice!« odgovori joj majka, »što imaju miševi sa Orašarom? Mnogo si nam brige i straha zadala, ti zločesto dijete. Tako je to, kad su djeca svojeglava i ne slušaju roditelja. Ti si se igrala jučer do kasno u noć sa svojim lutkama. Bila si pospana, pa je lako moguće, da te je kakav miš, što je iskočio, ali kakovih ovdje nema, prestrašio. Onda si utisnula laktom jedan prozor u ormaru i tako se porezala u ruku, da ti je gospodin Wendelstern morao iz nje vaditi rbine, koje su još bile ostale. Da ti je

staklo prerezalo koju žilu, ostala bi ti ruka ukočena ili bi mogla iskrvariti. Hvala Bogu, da sam se oko ponoći probudila i ne našavši te tako kasno pošla u sobu. Tu si ležala tik uz stakleni ormar onesviještena na zemlji i u krvi. Skoro sam se i ja od straha onesvijestila. Tu si ležala ti, a oko tebe opazih raštrkane Miroslavove olovne vojnike i druge lutke, razbivene divizije i medenjake. Orašar je ležao na tvojoj krvavoj ruci, a nedaleko od tebe tvoja lijeva cipelica.«

»Ah, majčice, majčice,« upade joj Marica u riječ, »vidite, to su bili ostaci od velike bitke izmedju lutaka i miševa i samo zato sam se tako prestrašila, što su miševi htjeli zarobiti jadnog Orašara, koji je zapovijedao vojskom lutaka. Bacila sam medju miševe svoju cipelu, a što je dalje bilo, ne znam.«

Kirurg Wendelstern namigne majci očima i ova reče Marici blago: »Ostavi to, ostavi, Marice! Umiri se, svi su miševi otišli, samo Orašar stoji zdrav i veseo u ormaru.« Sad stupi u sobu liječnički savjetnik i dugo razgovaraše sa kirurgom Wendelsternom, a zatim opipa Maričino bilo i ona je dobro čula, da govore o groznici. Morala je ostati u postelji i uzeti lijekove i tako to potraja nekoliko dana, premda se osim neke boli u ruci nije osjećala ni bolno ni nevoljko. Znala je, da se je Orašar zdrav spasio iz boja, i katkada joj se pričini kao u snu, da joj posve jasno, premda nešto bolnim glasom govori: »Marice, najmilija gospodjo! Imam mnogo da vam zahvalim, ali vi biste još više mogli učiniti za mene.« Uzalud je Marica razmišljala, što bi to moglo da bude, nikako nije mogla da se sjeti.

Igrati se Marica uopće nije mogla poradi ranjene ruke, a kad bi htjela čitati i listati po slikovnicama, onda bi joj čudno blještilo pred očima i morala se okaniti čitanja. Bilo joj je vrlo dugočasno, pa je jedva dočekala sumrak, jer onda je majka sjela uz njenu postelju, pa joj mnogošta ili pričala ili čitala. Upravo je majka dovršila divnu priču o kneževiću Fakardinu,

kad se vrata otvore, a kum Drosselmeier unidje ovim riječima: »No, moram da sâm vidim, kako je sa bolesnom i ranjenom Maricom.« Čim je Marica opazila kuma Drosselmeiera u žutom kaputiću, pojavi joj se pred očima slika one noći, kad je Orašar izgubio bitku protiv miševa, i to tako živo, da je i nehotice glasno viknula sudskom savjetniku: »Baš si bio ružan, kume Drosselmeieru, vidjela sam te dobro, kako si sjedio na satu i pokrio ga svojim krilima, da ne udara glasno, jer bi se inače miševi prestrašili. Dobro sam ja čula, kada si povikao Mišonji! — Zašto nijesi došao u pomoć Orašaru, a i meni, ružni kume Drosselmeieru! Ti si mi kriv, da moram ranjena i bolesna ležati u postelji!« — Majka upita posve prestrašeno: »Što ti je, draga Marice?« Ali kum Drosselmeier isceri lice posve čudno i govoraše čegrtavim, jednozvučnim glasom: »Komilica nek zazvrnda — okomice sunovice — nek posluša, a ne brunda — ura ura ura — komilica neka zvrnda — tiho brunda — tuku zvonci glasno jasno — čina čona — zvina zvona — lutko mala, ne boj se — dodje sova brzim letom — tak i tik i tik i tak — zvonca čine cina cak — ure zvrnde zvrne zvrn — komilica nek zazvrnda — okomice sunovice — nek posluša, a ne brunda — zvrn zvrn — cina cak — pir i pur i tika tak!«

Marica se ukoči i pogleda velikim očima kuma Drosselmeiera, kojemu izgled bijaše posve drugačiji, mnogo ružniji no inače, a desnom rukom udaraše, kao da ga netko povlači kao lutku na žici. Bila bi se upravo zgrozila od kuma, da majka nije bila prisutna i da ga nije napokon Miroslav, koji je medjuto unišao, glasnim smijehom prekinuo: »Ej, kume Drosselmeieru, danas si baš smiješan. Pomamio si se, baš kao moje koprcalo, što sam ga davno bacio iza peći.« Majka ostane ozbiljna i reče: »Dragi gospodine sudski savjetniče, što je to? Što to govorite?« — Moj Bože! Zar ne poznate moju lijepu urarsku pjesmicu? Nju običavam pjevati kod bolesnika, kao što je Marica.« — Tim riječima sjede on

tik uz Maričinu postelju i reče: »Ne ljuti se, što nisam odmah Mišonji iskopao svih njegovih četrnaest očiju. Nije moglo da bude. Ali mjesto toga hoću da te razveselim.«

Sudski se savjetnik iza tih riječi maši džepa i što je on sad tiho, tihano izvukao iz njega bijaše — Orašar, kome je vrlo spretno nadoknadio izgubljene zube, a rasklimano zubalo opet učvrstio. Marica zahihoće glasno od veselja, ali majka reče smiješeći se: »Sad vidiš, kako se kum Drosselmeier brine za tvog Orašara.« — »Moraš priznati, Marice,« prekine sudski savjetnik liječničku savjetnicu, »da Orašar nije baš najbolje izrastao i da se njegovo lice ne može nazvati baš lijepim. Kako je medjutim ta grdoća došla u njegovu obitelj i kako se je dalje baštinila, hoću da ti pripovijedam. Ili si možda već čula pripovijest o kneginjici Pirlipat, vještici Mišogorki i umjetničkom uraru?« »Čuj,« upade Miroslav nehotice u riječ, »čuj, kume Drosselmeieru, dobro si Orašaru namjestio zube, a i zubalo se više ne klima, ali zašto nema mača o boku, zašto mu nijesi mač opasao?« — »Ej, mladiću,« odgovori sudski savjetnik posve nevoljko, »ti moraš svemu da prigovaraš i prizvrndavaš. — Šta se mene tiče Orašarov mač? Ja sam mu ozdravio tijelo, a on neka sebi pribavi mač, kako najbolje zna!« — »To je istina,« klikne Miroslav, »ako je dobar junak, on će već i sam naći oružje.« — »Dakle, Marice,« nastavi sudski savjetnik, »reci mi, znaš li pripovijest o kneginjici Pirlipat?« — »Ah, ne znam,« odgovori Marica, »daj pripovijedaj, dragi kume, pripovijedaj!« — »Ja se nadam, dragi gospodine sudski savjetniče,« reče gospodja liječnikova savjetnikovica, »da vaša pripovijest ne će biti grozovita, kao što je obično sve, što vi pripovijedate.« — »Nikako, draga gospodjo savjetnikovice!« odgovori Drosselmeier, naprotiv je posve veselo, što ću pripovijedati.« — »Pričaj, pričaj, dragi kume!« povikaše djeca, a savjetnik započe:

PRIČA O TVRDOM ORAHU.

Majka Pirlipate bijaše žena jednoga kralja, dakle kraljica, a Pirlipat sama u času, kad se je rodila, rodjena kneginjica. Kralj bijaše sav izvan sebe radi lijepe djevojke, koja je ležala u kolijevci, on glasno zahihoće, zaplesa, zavrti se na jednoj nozi i vikne nekoliko puta redom: »Oj, oj, — zar se je igda vidjelo nešto ljepše od moje Pirlipatice?« — Svi ministri, generali i predsjednici pa i štopski časnici, kao i sam kralj, skakahu na jednoj nozi i vikahu: »Nikada, nikada!« A nije se doista moglo ni reći, da se rodilo ljepše dijete od kneginjice Pirlipate, otkad svijet postoji. Lišce joj bijaše kao tkano od nježne, kao ljiljan bijele i kao ruža crvene svile, očice živi vatreni azuri, a lijepo joj pristajaše, da su joj se uvojci kovrčali kao same zlatne niti. A osim toga imadjaše Pirlipatica odmah, kad se rodila, dva reda malih biserzubića, kojima je dva sata nakon poroda ugrizla za prst državnog kancelara, kad je htio pobliže da pretraži njezine forme, tako da je glasno zavikao: »O, jadnoga li mene!« Drugi tvrde, da je povikao: »O jao!« Mnijenja se još i danas u tome razilaze. Ukratko, Pirlipatica je doista ugrizla državnog savjetnika u prst i ushićena zemlja je znala, da u Pirlipatinu angjeoskom tjelešcu ima i duha, i čuvstva, i razuma.

Kako rekoh, sve se veselilo, samo kraljica bijaše u strahu i nemirna, a nitko nije znao zašto. Osobito je upalo u oči, da je naložila, da se Pirlipatina kolijevka pomno čuva. Osim toga stajaše šest stražara pred vratima, a šest drugih dadilja, ne uračunavši one dvije uz kolijevku, morale su sjedjeti naokolo po sobi. No što se činilo posve ludo i što nitko nije mogao razumjeti, bijaše to: svaka od tih dadilja morala je uzeti u krilo po jednog mačka i cijelu ga noć tetošiti, tako da je bio prinudjen čitavu noć presti. Vi, draga djeco, možete pogadjati, zašto je Pirlipatina

majka sve to tako udesila, ali ja znam, pak ću vam odmah i reći.

Dogodilo se jednom, da se na dvoru Pirlipatina oca skupiše odlični kraljevi i vrlo ugodni kneževići, tako da se sve sjalo, a igralo se mnogo viteških igara, komedija i dvorskih plesova. Kralj, da baš pokaže, kako njemu ne fali ni zlata ni srebra, htjede jednom da dobro zagrabi u kraljevsku blagajnu i da se pošteno razmetne. Naredi stoga, da se pripravi veliko nadijevanje kobasica, jer je potajno doznao od nadkuhara, da je dvorski astronom najavio vrijeme klanja. Vine se u kola i pozivaše sve kraljeve i kneževiće — samo na žlicu juhe, kako bi ih poslije iznenadio poslasticama. A onda se veselo obrati svojoj ženi kraljici: »Ti znaš, draga moja, kako rado jedem kobasice.« — Kraljica je već znala, što on time hoće da kaže: to nije značilo ništa drugo, već da se ona sama, kao što se to obično dogadjalo, podvrgne poslu nadijevanja kobasica. Vrhovni komornik dade u kuhinju donijeti velike zlatne kotlove za kobasice, kao i srebrene zdjele, tu se naloži velika vatra od sapanovine, kraljica priveže svoju veliku damastenu kuhinjsku pregaču i doskora se pušili slatki mirisi kobasičke juhe. Sve do u državno vijeće dopro je ugodni miris, a kralj, obuzet unutarnjim ushićenjem, nije se mogao uzdržati. »Oprostite, moja gospodo!« poviče on i skoči skokom u kuhinju, zagrli kraljicu, zamiješa zlatnim žezlom malo po loncu i umiren se vrati u državno vijeće.

Upravo je nastupio najsvečaniji čin, kad se je imala slanina rezati u kocke i pržiti na srebrenim rešetkama. Dvorske dame odstupe, jer je taj posao htjela kraljica obaviti sama iz odane vjernosti i poštovanja prama kraljevskom suprugu. No čim se počela slanina pržiti, začu se posve fini, šaputavi glasić: »Od pečenice dat ćeš i meni nešto, sestro! — i ja hoću da se gostim, jer i ja sam roda kraljevskoga — kraljica sam — podaj mi pečenja, pečenja!« — Kraljica je dobro znala, da

to govori gospodja Mišogorka. Gospodja Mišogorka stanovaše već mnogo godina u kraljevskoj palači. Ona je tvrdila, da je u rodu sa kraljevskom obitelji i da je i sama kraljica u kraljevstvu Mišoliji; zato je držala i veliki dvor pod ognjištem. Kraljica je bila žena dobra i dobrostiva, pa i ako baš nije htjela da priznade gospodju Mišogorku kraljicom i svojom sestrom, ipak joj je od srca priuštila, da dodje na svečani dan na gozbu, i rekla joj: »Samo dodjite, gospodjo Mišogorko! Vama neka je uvijek dopušteno jesti od moje slanine.« Gospodja Mišogorka brzo izmili, veselo skoči na ognjište i pograbi ljepušastim malim capicama jedan komad slanine za drugim, što ga pruži kraljica. Ali sad izmiliše svi bratići i sestrične gospodje Mišogorke, pa dapače i njezinih sedmero sinova. Baš pošteno neotesana čeljad! Svi se baciše na slaninu, tako da se kraljica nije mogla obraniti. Na sreću je došao vrhovni dvornik i protjerao nametljive goste, tako da je još nešto slanine ostalo, koja se je po uputi pozvanog dvorskog račundžije vrlo umjetno razdijelila na sve kobasice.

Talambasi i trublje odjeknu, svi prisutni mogućnici i knezovi provezu se u sjajnim svečanim odijelima djelomično na bijelim čavkunima, a djelomice u kristalnim kočijama na gozbu kobasica. Kralj ih primaše srdačnom prijaznošću i poštovanjem, a zatim sjede kao vrhovni zemaljski gospodar sa krunom i žezlom za stol. Već kod nastupa kobasa od džigerice opazilo se, kako kralj sve više i više blijedi, kako upire oči prama nebu — tihi se uzdasi vinuše iz njegovih grudi — ogromna neka bol, činilo se, mori njegovu dušu! Ali kod dolaska krvavica sruši se on jecajući i jadikujući nauznak u svoj stolac; obim rukama sakrije lice i jadikovaše i jecaše. — Sve skoči od stola, dvorski se liječnik uzalud trudio da uhvati bilo kraljevo: činilo se, da ga razdire neka duboka i nepojmljiva bol. Napokon, napokon, nakon mnogo nagovaranja, nakon uporabe jakih sredstava, kao što je to paljenje pernih

čiljaka, činilo se, da se kralj oporavlja; on jedva čujno izgovori riječi: »Premalo slanine!« U to se zdvojna kraljica baci njemu pred noge i zajauče: »O moj jadni i nesretni kraljevski mužu! — O, kakove boli moradoste podnijeti! — Pogledajte tu pred vašim nogama krivca, — kaznite ga, kaznite oštro! — Gospodja Mišogorka sa svojih sedam sinova, sa bratićima i sestričnama, pojela je slaninu . . .« I iza tih riječi pade kraljica nauznak u nesvijest. Ali kralj skoči sav bijesan i poviče glasno: »Vrhovna komornice, kako se je to dogodilo?« Vrhovna komornica ispripovjedi, što je i kako je znala, a kralj odluči, da se osveti gospodji Mišogorki i njenoj obitelji, koja mu je pojela slaninu iz kobasica.

Smjesta je sazvan tajni državni savjet; u njemu se odluči, da se proti gospodji Mišogorki povede parnica i da joj se oduzmu sva njezina dobra; a jer je kralj držao, da bi ona mogla i dalje jesti slaninu, predana je čitava stvar u ruke dvorskom uraru i čarobnjaku. Taj čovjek, koji se zvao jednako kao i ja Kristijan Ilija Drosselmeier, obeća, da će jednom osobitom državničkom operacijom za sva vremena istrijebiti iz palače gospodju Mišogorku zajedno sa svom njezinom obitelju. On dosta izumi male umjetne strojeve, u koje se privezala na tanke niti slanina i koje je Drosselmeier postavio naokolo stana gospodje Slaninoždere. Gospodja Mišogorka bila je sama i odviše pametna, a da ne uvidi Drosselmeierovu lukavštinu; ali sve njezine opomene i prigovori ne pomogoše ništa: namamljeni slatkim mirisom pečene slanine, upade u stroj svih sedam sinova gospodje Mišogorke i mnoge, mnoge bratučede i bratići, jer upravo u času, kad htjedoše da pogutnu slaninu, bijahu uhvaćeni naglo palom rešetkom, a onda ih u kuhinji sramno pogubiše. Gospodja Mišogorka ostavi sa malom četom mjesto grozote. Bol, zdvojnost i osveta ispuniše njezine grudi. Dvor je bio ushićen, samo je kraljica bila vrlo zabrinuta, jer je dobro znala ćud gospodje Mišogorke i znala, da ne će ostaviti neosvećenom smrt svojih sinova i rodjaka. I doista, gospodja Mišogorka ukaže se upravo u času, kad je kraljica pripravljala za svog kraljevskog supruga plućica, što je ovaj vrlo rado jeo, i reče: »Moji — sinovi — moji bratići i moje bratučede su posmicani; pazi dobro, gospodjo kraljice, da ti Mišogorka ne pregrize upola tvoju kneginjicu, — samo pazi dobro!« — Tim riječima nestane je i nije se više pokazivala; ali kraljica se tako prestraši, da su joj se plućica srušila u vatru. Tako je gospodja Mišogorka po drugi put pokvarila kralju njegovo omiljelo jelo, radi čega se ovaj vrlo rasrdio. — Ali dosta je za večeras; — drugiput ostalo!

Kolikogod je Marica, koja je kod te pripovijesti imala posve osebujne misli, molila kuma Drosselmeiera, da samo dalje pripovijeda, ipak se taj nije dao namoliti, već skoči i reče: »Previše najednom nezdravo je; sutra ostalo!« Upravo kad je sudski nadsavjetnik nakanio, da se upravi prama vratima, reče Miroslav: »Reci mi, kume Drosselmeieru, zar je zbilja istina, da si ti izumio mišolovke?« — »Kako možeš ovakva šta luda da i pitaš?« poviče majka; ali sudski se nadsavjetnik čudno nasmije i reče tiho: »Ta ja sam umjetnički urar, pa kako ne bih mogao izumiti mišolovke?«

NASTAVAK PRIČE O TVRDOM ORAHU

Sad znate, djeco, — nastavi sudski nadsavjetnik slijedeće večeri, — zašto je kraljica zapovijedila, da se lijepa kneginjica tako pomno čuva. Ta nije li se morala bojati, da će gospodja Mišogorka izvršiti svoje prijetnje, da će se opet pojaviti i kneginjicu ugrizom usmrtiti? Drosselmeierovi strojevi nijesu a ma baš ništa pomogli proti pametnoj i prevejanoj gospodji Mišogorki, a dvorski astronom, koji je ujedno bio i tajni zvjezdoznanac i vračar, tvrdio je, da jedino

obitelj mačka Garova može da odvrati gospodju Mišogorku od kolijevke. Tako se i dogodilo, da je svaka dadilja morala držati u krilu jednoga od sinova te obitelji, koji su uostalom obavljali na dvoru službu tajnih legacijonih savjetnika, a one su morale zgodnim češkanjem da im olakšaju tu tešku državnu službu.

Bilo je jednom već oko ponoći, kad se jedna od dviju tajnih komornica, što sjedjahu tik uz kolijevku, prenula iz duboka sna. — Sve naokolo zaokupilo je saneno mrtvilo. — Prestalo je predenje — duboka grobna tišina, u kojoj se moglo čuti i točenje crva u drvetu! — al kako je bilo pri duši tajnoj dadilji, kada tik uza se opazi vrlo gadnog miša uspravljenog na stražnje noge i kako je svoju strašnu glavu položio na lice kneginjici. Uzvikom užasa skoči ona, — sve se probudi; ali u tom času potrči gospodja Mišogorka — nitko drugi ne bijaše taj veliki miš na Pirlipatinoj kolijevci — u jedan ugao sobe. Legacijoni se savjetnici baciše na nju ali — prekasno! — Kroz jednu pukotinu u podu sobe nestane je. Pirlipatica se probudi od te buke i udari u plač. »Hvala Bogu,« povikaše dadilje, »živa je.« Ali kako velik bijaše njihov užas, kad pogledaše Pirlipatu i opaziše, što je postalo od lijepog, nježnog djeteta. Mjesto bijele i rumene angjeoske glavice sa zlatnim uvojcima sjedjaše izobličena debela glava na posve malom neizraslom tijelu; azurno modre očice pretvorile se u zelene, izbočene, izbuljene oči, a ustanca se razvukla od jednog uha do drugoga. Kraljica je malne svisnula od boli i jada, a soba se kraljeva morala obložiti pamučnim tapetima, jer je neprestano udarao glavom o zid i pri tom bolnim glasom vikao: »O, mene nesretnoga kralja!« — Mogao je doduše uvidjeti, da je bilo bolje jesti kobasice i bez slanine i ostaviti u miru ispod ognjišta gospodju Mišogorku sa njezinom družinom; al na to nije pomišljao Pirlipatin otac, već svali svu krivnju na dvorskog urara i čarobnjaka Kristijana Iliju Drosselmeiera iz Nürnberga. Stoga izda

mudru zapovijed: Drosselmeier ima u roku od četiri tjedna postaviti kneginju Pirlipat u prijašnje stanje ili bar navesti nekakovo sigurno sredstvo, kako da se to obavi; u protivnom slučaju izgubit će glavu pod konopom krvnika.

Drosselmeier se nemalo prestraši; no pouzdao se u svoju umjetnost i svoju sreću, pa se odmah dao na prvu operaciju, koja mu se činila zgodnom. On uze princesu Pirlipat i rastavi ju vrlo spretno, odšarafi joj ručice i nožice i pogleda njezinu nutarnju strukturu; no nažalost opazi, da će princesa, što bude većom, postati sve nezgrapnijom, tako da nije znao ni savjeta ni pomoći. Opet sav zamišljen složi princesu pomno i sruši se uz kolijevku, koje nije smio ni za čas ostaviti. Već je počeo izmicati i četvrti tjedan — šta više, već bijaše i srijeda, kad kralj sav bijesan pogleda u sobu i prijeteći žezlom poviče: »Kristijane Ilijo Drosselmeieru, izliječi mi princesu ili ćeš umrijeti!« Drosselmeier udari u plač, a princesa Pirlipat rušaše zadovoljno orahe. Prvi put upade u oči Pirlipatinom liječniku njezin neobičan tek za orahe i okolnost, da se je rodila sa zubićima. I u istinu, ona je odmah nakon poroda vikala tako dugo, dok nije slučajno našla na jedan orah, koji je odmah i sruštala, jezgru pojela i zatim se umirila. Od tog vremena držahu dadilje, da je najbolje donositi joj orahe. »O sveti instiktu prirode, vječna, neispitana simpatijo svih bića!« poviče Kristijan Ilija Drosselmeier, »ti mi pokazuješ vrata tajne; ja ću pokucati, a ona će se otvoriti!« I odmah zamoli dopuštenje, da smije govoriti sa dvorskim astronomom, i jaka ga straža povede onamo. Oba se gospodina plačući zagrle, jer bijahu nježni prijatelji, a onda se povuku u jednu tajnu sobicu i stadoše čitati u mnogim knjigama, koje su pisale o instinktu, simpatijama, antipatijama i o drugim tajnovitim stvarima. Noć se spustila i dvorski astronom pogleda u zvijezde i s pomoću Drosselmeiera, koji je bio vrlo spretan, sastavi horo-

skop kneginjice Pirlipat. To je bilo vrlo teško: jer su se crte sve više i više zaplitale, ali napokon — kojeg li veselja — napokon im bude kao sunce jasno, da kneginja Pirlipat mora pojesti slatku jezgru oraha krakatuka, da se riješi čarolije, koja ju nagrdjuje, pa da opet bude lijepa kao prije.

Orah krakatuk imao je tako tvrdu ljusku, da je preko njega mogao proći četrdeset i osam funti težak top, a da ga ne zdrobi. Taj orah mora sruštati pred kneginjom čovjek, koji se još nikad nije brijao i još nikad nosio čizama, a kad srušta orah, mora jezgru dati kneginjici. Ali istom onda, kad sedam koraka unatrag zakorači, a da se nije spotaknuo, smije taj mladić otvoriti oči. Tri dana i tri noći bez prestanka radili su Drosselmeier i astronom i upravo je u subotu kralj sjedio kod objeda, kad li Drosselmeier, kojemu se u nedjelju u samu zoru imala odrubiti glava, skoči unutra i javi veselo ijučući, da se pronašlo sredstvo, koje će vratiti kneginji Pirlipat izgubljenu ljepotu. Kralj ga zagrli snažno i ljubazno, obeća mu dijamantni mač, četiri odličja i dva nova nedjeljna kaputa. »Odmah poslije jela«, nadoda prijateljski, »neka se počne s poslom; pobrinite se, dragi čarobnjače, da taj neobrijani mladić bude odmah ovdje sa cipelama i sa orahom krakatukom, i ne dajte mu prije da pije vina, da se ne spotakne, kad će morati kao rak sedam puta unatrag da zakorači; poslije toga neka pije, koliko hoće!« Drosselmeiera to vrlo osupne, pa uz drhtanje, oklijevanje i pentanje reče, da se je doista našlo sredstvo, ali oboje, i orah krakatuk i mladić da ga srušta, moraju se tek naći, a ne može se unaprijed znati, da li će se ikad naći orah i Orašar. Kralj pobijesni, izmahne žezlom nad okrunjenom glavom i rikne kao lav: »Dolje s glavom!« Sreća Drosselmeierova, da je toga dana kralju jelo osobito prijalo, pa je bio dobre volje i sklon razboritim riječima svoje žene kraljice, koju je ganula sudbina Drosselmeierova. Drosselmeier se napokon

ohrabri pa reče, da je zapravo riješio zadaću i spasio glavu, našavši sredstvo, kojim se kneginji može vratiti zdravlje. Kralj to nazove glupom isprikom i bedastim brbljanjem, ali kad je popio čašicu želučane vodice, odluči, da obojica, i urar i astronom, podju na put i da se ne vrate kući bez oraha krakatuka u džepu. Čovjek za ruštanje toga oraha ima se naći višekratnim uvrštenjem oglasa u domaćim i inozemnim novinama i časopisima za inteligenciju. To je predložila kraljica. — Sudski nadsavjetnik prekine ovdje svoje pričanje i obeća, da će ostalo ispričati slijedeće večeri.

ZAKLJUČAK PRIČE O TVRDOM ORAHU.

Slijedeće večeri, jedva što su se užgale svijeće, dodje kum Drosselmeier i tako pripovijedaše dalje:

Drosselmeier i dvorski astronom bijahu već petnaest godina na putu, a ipak nijesu ušli u trag orahu krakatuku. Gdje su sve bili, kakove su sve čudne stvari doživjeti, o tom bih vam, draga djeco, mogao pričati četiri duga tjedna; ali ja to ne ću, nego ću odmah napomenuti, da je Drosselmeier u svom velikom jadu osjetio napokon silnu čežnju za svojim dragim zavičajem Nürnbergom. Osobito ga je spopala ta težnja, kad je jednom sa svojim prijateljem usred neke velike šume u Aziji zapušio lulicu kržaka. »O, divnog, divnog očinskog li grada — Nürnberga lijepa grada! — Tko dosada njega ne ugleda — pa šetao on i po svijetu finu — po Londonu, po Parizu, Petrovaradinu — ako će još u njem srca biti — mora tebe uvijek zaželiti — tebe grade, što ko junak stojiš — lijepe kuće i prozore brojiš.« — Kad je Drosselmeier ovako bolno zajadikovao, spopade astronoma duboka sućut i on stane tako bolno cviljeti, da se je moglo čuti na daleko i široko po Aziji. Ali se on ipak umiri, otre suze iz očiju pa upita: »Cijenjeni druže, čemu mi ovdje sje-

dimo i cvilimo? Zašto ne podjemo u Nürnberg? Zar nije posve svejedno, gdje i kako tražimo taj nesretni orah krakatuk?« — »Istina je,« odgovori Drosselmeier umiren. I obojica se nato dignu i ravno kao po niti krenuše iz srednje Azije u Nürnberg.

Tek što prispješe u taj grad, potrči Drosselmeier k svom bratiću, lutkaru, bojadisaru i pozlataru Krištofu Zakariji Drosselmeieru, kojega već mnogo godina nije vidio. Njemu pripovjedi urar cijelu priču o kneginjici Pirlipati, gospodji Mišogorki i orahu krakatuku, tako da se ovaj nekoliko puta prekrstio i u čudu zavikao: »Ej, bratiću, bratiću moj, kakove su ti to čudovite stvari.« Drosselmeier pripovijedaše dalje o pustolovinama svog dalekog putovanja, kako je dvije godine proboravio kod kralja datulja, kako ga je grdno otjerao kralj badema, kako je uzalud tražio kod prirodoslovnog društva u Vjever-gradu, ukratko, kako mu nigdje nije uspjelo, da naidje i na sam trag oraha krakatuka. Za vrijeme toga pričanja štukne Krištof Zakarija češće prstima — okrene se na jednoj nozi — zapucketa jezikom — i poviče: »Hm, hm, i — ja — jo — pa to je sam djavo!« — Napokon baci kapicu i periku u zrak, zagrli snažno bratića i poviče: »Bratiću — bratiću! Vi ste spašeni, spašeni ste, velim vam, jer ako me sve ne vara, ja posjedujem taj orah krakatuk.« I odmah iznese jednu kutijicu, iz koje izvuče pozlaćeni orah srednje veličine.

»Gledajte,« reče pokazujući bratiću orah, »pogledajte! — Stvar se sa ovim orahom ima ovako. Pred mnogo godina dodje oko Božića neki stranac, noseći na prodaju punu vreću oraha. Upravo pred mojom lutkarnicom posvadi se i skine vreću, da se bolje obrani od jednog ovdašnjeg orašara, kojemu nije bilo pravo, da stranac kod nas prodaje orahe, pa ga je stoga i napao. U tom času prodju teška teretna kola preko vreća; svi se orasi zdrobiše osim jednoga, kojega stranac meni ponudi za jednu novu cvanciku iz godine 1720.

Meni se to učini čudno, ali upravo nadjoh u džepu cvanciku, kakovu je taj čovjek tražio, kupim orah i pozlatim ga, a i sam nijesam znao, zašto sam taj orah tako skupo platio i toliko ga cijenio.«

Svaka sumnja, da je bratićev orah ujedno i orah krakatuk, bi odmah odstranjena, kad je pozvani dvorski astronom pomno ostrugao zlato i u kori oraha našao kineskim slovima urezano ime »krakatuk.« Veselje putnika bijaše neopisivo, a bratić najsretniji čovjek pod suncem nebeskim, kad mu je Drosselmeier protumačio, da je uhvatio sreću za rep, jer će osim velike penzije dobiti i sve zlato, što mu treba za pozlaćivanje. Obojica, i čarobnjak i astronom, nategnuše na glavu svoje noćne kapice i htjedoše da legnu, kad ovaj posljednji, naime astronom, ovako započe: »Dragi gospodine kolego, sreća nikada ne dolazi sama, vjerujte mi. Nijesmo mi našli samo orah krakatuk, već i mladića, koji će ga pregristi i kneginji pružiti jezgru ljepote. Ne mislim nikoga drugoga, već sina vašega gospodina bratića! — Ne, ne ću da legnem,« nastavi on oduševljeno, »već ću još ove noći složiti horoskop mladića!« — Tim riječima strgne kapicu s glave i odmah stane zuriti u nebo.

Sin bratićev bio je doista i valjan i lijepo uzrasli mladić, koji se još nigda nije obrijao i nikada nosio čizama. U ranoj je mladosti bio doduše nekoliko godina zvrkalo; ali se to ni najmanje nije opažalo, tako ga je otac brižno odgojio. Za vrijeme Božića oblačio bi vrlo lijepi crveni kaput u zlatu, mač o boku, šešir pod ruku i uvijek pomno počešljan sa perčinom. Takav je bio sjajući se u očevu dućanu i ruštao od prirodjene galanterije orahe mladim djevojkama, radi čega su ga prozvali lijepim Orašarčićem.

Slijedećeg jutra pade ushićeni astronom čarobnjaku oko vrata i poviče: »On je taj — imamo ga — našli smo ga! Samo dvije stvari, dragi kolego, ne smijemo zaboraviti. Prije svega moramo splesti vašemu valja-

nomu nećaku jak drveni perčin, koji je sa donjim zubalom tako u vezi, da se može perčin dobro nategnuti; a onda, kad dodjemo u prijestolnicu, moramo brižno zatajiti, da smo doveli i mladića, koji će pregristi orah krakatuk; on mora doći tek kasno iza nas. Čitam u horoskopu, da će kralj, kad se nekoliko njih uzalud potrudi sa orahom, onome, koji orah pregrize i kneginjici vrati njezinu izgubljenu ljepotu, dati i kneginju i nasljedstvo u državi.« Bratić lutkar bio je osobito zadovoljan, da će njegov sinčić oženiti kneginju Pirlipatu i postati princ i kralj, i posve ga prepusti poslanicima. Perčin, što ga je Drosselmeier privezao mladom nadobudnom nećaku, uspio je vrlo dobro, tako da je s pomoću njegovom morao polučiti najsjajnije uspjehe.

Kako su Drosselmeier i astronom odmah javili u prijestolnicu, da su našli orah krakatuk, odmah su ondje izdani potrebni pozivi, i kad su došli putnici sa sredstvom za poljepšavanje, našli su se na mjestu mnogi lijepi mladići, medju kojima je bilo i prinčeva, koji su svi vjerovali u svoje zdravo zubalo pokušali da riješe kneginju čarolije. Poslanici se nemalo prestrašiše, kad su vidjeli kneginju. Malo tijelo sa jedva vidljivim rukama i nogama jedva je moglo nositi nezgrapnu glavu. Grdoću lica povećavala je bijela pamučna bradica, izrasla oko ustiju i podvoljka. Sve se dogodilo, kako je astronom vidio u horoskopu. Jedan zeleniš za drugim izranio si je zube i zubalo na orahu krakatuku, a da ni najmanje nije pomogao kneginjici, a kad bi ga nato u tu svrhu pozvani zubari iznijeli, jadikovaše: »To je bio tvrdi orah.«

Kada je dakle kralj u strahu srca svoga obećao onome, koji će kneginju riješiti coprije, i kćer i carstvo, javi se pristojni i umiljati mladić Drosselmeier i umoli, da mu se dopusti da pokuša. Ni jedan se kneginjici Pirlipati nije svidio tako kao mladi Drosselmeier; ona složi male ručice na grudi i od srca uzdahne: »Ah, kad

bi samo taj sruštao orah krakatuk i postao mojim mužem!«

Pošto je mladi Drosselmeier pozdravio kralja i kraljicu, a onda vrlo uljudno i princesu Pirlipat, primi iz ruku vrhovnoga meštra orah krakatuk. Ne dulječi uze ga medju zube, povuče jako za perčin i rsk — rsk! razmrska se ljuska u mnogo komadića. Spretno očisti jezgru od još zaostalih ljusaka i preda je poniznim naklonom kneginjici, našto zatvori oči i poče koračati unatraške. Kneginja smjesta proguta jezgru i — o čuda — odmah nestane grdoće i mjesto nje stajaše tu divna angjeoska ženica, lice protkano kao ljiljan bijelom i kao ruža crvenom svilom, oči kao sjajni azuri, a uvojci kao od samih zlatnih niti. Bubnji i trublje pomiješaju se s glasnim povicima naroda. Kralj i cio njegov dvor plesaše na jednoj nozi kao i kod Pirlipatina poroda, a kraljicu se moralo poslužiti kolonjskom vodom, jer je od veselja i ushićenja pala u nesvijest.

Velika buka nemalo smete mladog Drosselmeiera, koji je još imao da sedam puta zakorači unatrag. Ali baš kad je pružio desnu nogu na sedmi korak, izmili iz poda gospodja Mišogorka grdno kmečeći i cvileći, tako da je Drosselmeier, kad je htio spustiti nogu, stao na nju i tako se spotakao, da se je skoro i srušio. — Zlosretne li sudbine! — odjednom posta mladić baš tako iznakažen, kao do tog časa princesa Pirlipat. Tijelo mu se sasvim smežuralo i jedva je moglo podnijeti debelu izobličenu glavu sa velikim izbočenim očima i grozno rastvorenim ustima. Mjesto perčina visio mu je straga uski drveni ogrtač, s pomoću kojega je upravljao donjim zubalom. — Urar i astronom malo te ne umrieše od straha i užasa, ali uto opaziše, kako se gospodja Mišogorka valja na podu sva u krvi. Njezina zluradost nije ostala neosvećena; mladi ju je Drosselmeier udario oštrom petom svoje cipele tako grubo u vrat, da je morala

umrijeti. No čim se gospodja Mišogorka osjeti u smrtnom strahu, poče užasno cviljeti i kmečati: »Krakatuk je tvrdi orah — rad' kojega umrijet' morah — jao, jao dragi Orašaru — doć' ćeš skoro u ruke grobaru — sedmokruni sinčić moj — naplatit će zločin tvoj — osvetit će majku na mišaru — ah, lijepi, divni moj živote — što te muče smrtne sad grozote! Kme-eč!« — S tim uzvikom umre gospodja Mišogorka, a kraljevski ložač je odnese.

Za mladog Drosselmeiera nije se nitko brinuo. Kneginjica sjeti kralja na njegovo obećanje i odmah on zapovijedi, da mu dovedu mladoga junaka. Ali kad je nesretnik došao ružan, kako je bio, pokrije kneginjica lice obim rukama i zaviče: »Napolje s tim ogavnim Orašarom!« Dvorski ga maršal pograbi za njegova mala ramena i baci kroz vrata napolje. Kralj, bijesan, što su mu Orašara htjeli narinuti za zeta, sve upiše u grijeh nespretnom uraru i astronomu i obojicu protjera za vječna vremena iz prijestonice. Sve to nije stajalo u horoskopu, što ga je astronom u Nürnbergu postavio; iznova stade da čita iz zvijezda i očita iz njih, da će mladi Drosselmeier u svom novom stanju ipak biti tako lijep, da će usprkos svoje grdoće postati i princ i kralj. Ali njegove grdoće može samo onda nestati, ako od njegove ruke padne sin gospodje Mišogorke, što ga je ona rodila sa sedam glava poslije smrti svojih sedmero sinova, i koji je postao mišji kralj — Mišonja, pa ako ga osim toga usprkos njegove grdoće zavoli jedna dama. I doista, veli se, da se vidi o Božiću mladog Drosselmeiera u Nürnbergu u dućanu njegova oca, doduše kao Orašara, ali ipak kao princa. — To je, djeco, priča o tvrdom orahu i sad znate, zašto ljudi tako često govore: To je bio tvrdi orah! i kako dolazi, da su Orašari ružni.

Tako završi sudski nadsavjetnik svoje pričanje. Marica primijeti, da je princesa Pirlipat bila zapravo

nezahvalan i gadan stvor, a Miroslav reče, da će Orašar, bude li valjan dečko, brzo svršiti sa Mišonjom i opet se domoći svoga lijepog stasa.

STRIC I SINOVAC.

Ako je itko od vas, vrlo poštovani čitaoci i slušatelji, doživio nesreću i porezao se staklom, taj će i sam znati, kako to boli i kako je to opasno, jer sporo zacjeljuje. Gotovo čitav tjedan morala je Marica ostati u postelji, jer joj se uvijek, čim bi ustala, smračivalo pred očima. No napokon ozdravi i mogla je veselo kao i prije skakati po sobi. U staklenom ormaru bilo je sve u redu. Nabavljeno je novo novcato stabalje i cvijeće i kuće i lijepe sjajne lutke. Ali prije svega nadje Marica opet svoga dragog Orašara, koji je stajao u drugom pretincu i smiješio joj se zdravim zubima. Kad je vidjela svoga ljubimca tako srdačnog, bi joj teško oko srca, da je sve ono, što je kum Drosselmeier ispričao, samo pripovijest o Orašaru i njegovoj svadji sa gospodjom Mišogorkom i njezinim sinom. Sad je znala, da njezin Orašar ne može biti nitko drugi već mladi Drosselmeier iz Nürnberga, ugodni i na žalost od gospodje Mišogorke začarani sinovac kuma Drosselmeiera. Jer da umjetnički urar na dvoru Pirlipatinoga oca nije bio nitko drugi, već sam sudski nadsavjetnik Drosselmeier, o tom nije Marica ni časka podvojila. — »Ta zašto ti ne pomože ujak, zašto ti ne pomože ujak?« tako jadikovaše Marica, kad joj je sve življe i jasnije bivalo, da se je u onoj bitci, koju je ona gledala, radilo o carstvu i kruni? »Zar mu se nisu lutke pokoravale i zar ne bijaše jasno, da se ispunilo proročanstvo dvorskog astronoma, da mladi Drosselmeier postane kralj u carstvu lutaka?«

Razmišljajući ovako pametno, mlada Marica mišljaše, da se Orašar i njegovi vazali moraju zaista pokretati i živjeti, u času kad im ona udahne život i kretnje. Ali tome ne bijaše tako; sve je u ormaru ostalo

ukočeno i nepokretno, a Marica, daleko od toga da svoje uvjerenje promijeni, upisivaše to sve u grijeh čarolijama gospodje Mišogorke i njezinog sedmoglavog sina. »Ipak,« reče glasno Orašaru, »i ako se ne možete kretati i sa mnom razgovarati, dragi gospodine Drosselmeieru, ipak ja znam, da vi mene razumijete i znate, kako vam ja želim dobro. Računajte s mojom pomoći, kad je ustrebate.« Orašar osta miran i nepomičan; ali Marici se pričini, kao da je čula tihi uzdah u ormaru, od česa su zaječila stakla, jedva čujno, ali čudovito i kao da pripijeva mali zvonki glasić: »Marice mala — što si me zvala — angjele, čuvaru moj — biti ću, biti tvoj — Marice moja!« U ledenim trncima, što je podidjoše, osjeti Marica ipak neku slast.

Spustio se sumrak; liječnički savjetnik udje sa kumom Drosselmeierom u sobu i ne potraja dugo, a Lujza priredi čaj i obitelj se razmjesti naokolo razgovarajući o koječemu veselom. Marica je posve tiho dovukla svoj mali naslonjač i sjela do nogu kuma Drosselmeiera. Kad u jednom času svi zamuknuše, pogleda Marica svojim velikim modrim očima ukočeno u lice sudskog nadsavjetnika i reče: »Ja sad znam, dragi kume Drosselmeieru, da je moj Orašar tvoj sinovac, mladi Drosselmeier iz Nürnberga. On je postao kraljević, šta više kralj, i zbilja se dogodilo, kako je prorekao tvoj pratilac astronom. Ali ti znaš, da on stoji u otvorenom neprijateljstvu sa sinom gospodje Mišogorke, gadnim Mišonjom. Zašto mu ne pomogneš?« Marica još jednom ispriča cijeli tok bitke, kako ju je ona vidjela, i često ju prekide glasni smijeh majke i Lujze. Samo Miroslav i Drosselmeier ostadoše ozbiljni.

»Ali odakle maloj sve te lude stvari u glavi?« upita liječnički savjetnik. — »Odakle,« odgovori majka, »ta ima bujnu maštu! — Zapravo su to samo snovi, što ih je uzrokovala jaka groznica od rane.« — »Sve to nije istina,« reče Miroslav; »nijesu moji husari takove kukavice. Tisuću im strijela njihovih, kako bih se bacio

na njih?« Kum Drosselmeier, smiješeći se nekako osobito, uze malu Maricu na krilo i nježnije no igda reče: »Ej, draga Marice, tebi je daleko više dano no svima nama; ti si kao i Pirlipat rodjena kneginjica; ti vladaš u lijepom, prekrasnom carstvu. — No mnogo ćeš pretrpjeti, ako želiš da se zauzmeš za jadnog, nezgrapnog Orašara, jer ga Mišonja progania na svakom koraku. Ali ipak ne ja — nego ti, samo ti ga možeš spasiti; budi ustrajna i vjerna!« Ni Marica, a ni itko drugi nije znao, što hoće Drosselmeier tim riječima da kaže; što više, liječničkom se savjetniku pričini to tako čudno, da je sudskog nadsavjetnika prihvatio za bilo i rekao: »Dragi prijatelju, vama krv udara u glavu, nešto ću vam prepisati.« Samo liječnikova savjetnica klimaše zabrinuto glavom i reče: »Slutim, što misli sudski nadsavjetnik, ali ne mogu da to izreknem jasnim riječima.«

POBJEDA.

Ne potraja dugo, kad li Maricu za jedne mjesečinaste noći probudi čudna neka lupa, dopirući iz jednoga ugla sobe. Činilo se kao da se bacaju mali kamenčići i kao da upravo grdno fićuka i kmeči. »Ah, opet ti miševi,« poviče Marica prestrašeno i htjede da probudi majku; ali joj glas zamre u grlu, što više, ne mogaše ni da se makne, kad opazi, kako se Mišonja provlači kroz jednu rupu u zidu i kako napokon skakaše po sobi svojim blještavim očima i krunama, a zatim moćnim korakom skoči na stol, koji je stajao tik uz Maričinu postelju. »Hi-hi-hi — podaj mi tvoj slatki grašak — podaj mi tvoj marcipan, ti lutko mala — inače ću pregrist tvoga Orašara — tvoga Orašara?« — Tako fićukaše Mišonja i zaškrguće zubima pa skoči zatim brzo u svoju rupu. Maricu je tako prestrašila ta užasna pojava, da je slijedećeg jutra bila posve blijeda i u duši uznemirena i ne mogaše progovoriti ni jedne riječi. Bar stotinu puta

pokuša da se potuži majci, Lujzi ili bar Miroslavu, što joj se dogodilo, ali pomisli: »Zar će mi itko vjerovati? Zar mi se ne će narugati?«

Ipak joj bijaše jasno, da mora dati slatki grašak i marcipan, ako želi spasiti Orašara. Kolikogod je dakle imala, položi slijedeće večeri pred stakleni ormar. — Narednog jutra reče liječnička savjetnica: »Ne znam, kako najednom dolaze miševi u naš stan; pogledaj, jadna Marice, sav su ti šećer pojeli.« I doista je tako i bilo. Punjeni marcipan nije baš prijao proždrljivom Mišonji, jer ga je samo nagrizao oštrim zubima, tako da ga se moralo baciti. Marica nije ni najmanje žalovala za šećerom, već se u duši veselila, da je spasila svoga Orašara. No kako joj bijaše pri duši, kad joj slijedeće noći opet zakmeči i zafićuka kod ušiju! Ah, opet je Mišonja tu, i još gadnije nego prošle noći blještile se njegove oči i još ogavnije fićukaše on izmedju zubi: »Podaj mi svoj slatki šećer, svoje drage lutke — inače ću pregrist Orašara, mala bebo, — tvoga Orašara!« I tim riječima izgubi se ogavni Mišonja.

Marica se vrlo rastuži. Slijedećeg jutra podje prama ormaru i bolnim pogledima pogleda svoje drage, slatke lutke. Njezina je bol bila potpuno na mjestu, jer ne ćeš mi vjerovati, pažljiva moja slušateljice Marice, kako divne lutkice iz šećera i licitara posjedovaše mala Stahlbaum. Uz to je bio tu i lijepi pastir sa svojom pastiricom, čitavo stado kao mlijeko bijelih ovaca i uz njih poskakivaše veselo psetance; bile su tu i četiri izvanredno divno iskićene djevojke, njihahu se u ruskoj njihalici. Iza nekoliko plesača stajaše zakupnik Poljanec sa djevicom od Orleansa, za koje Marica nije baš mnogo marila; ali posve u kutu stajaše posve malo djetešce rumenih obraza, Maričino mezimče. Suze navriješe maloj Marici na oči. »Ah,« klikne ona, obraćajući se Orašaru, »dragi gospodine Drosselmeieru, što ne bih sve učinila da vas spasem; no vrlo je, vrlo teško!« — I jer je Orašar izgledao jako zaplakan, jer se Marici pri-

činilo da vidi Mišonju sa sedam ralja, kako želi progutati mladića, odluči da žrtvuje sve. Sve šećerne lutke postavi ona navečer pred ormar, kako je već učinila sa šećerom. Poljubi pastira i pastiricu, poljubi ovčice i na koncu izvadi iz ugla svoje ljubimče, malo crvenoobrazno djetešce od licitara, ali njega postavi posve straga. Zakupnik Poljanec i djevica od Orleansa morali su u prvi red.

»To je ipak malo previše,« poviče slijedećeg jutra liječnička savjetnica. »Mora svakako da u staklenomu ormaru hara veliki grdni miš, jer su sve lijepe šećerne lutke Maričine izglodane i izjedene.« Marica se doduše nije mogla uzdržati od suza, ali se ipak za čas nasmiješi, pomislivši: »Šta mari, Orašar je spašen!«

Kad je majka ispričala sudskom nadsavjetniku o pustošenju, što ga je miš počinio u dječjem staklenom ormaru, reče navečer liječnički savjetnik: »Ipak je čudno, što ne možemo uništiti toga fatalnog miša, koji hara po staklenom ormaru i uništava sve poslastice Maričine.« — »Ej,« upade Miroslav veselo, »pekar dolje ima izvrsnog sivog mačka, toga ću ja donijeti gore. On će tome haranju učiniti kraj i mišu odgristi vrat, pa makar to bila i sama gospodja Mišogorka ili njezin sin Mišonja.« — »I,« nastavi sa smiješkom liječnička savjetnica, »pa da mi skače po stolcima i stolovima, čaše i tanjure porazbaca i tisuću druge štete nanese!« — »Ta ne će, mamice!« odgovori Miroslav. »Pekarov mačak je tako spretan. I ja bih htio da mogu kao on onako lijepo šetati po krovu!« — »Samo ne mačka po noći u kuću!« zamoli Lujza, koja nije mogla trpjeti mačaka. »Pravo da kažem,« reče liječnička savjetnica, »ima Miroslav pravo; medjutim možemo postaviti i stupicu, zar nemamo nikakove?« — »Takova šta može nam najbolje napraviti kum Drosselmeier, ta on ih je izumio!« poviče Miroslav. Svi se nasmijaše, i kad je liječnička savjetnica potvrdila, da nema u kući mišolovke, reče sudski nad-

savjetnik, da ih nekoliko ima on i doista donese on u pravo vrijeme jednu osobito dobru mišolovku.

Miroslavu i Marici prikaže se pred očima posve živo kumova priča o tvrdom orahu. Kad je kuharica pekla slaninu, drhtaše i podrhtavaše Marica pa reče, posve zaokupljena pričom i njenim čudesima, kuharici Dori: »Čuvajte se, čuvajte se, gospodjo kraljice, gospodje Mišogorke i njezine obitelji!« Miroslav je trgnuo sablju i isprsio se: »Neka samo dodju, želio bih, da ih malo poškakljam!« Ali i pod ognjištem i nad njim osta sve mirno. Kad je nato sudski nadsavjetnik svezao slaninu na tanku nit i tiho, tihano postavio mišolovku uz ormar, dovikne mu Miroslav: »Čuvaj se, kume uraru, da ti se Mišonja ne osveti!«

Ah, što li je doživjela sirota Marica slijedeće noći! Kao ledenim ratom tipkaše po njezinoj ruci i nešto sirovo i gadno polegne se na njezina lišca i fićukaše i kmečaše joj u uho. Grdoba od Mišonje sjedjaše na njenim ramenima, iz sedam otvorenih ralja balila mu se crvena pjena, zubima škripaše i škrgutaše i psikaše u uho Marici, koja se ukočila od užasa i straha, »Kmečim tebi kmečim — stupicom ne drečim — slaninu ne žderem — uhvatit se ne morem — ne žderem ne žderem. — Podaj knjige oprave — mir da tebi pribave — Orašara sad jer znaš — pogubit ću odma baš — kmečim tebi kmečim — stupicom ne drečim — kmeč — kmeč!« Briga i jad pritisnuše Maricu; bijaše posve blijeda i smetena, kad je slijedećeg jutra rekla majka: »Taj gadni miš se nije uhvatio.« Majka u vjeri, da Marica žali za poslasticama i da se povrh toga boji još i od miša, reče: »Budi samo mirna, drago dijete, mi ćemo već potjerati toga gadnog miša. Ako ne pomognu stupice, onda neka Miroslav donese svoga sivoga mačka.«

Čim je Marica bila sama u sobi, stupi pred stakleni ormar i jecajući i plačući reče Orašaru: »Dragi, dobri gospodine Drosselmeieru, što mogu ja, jadno nesretno djevojče, učiniti za vas? — Sve da i dadem

sve svoje slikovnice, pa i svoju lijepu novu opravicu, koju mi je Božić donio, tom odurnom Mišonji, da ih progrize, zar on ne će još uvijek tražiti sve više, tako da ja na koncu ništa više ne ću imati, pa će i mene mjesto vas htjeti pojesti? Jadnog li mene djeteta, što da radim — što da radim?«

Jadikujući i tužeći se ovako opazi Marica, da je Orašaru ostala od one noći velika krvava mrlja na vratu. Od onog vremena, otkako je saznala, da je njezin Orašar zapravo mladi Drosselmeier, sinovac sudskog nadsavjetnika, nije ga više nosala u naručaju ni mazila ni ljubila; što više, od neke stidljivosti nije ga više htjela ni taknuti. Ali sad ga vrlo oprezno uze iz ormara i pomno mu svojom maramicom otare krvavu mrlju s vrata. No kako li joj bijaše pri srcu, kad odjednom osjeti, da se Orašar u njezinoj ruci ugrijao i počeo se micati. Brzo ga opet odloži na policu; ustašca se zaklimaju i Orašarčić šane s naporom: »Ah, ljubezna demoiselle Stahlbaum — divna prijateljice — što ja sve vama ne zahvaljujem! — Ne, ni knjiga, a ni opravica ne smijete žrtvovati za mene — pribavite mi samo mač! — a za ostalo ću se ja sam pobrinuti, pa makar...« Ovdje izda Orašara glas, a njegove se oči opet ukočiše i onijemiše sa izrazom duboke sjete.

Marica se ne zgrozi, nego šta više, poskoči od veselja, jer je doznala sredstvo, kako će Oršara spasiti bez velikih i bolnih žrtava. Ali gdje da uzme mač za maloga, — Marica odluči, da pita Miroslava, i navečer, kad su roditelji otišli i kad su sami ostali u sobi uz stakleni ormar, pripovjedi mu sve, što joj se dogodilo s Orašarom i Mišonjom i što valja činiti, da se spasi Orašar. Miroslav se ni rad čega ne zamisli toliko, koliko radi pričanja Maričina, da su se njegovi husari tako slabo ponijeli u boju. Još jednom je upita vrlo ozbiljno, da li je to istina, a kad ga je Marica uvjerila o istinitosti svojih riječi, podje Miroslav brzo prama staklenom ormaru, održi svojim husarima patetički govor i za kaznu zbog njihove sebičnosti i kukavičluka odreže

svima po redu bojne znakove sa kapa i zabrani im, da kroz jednu godinu sviraju marš gardijskih husara. Kad je to učinio, opet se obrati Marici i reče: »Što se tiče sablje, mogu pomoći Orašaru, jer sam baš jučer umirovio jednog starog pukovnika, kojemu dakle ne treba više njegova lijepa, oštra sablja.« Rečeni je pukovnik provodio svoju penziju u zadnjem kutu treće police. Odanle ga on iznese, otpaše mu doista lijepu srebrenu sablju i opaše njom Orašara.

Marica nije mogla slijedeće noći usnuti od straha; oko ponoći joj se učini, da je u sobi čula neku čudnu buku, zveket i žamor. — Najednom začuje: »Kmeč!« — »Mišonja! Mišonja!« poviče Marica i skoči od užasa iz postelje. Sve osta mirno; ali onda zakuca tiho, tihano na vratima i začu se fini glasić: »Najmilija demoiselle Stahlbaum — otvorite — samo bez brige — dobre vesele vijesti!« Marica prepozna glas mladog Drosselmeiera, navuče kaputić i mahom otvori vrata. Vani stajaše Orašarčić sa krvavim mačem u desnoj, a voštanom svijećicom u lijevoj ruci. Čim opazi Maricu, spusti se na jedno koljeno i reče: »Vi ste mi, gospodjo, ulili u žile vitešku odvažnost i podali snagu mojoj desnici, da svladam preuzetnika, koji se usudio, da se vama ruga. Svladan leži izdajnički Mišonja i valja se u svojoj vlastitoj krvi. Primite, o gospodjo, znak pobjede iz ruku vama odanoga viteza i ne odbijte ga!« Tim riječima skine Orašarčić vrlo spretno sedam zlatnih Mišonjinih kruna, što ih je objesio na lijevu ruku, i preda ih Marici, koja ih primi sva ushićena. Orašar ustane i nastavi: »Ah, moja najbolja demoiselle Stahlbaum, što bih ja mogao u tom času, nakon pobjede mog neprijatelja, da vam pokažem divnih stvari, kad biste vi iz naklonosti prama meni htjeli da me slijedite nekoliko koračaja! — Učinite to — učinite to, o najmilija demoiselle!«

CARSTVO LUTAKA.

Mislim, da nitko od vas, djeco, ne bi ni časka oklijevao, nego bi pošao za čestitim i dobrim Orašarom, koji nikom nije htio zla. Marica je to učinila, jer je dobro znala, koliko se može osloniti na Orašarevu zahvalnost, a bila je osim toga uvjerena, da će Orašar održati riječ i pokazati joj mnogošta lijepo. Ona stoga reče: »Idem s vama, gospodine Drosselmeieru, samo ne smije da bude daleko i ne smije da traje dugo, jer se još nijesam ispavala.« — »Zato ćemo najbližim, premda nešto težim putem,« reče Orašar. I on stupaše naprvo, Marica iza njega, dok ne stadoše pred starim ogromnim ormarom u predkućnici. Na svoje čudo opazi Marica, da su vrata toga inače dobro zatvorenog ormara otvorena, tako da je dobro vidjela očevu lisičju bundu, koja je tu visjela. Orašar se vješto penjao po letvama i urescima, tako da je skoro mogao dohvatiti rojte, pričvršćene o debeloj niti na stražnjoj strani očeve bunde. Čim je Orašar povukao za rojte, spuste se iz bundinog rukava malene lijepe stube od cedrovine. »Izvolite se samo uspeti, mila demoiselle!« dovikne joj Orašar. Marica to i učini, no tek što se bila uspela kroz rukav, tek što je pogledala van kod ovratnika, kad li joj blještavo svijetlo sine u oči i ona se odjednom nadje na divnoj, mirisnoj poljani, s koje se zaiskrili milijuni iskara kao sjajni alem-kamenovi. »Mi smo na poljani Kandisa,« reče Orašar, »ali ćemo skoro kroz ona vrata.« Sada tek, kad je Marica uspravila pogled, opazi lijepa vrata, koja su se podigla nekoliko koračaja pred njom na livadi. Činilo se, da su sagradjena od bijelog, smedjeg i crvenkasto šarenog mramora; ali kad je Marica pristupila bliže, opazi dobro, da su čitava vrata složena od pečenih sladorovih badema i groždjica, zbog čega su se i zvala, kako je tvrdio Orašar, Bademov ili Suškov prolaz. Prosti ljudi prozvaše ih dosta neprijatno: Prolaz kroz djački kolač. Na izbočenoj galeriji toga prolaza, svakako od gorušičina šećera, svirali su u crvene zo-

bunce odjeveni majmunčići janjičarske pjesme, tako da Marica nije ni opazila, da odmiče sve dalje i dalje šare=nim mramornim pločama, koje nisu bile ništa drugo, već lijepo izradjen morzele.

Doskora je okružiše najugodniji mirisi, koji su se širili iz čudovite sumice, koja im se ukazala s obje stra=ne. U tamnom lišću sjajilo se i blještilo tako jasno, da se dobro moglo vidjeti, kako zlatno i srebreno voće visi na šarenim strukovima i kako se debla i grane okitiše vrpcama i kiticama cvijeća, kao što se kite veseli vjerenici i svatovi. A kad se mirisi naranača rasprostriješe, zapraska i zapucketa u zlatnom hrašću pa je sve zvučilo kao radosna glazba, po kojoj mo=raju blještave svijećice skakati i poskakivati. »Ah, kako je tu lijepo!« usklikne Marica sva sretna i ushi=ćena. — »Mi smo u božićnoj šumi, draga demoiselle,« reče Orašarčić. — »Ah,« nastavi Marica, »smijem li se tu malko zadržati? Tu je zbilja prelijepo.« Orašar pljesne malim ručicama i odmah se pojave male pasti=rice i mali pastiri. Lovaca i lovkinja, koji su bili tako nježni i bijeli, da se moglo pomisliti, da su od samog šećera, Marica još nije opazila, premda su se i ovi po šumi šetali. Oni donesoše vrlo lijepi mali naslonjač, po=ložiše na nj bijeli jastuk od reglis=šećera i pozvaše Ma=ricu vrlo ljubazno, da sjedne na nj. Tek što je ona sjela, kad li pastiri i pastirice zaplesaše divni balet, dok su lovci vrlo lijepo svirali; a onda se svi izgubiše u grmlju. »Oprostite,« reče Orašar, »draga demoiselle Stahlbaum, da je ples uspio tako slabo; no ovi su ljudi svi od mari=jonetnog baleta, a što su lovci tako pospano i lijeno svirali, i to ima svoj uzrok. Košara s bombonima visi doduše nad vašim nosićem u božićnom drveću, ali malo previsoko! — No zar ne bismo otšetali malo dalje?« — »Ah, sve je bilo tako lijepo i meni se vrlo svidjelo,« reče Marica, ustane i podje za Orašarom.

Uputiše uz potok, koji je slatko romonio i ša=putao, i činilo se, da svi oni divni mirisi potječu od njega i napunjaju šumu. »To je potok naranača,« odgovori na pitanje Orašar, »no osim svog mirisa ne sliči on ni veli=

činom ni ljepotom rijeci limunade, koja se kao i on slijeva u jezero bademova mlijeka.« I doista začuje Ma=rica doskora jače bućkanje i snažniji šum i opazi široku rijeku limunade, koja je protjecala ponosnim, poput iza=bele obojadisanim valovima, kroz zeleno, blještavim draguljima obojadisano grmlje. Iz divne vode strujala je svježa hladovina, snažeći i grudi i srce. Nedaleko odavle teško je tekla tamno žuta rijeka, šireći oko sebe neobično slatki miris, a na njezinoj su obali sjedjela svakovrsna vrlo lijepa dječica, pecajući male debele ribice i odmah ih jedući. Približivši se opazi Marica, da te ribe sliče Lampertovim orasima. Nedaleko odavle prostrlo se uz rijeku lijepo čisto seoce; kuće, crkva, župni dvor, staje, sve je bilo tamno smedje, ali urešeno zlatnim krovovima; mnogi zidovi bijahu šareno oličeni kao da je na njih prilijepljen citronat ili bademove jezgre. »To je Medenjakovac,« reče Orašar. »On leži na medenoj rijeci; u njemu stanuju vrlo lijepi ljudi, no većinom zlovoljni, jer mnogo trpe od zubobolje. Zato ne ćemo unutra.«

U tom času opazi Marica gradić od samih šarenih, prozirnih kuća. Bilo ih je lijepo gledati. Orašar upravi ravno prama njima, a Marica začuje obijesnu, veselu tutnjavu i opazi, kako tisuće malih patuljaka rasko=pavaju visoko natovarena kola, što se ustaviše na trgu, vadeći iz njih nekakove šareno obojadisane papire i nešto kao pločice od čokolade. Jadne je Šećernjake pri=tisla nedavno grdna vojska admirala Mušice; stoga i prevlače svoje kuće darovima iz zemlje papira i prave šančeve od materijala, koji im je poslao kralj čokolade. Medjutim, draga demoiselle Stahlbaum, ne ćemo mi po=sjetiti sva mala sela i zaselke te zemlje, nego podjimo u prijestolnicu — u prijestolnicu!«

Orašar pobrza naprijed, a radoznala Marica za njim. Ne potraja dugo, i osjeti se divni miris ruža. Sve je bilo zaodjenuto nježnim mirisnim zadahom i Marica opazi, da je to odsjev crvene ružične vodice, koja je ro=monila i žuborila pred njima u malim ružičasto srebre=nim valovima, kao da odjekuju neki bajni glasovi i me=

lodije. Na toj divnoj vodi, koja se sve više i više širila kao u veliko jezero, plivahu upravo divno srebrobijeli labudovi sa zlatnim vrpcama oko vrata i kao da se natječu pjevahu u zboru najljepše pjesme. Dijamantne ribice ronjahu i zaranjahu u ružičaste valove kao u veselom plesu. »Ah,« poviče Marica sva izvan sebe, »to je jezero, kakvo mi jednom htjede napraviti kum Drosselmeier, zbilja, i ja sam djevojčica, koja će milovati drage labudiće.« Kod tih Maričinih riječi nasmiješio se Orašar tako posprdno, kako to Marica još nigda nije na njemu opazila i reče: »Tako nešto ne može da napravi moj ujak; prije ćete vi, mila demoiselle Stahlbaum, stvoriti nešto takova. — No ostavimo se tih razmatranja, već radije zaplovimo preko ružina jezera u prijestolnicu.«

PRIJESTOLNICA.

Orašar opet zapljesnu malim ručicama; ružino jezero jače zašumi, valovi jače zabućkaju, a Marica opazi, kako se iz daljine približuje kočija, izdjelana od samih šarenih, kao sunce blještavih dragulja, u koju bijahu upregnuta dva dupina sa zlatnim ljuskama. Dvanaest malih lijepih crnaca sa kapicam i pregačama od perja, prekrasni kolibrići skoče na obalu i ponesu u kočiju Maricu, a onda Orašara, i lagano klizeći nad valovima krenu kočija preko jezera. Ah, kako je bilo lijepo, kad se Marica vozila u školjkastoj kočiji, obavita ružinim mirisom, oplakivana ružinim valovima. Dva zlatno ljuskasta dupina podigoše svoje nozdrve i štrcahu visoko u zrak kristalne mlazove, a kad bi se ovi rušili blještavim, sjajnim lukom, onda se činilo, kao da pjevaju dva divna srebrena glasića: »Tko pliva ružinim jezerom, mila? — Vila. — Mušice zim, zim — ribice bim, bim, — labudići, bijeli ptići — zlatoperko ciči, ciči — valovima miči, miči. — Cičite, mičite, pojte, ne stojte. — Vilo, vilo, plovi, plovi. — Biser-čamac nek doplovi. — Plivaj, sladi — bućkaj, hladi. — Onamo, onamo!« — No dvanaest malih crnaca, što se uspeše straga na ola, činilo se, da su bili baš nezadovoljni pjevanjem valovlja, jer tako snažno potresoše svojim suncobranima, da je datuljino lišće, od kojega bijahu učinjeni, šuškalo i šuštalo, a pri tom udarahu nogama u nekom čudnom taktu i pjevahu: »Udri dole, jurni gore, mőre, mőre! — crno kolo — naokolo — plov'te tići — plov'te labudići — biser-čamac nek doplovi — udri dole, jurni gore — mőre, mőre!« — »Crnci su vesela čeljad,« reče Orašar nešto nezadovoljan; »pobunit će mi čitavo jezero.« I doista se doskora začu užasna buka divnih glasova, koji su, kako se činilo, plivali po jezeru i zraku; ali Marica nije na to pazila, već je zurila u miomirisne ružine valove, od kojih se svaki smiješio ljupkim smiješkom djevojčice. »Ah,« klikne ona veselo, udarajući malim ručicama, »pogledajte samo, dragi gospodine Drosselmeieru: eno tamo princese Pirlipat! Tako mi se divno smiješi. Pogledajte samo, dragi gospodine Drosselmeieru!« — Ali Orašar skoro bolno zavapi i reče: »O mila demoiselle Stahlbaum, nije to kneginjica Pirlipat, to ste vi i uvijek vi, uvijek samo vaše bajno lišce, što se tako milo smiješi iz svakog ružinog vala.« Marica odmakne glavu, čvrsto zaklopi oči i vrlo se zastidi.

U istom tom času podigne je dvanaest crnaca iz biser-čamca i ponese je na obalu. Ona se nadje u malom grmu, koji je bio gotovo još ljepši od božićne šumice, tako se u njem sve sjalo i bljeskalo. Osobito se čovjek morao diviti čudnim plodovima, koji visjahu na stablima, a bijahu vrlo čudno obojadisani i mirisahu divno, divno. »Mi smo u Gaju pekmeza,« reče Orašar, »a ono je prijestolnica.«

Što li je vidjela Marica? Kako da počnem, kako da vam ispričam, djeco, ljepotu i divotu grada, koji se sad razastro na široko i daleko preko cvjetne livade pred Maricom! Nesamo, da su mu zidovi i tornjevi sjali posve osebujnim bojama, nego, što se oblika kuća tiče, ništa na zemlji ne bijaše im slično. Jer mjesto krovova uresiše se kuće divno isprepletenim krunama, a tornjevi

se okitiše najljupkijim i najšarenijim lišćem, što se igda moglo naći. Kad prodjoše kroz kapiju, koja se činjaše kao da je sagradjena od samih makaruna i pošećerenog voća, pozdraviše ih srebreni vojnici s puškama u ruci, a jedan patuljak u brokatnom ogrtaču baci se oko vrata Orašaru ovim riječima: »Dobro nam došo, dobri kneže, dobro nam došo u Konfekat-gradu!« Marica se ne začudi ni najmanje, kad je čula, da jedan odličnik pozdravlja mladog Drosselmeiera kao kneževića. Čula je, kako se toliko finih glasića medjusobno miješa, začula hihot i smijeh, igru i ples, pa nije ni na što drugo mogla pomisliti, već odmah upita Orašara, šta ima sve to da znači .»O, draga demoiselle Stahlbaum,« odgovori joj Orašar, »nije to ništa osobita. Konfekat-grad je vrlo napučen i veseo grad, tu je svaki dan tako; molim vas, samo stupite naprijed!« Tek što su nekoliko puta zakoračili, kad stigoše na trg, na koji se pruža najljepši vidik. Sve kuće naokolo bijahu od šupljikavog šećera, galerija nad galerijom; u sredini stajaše veliki pošećereni kolač kao obelisk, a oko njega ištrcavahu četiri umjetna vodoskoka limunadu i druga divna pića, dok se u zdjelicama skupljaše sama slatka pjena, te bi je čovjek bio odmah posrkao. No ljepši od svega toga bijahu mali patuljci, koji se natisnuše tisućama, glava do glave, jedan uz drugoga, ijujučući, veseleći se, šaleći se i pjevajući, ukratko dižući onu buku, koju je Marica već iz daleka čula. Tu je bilo lijepo obučene gospode i dama, Armenaca, Grka, Židova i Tirolaca, časnika i vojnika, popova i pastira pa i komedijaša, u kratko svih mogućih ljudi, kakovih se samo po svijetu može naći. Na jednom ćošku bijaše buka još veća, tu se skupila sva sila svijeta, jer upravo nošahu velikog mogula u nosiljci, u pratnji od devedeset i tri državna mogućnika i sedam stotina robova. Upravo se desilo, da je na drugom uglu obržavao ribarski ceh svoju svečanu skupštinu, a bilo je zlo, da je turskom velikom veziru palo na pamet, da podje na šetnju sa svoje tri tisuće janjičara preko trga; k tome je kretala ravno prema drvenom kolaču još i velika povorka hodočasnika uz glazbu i pjevanje:

»Ustajte i hvalite bogu sunca!« Bijaše tu stiske, guranja, trčanja i vike! — Doskora se začu i jadikovanje, jer je neki ribar u stisci zdrobio glavu jednom braminu, a velikog mogula skoro srušio neki komedijaš. Sve divlja i divlja postajaše buka i već se počeše tući i udarati, kad li se onaj čovjek u brokatnom ogrtaču, koji je Orašara pozdravio na vratima kao princa, uspne na drveni kolač i pošto je triput povukao za glasno zvonce, poviče triput: »Slastičar! — Slastičar!« — Odmah se slegne buka; svak si je nastojao pomoći, kako je znao, te pošto su se ispremiješane povorke sredile, srušeni veliki mogul opet uspostavljen, a braminu opet postavljena glava, iznova zabruji ona prvašnja veselost.

»Što je sa tim Slastičarom, dragi gospodine Drosselmeieru?« upita Marica. — »Ah, draga demoiselle Stahlbaum,« odgovori Orašar. »Slastičarom se naziva neka nepoznata, ali užasna sila, za koju se misli, da može od čovjeka napraviti, što god hoće. To je zao udes, koji visi nad ovim malim, veselim svijetom, a ljudi ga se tako boje, da je dosta nazvati tek njegovo ime, i već se umiri svaka buka, kako je to ovaj čas dokazao gospodin načelnik. Nitko više poslije toga ne misli na zemaljske stvari, na udarce u rebra i u glavu, već se uvuče u se i govori: »Što je čovjek i što može od njega da bude!«

Marica ne mogaše da se uzdrži i da glasno ne dade oduška čudjenju, šta više, najvećem ushitu, kad se odjednom nadje pred svijetlim dvorcem, ružičasto rasvijetljenim i sa stotinu veselih tornjića. Tu i tamo bijahu razvrstane po zidovima kitice ljubica, narcisa, tulipana i levkoja. Velika kupola srednje zgrade kao i piramidni krovovi tornjića bijahu posuti srebrenim, svijetlim zvjezdicama. »Sad smo pred Marcipanskim dvorcem,« reče Orašar. Marica se posve izgubila u gledanju čarobnoga dvorca, ali joj nije izbjeglo, da na jednom tornju nema krova, koji htjedoše nanovo sagraditi mali patuljci, skočivši na skele od cimetovih stupića. Nije ni stigla da pita o tom Orašara, a ovaj nastavi: »Nedavno

je zaprijetilo ovom dvorcu grozno opustošenje, a lako i potpuna propast. Gorostas Požderuh banuo je ovuda i tornju odgrizao krov, i već je zadro zube i u veliku kupolu, ali gradjani grada donesoše mu čitav gradski okrug kao i znatan dio od Gaja pekmeza. Time se on nahranio i otišao.«

U tom času začu se vrlo ugodna glazba; gradska se vrata otvoriše, a iz njih izadje dvanaest paževa sa upaljenim klinčićima, koje su nosili kao baklje u malim rukama. Glave im bijahu od bisera, tjelesa od rubina i smaragda, a stupahu vrlo lijepim, od čistog zlata izradjenim nogama. Iza njih koracahu četiri dame, gotovo tako velike kao i Maričina Klarica, ali tako prekomjerno lijepo i sjajno napirlitane, da Marica nije ni časka podvojila, da su to rodjene kneginjice. One zagrle vrlo nježno Orašara i pri tom i bolno i veselo zajadikuju: »O, moj kneže! — o moj brate!« Orašar se vrlo gane i stane brisati suze, koje mu potokom potekoše, a onda pograbi Maricu za ruku i reče patetički: »To je demoiselle Marica Stahlbaum, kćerka jednog vrlo poštovanog liječničkog savjetnika i spasiteljica mog života! Da nije ona u pravo vrijeme bacila papuču, da mi nije ona pribavila sablju umirovljenog pukovnika, ležao bih ja danas u grobu, pregrižen od prokletoga Mišonje. — Ah, ta demoiselle Stahlbaum! Zar joj je možda slična ljepotom, dobrotom i vrlinama kneginja Pirlipat, premda je rodjena princesa? — Ne, velim ja, i opet ne!« Sve dame povikaše: »Ne!«, zagrliše Maricu i povikaše plačući: »O, vi plemenita spasiteljice milog, kneževskog nam brata, — divna demoiselle Stahlbaum.«

Sada otprate dame Maricu i Orašara u nutarnjost palače, u jednu dvoranu, kojoj zidovi bijahu od samih bliještavih i šarenih kristala. No nadasve se Marici silno svidješe divni mali stolci, ormari i ormarići i t. d., što stajahu naokolo, a svi bijahu izdjelani od cedrovine i brazilskog drveta sa urezanim zlatnim cvijećem. Princese prisiliše Maricu i Orašara, da sjednu, i rekoše, da će one same odmah pripraviti objed. I iznesoše mnoštvo malih lončića i zdjelica od najfinijeg japanskog porcelana, žlice, noževe, vilice, ribače, zdjele i ostalo kuhinjsko posudje, sve od čistog zlata i srebra. Onda donesoše najljepše voće i slatkiše, kakovih još Marica nije vidjela, i počeše cijediti sok iz voća svojim malim, kao snijeg bijelim ručicama, tući mirodije, mrviti šećerne bademove, ukratko, radile su tako, da je Marica uvidjela, kako se princese razumiju u kuhanje i kakav će to biti sjajni objed. Osjetivši, da se i ona dobro razumije u to, tajno je zaželjela, da se i ona ogleda u poslu, što ga obavljaju princese. Najljepša od Orašarovih sestara kao da je pogodila tajnu želju Maričinu, pruži joj mali zlatni mužar ovim riječima: »Slatka prijateljice, draga spasiteljice našega brata, stuci malo od tog kandisovog šećera!« Dok je Marica tako veselo udarala u mužar, da je sve ugodno i milo odzvanjalo kao neka mila pjesmica, poče Orašar na daleko i široko da priča, kako je bilo za one grozne bitke medju njegovom i Mišonjinom vojskom, kako je on radi kukavičluka svojih četa bio pobijedjen, kako ga je gadni Mišonja htio svakako da pregrize i kako je Marica poradi toga više njegovih podanika morala žrtvovati i t. d. — Marici se kod tog pričanja učini, kao da njegove riječi pa i njezini udarci o mužar postaju sve slabiji i udaljeniji. Doskora opazi srebrena vela, kao da se dižu neki tanki oblaci, po kojima plove princese, paževi, Orašar, pa i ona sama — ona začu čudno pjevanje, šuštanje i zujanje, kako se gubi u daljini; i Marica se dizaše kao na uzbibanim valovima sve više, više — i na više — na više — više na više.

ZAKLJUČAK.

Prrr-bum, bum, začu se. — Marica se sruši s nebeskih visina. — To je bio udarac! — No odmah ona otvori oči, i ležaše u svojoj postelji; već je sunce odskočilo, a majka stajaše pred njom i govoraše: »Ta kako se može tako dugo spavati. Već odavna je doručak

spremljen.« Zar ne, skupljena i vrlo poštovana publiko, ti već slutiš, da je Marica, smetena svim onim čudima, zaspala u Marcipanskom dvorcu i da su je crnci ili paževi ili pak kneginjice ponijele kući i polegle u krevet. »Majko, draga majko, kuda me je sve ove noći vodio mladi gospodin Drosselmeier, kakovih li sam sve lijepih stvari vidjela!« I ona ispriča sve posve tačno, kako sam vam ja to netom ispričao, a majka je čudom se čudeći samo gledala. Kad je Marica svršila, reći će joj majka: »Dugo i lijepo si sanjala, draga Marice, ali molim te, izbij to iz glave!« Marica je uporno tvrdila, da nije sanjala, već da je uistinu sve to vidjela; onda je majka povede do staklenog ormara, ravno do Orašara, koji je kao i obično ležao na trećoj polici, i reče: »Kako samo, ti ludo djevojče, možeš vjerovati, da bi ta nürnberška lutka mogla imati života?« — »Ali draga majko,« upade joj Marica u riječ, »ja dobro znam, da je mali Orašar, mladi gospodin Drosselmeier iz Nürnberga, sinovac kuma Drosselmeiera.« Liječnički savjetnik i njegova supruga prasnuše u smijeh. »Ah,« nastavi Marica gotovo plačući, »ti se rugaš mom Orašaru, dragi oče, a on je o tebi tako lijepo govorio. Kad smo došli u Marcipanski dvorac i on me predstavio svojim sestrama, kneginjicama, rekao je za tebe, da si vrlo poštovani liječnički savjetnik!« — Otac i majka prasnuše još jače u smijeh, a njima se pridruži i Lujza, pa i Miroslav.

Ali Marica potrči u drugu sobu, donese brzo iz svog malog ormarića sedam kruna miša Mišonje i preda ih majci ovim riječima: »Evo, majko, gledaj, to je sedam kruna s glave miša Mišonje. Dao mi ih je noćas mladi gospodin Drosselmeier u znak svoje pobjede.«

Sva u čudu promatrala je savjetnica male krune, koje su bile izradjene od posve nepoznatog, ali vrlo sjajnog metala, tako lijepo, te se jedva moglo vjerovati, da su ih izradile ljudske ruke. Isto se i savjetnik nije mogao da nagleda lijepih kruna, pa otac i majka navališe ozbiljno na Maricu, da im kaže, odakle joj krune. Ali ona je mogla da ostane samo pri onome, što je već rekla, pa kad je otac oštro navalio i dapače ju nazvao

malom laživicom, udari ona u plač i jadikovke: »Jadnog li mene djeteta, jadnog li mene djeteta, što da reknem?« U taj se čas otvore vrata. Sudski nadsavjetnik udje i poviče: »Što je? Što se dogodilo? Što plače moje kumče Marica? Što je? Što se dogodilo?« Liječnički savjetnik pripovjedi mu sve, što se dogodilo, i pokaza mu krune. Čim je sudski nadsavjetnik vidio krune, nasmije se i reče: »Luda šala, luda šala! To su krunice, što sam ih ja pred mnogo godina nosio na lancu svoje ure i dao ih maloj Marici za rodjendan, kad je navršila dvije godine. Zar se više ne sjećate?« Ni savjetnik, a ni savjetnikovica ne mogoše se više sjetiti, no kad je Marica opazila, da su se lica roditelja opet udobrovoljila, skoči ona na kuma Drosselmeiera i poviče: »Ah, ti znaš sve, kume Drosselmeieru! Reci nam ti sam, da je moj Orašar tvoj sinovac, mladi gospodin Drosselmeier iz Nürnberga, i da mi je on te krune darovao!« — Sudski nadsavjetnik namrgodi lice i promrmlja: »Glupa, luda šala!« Nato uze liječnički savjetnik malu Maricu k sebi i reče joj vrlo ozbiljno: »Slušaj, mala Marice, okani se svih umišljanja i šala. Ako još jednom rekneš, da je onaj drveni, nezgrapni Orašar sinovac gospodina sudskog nadsavjetnika, bacit ću kroz prozor nesamo tvog Orašara, već i sve ostale lutke, ne izuzevši ni mamzel Klaricu.«

Sad već Marica nije smjela govoriti o onom, što je ispunjavalo svu njezinu dušu. Ali svatko će priznati, da se tako divne i lijepe stvari, kakove je Marica vidjela, ne mogu zaboraviti. Medjutim je — vrlo poštovani čitaoče ili slušaoče Miroslave — dapače i tvoj drug Miroslav Stahlbaum okrenuo svojoj sestri ledja, čim bi mu ona i pokušala pričati o čudovitom carstvu. Često bi kroz zube promrmljao: »Glupa guska!«, što jedva mogu da i vjerujem kraj njegove prokušane dobroćudnosti. Toliko medjutim znam, da je od svojih husara molio gotovo oproštenje kod jedne svečane parade i pričvrstio im zbog izgubljenih bojnih znakova mnogo veća i ljepša gušća pera i opet im dopustio da sviraju svoj paradni marš.

Marica više nije smjela ni govoriti o svojoj pustolovini. Ali slike onog čudovitog vilinskog carstva opčarale su je slatkim žuborom i bajnim milim glasovima; tek što bi na to pomisila, ona bi sve još jednom vidjela, i tako se dogodi, da je, mjesto da se igra mogla sjedeti po čitave sate tiha i zamišljena, zbog čega su joj se rugali, da je mala sanjarka. Dogodi se jednom, da je sudski nadsavjetnik u njihovoj kući popravljao ure. Marica je sjedjela uz stakleni ormar i gledala zadubljena u svoje misli na Orašara i njoj se i nehotice izmakne: »Ah, dragi gospodine Drosselmeieru, kad biste vi samo živjeli, ne bih ja učinila tako, kao knjeginja Pirlipat, i ne bih vas prezrela zato, što ste se poradi mene prometnuli u gadnog čovječuljka!« U tom času klikne sudski nadsavjetnik: »Hej — hej — luda šala!« — Ali u tom času odjekne takav udarac, da se je Marica onesviještena srušila sa stolca.

Kad se je opet osvijestila, bila je uz nju majka i govorila: »Kako možeš pasti sa stolca, tako velika djevojčica! — Evo, došao je sinovac gospodina Drosselmeiera iz Nürnberga — budi pristojna!« Ona pogleda. Sudski je nadsavjetnik opet navukao svoju periku od stakla, obukao svoj žuti kaput i vrlo se zadovoljno smiješio; u ruci je vodio doduše malenog, ali lijepo uzraslog mladića. Od mlijeka i krvi bijaše mu lišce; imao je upravo divni crveni kaputić sa zlatom, bijele svilene čarape i cipelice, u zapućku imao lijepu kitu cvijeća, bio pomno počešljan i napudran, a straga sa perike visjela mu vrlo lijepa kikica. Mali mač uz bok, činio se, kao da je od samih dragulja, tako se sjaše, a šeširić pod ramenom ispleten od svilenih niti. Da je dobro odgojen, dokazao je mladić time, što je Marici poklonio mnoštvo lijepih igračaka, a osobito izvrsnog marcipana i iste one lutke, što ih je Mišonja pojeo. Miroslavu je donio lijepu sablju. Kod stola ruštaše taj pristojni dječak svima orahe, pa ni najtvrdji ne mogoše mu se oprijeti; desnom rukom stavio bi ih u usta, lijevom povukao za kikicu i — rsk — raspade se orah u komadiće.

Marica se zacrvenila kao žeravica, kad je opazila mladića, a još se jače zacrvenila, kad je poslije objeda pozove mladi Drosselmeier, da podje s njim zajedno u sobu do staklenog ormara. »Samo se lijepo igrajte, djeco! Nemam ništa proti tomu, jer sad mi sve ure idu tačno,« vikne za njima sudski nadsavjetnik. No jedva što je bio mladi Drosselmeier na samu sa Maricom, kad li se spusti na koljena i reče: »O, moja najdivnija demoiselle Stahlbaum, pogledajte vama do nogu sretnog Drosselmeiera, kome ste na ovom mjestu spasila život! — Vi ste mi ljubazno rekli, da me ne biste prezreli kao kneginja Pirlipat, i ja sam odmah prestao biti gadni Orašar i zadobio svoj prvašnji, ne baš neugodni izgled. O divna demoiselle, usrećite me vašom privolom! Podijelite sa mnom carstvo i krunu i vladajte sa mnom u Marcipanskom dvorcu, jer u njima sam sada ja kralj!« — Marica podigne mladića i reče: »Dragi gospodine Drosselmeieru, vi ste dobar i ljubazan čovjek, pa jer još k tomu imate i divnu zemlju sa vrlo veselim ljudima, uzimam vas za zaručnika.« — I tako postade Marica Drosselmeierovom zaručnicom. Poslije godinu dana, kako se pripovijeda, odveo ju je na zlatnim kolima sa srebrenim konjima. Na vjenčanju plesahu dvadeset i dvije tisuće najsjajnijih, alemima i biserima urešenih lutaka, i Marica je još i danas kraljica u zemlji, u kojoj se mogu vidjeti blještave božićne šume, prozirni Marcipanski dvorci, jednom riječi najdivnije i najčarobnije stvari, samo ako čovjek imade oči.

I to vam je eto priča o Orašaru i Mišonji.

KONAC.

[illegible] sada se zacrvenile kao [illegible]. Kad je opazi- [illegible] kako je bio sav zacrvenio, kad je poslije obi- [illegible] [illegible], da [illegible] nije zajedno [illegible] da [illegible], samo se lijepo [illegible] [illegible] sam [illegible] tomu, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nije [illegible] nadzvjetnik. No [illegible] je bio [illegible] za [illegible] sa [illegible] kad [illegible] su [illegible] na koljena i reče: »O, moje najdraže [illegible] Stahlbaum, [illegible] do nogu [illegible] [illegible], [illegible] mjesto [illegible] živor [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] bisto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] bila [illegible] [illegible] [illegible] svoj [illegible] na [illegible] nagodni [illegible] [illegible], [illegible] me [illegible] privolom! [illegible] [illegible] [illegible] i krunu i vladajte [illegible] [illegible], jer u njima sam sada ja kralj.

[illegible] [illegible] [illegible] i reče: »[illegible] gospodine [illegible], vi ste dobar i [illegible] čovjek, [illegible] [illegible] [illegible] zemlju [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vas za [illegible]!« I tako postade [illegible] [illegible] zaručnicom. [illegible] [illegible] [illegible] kako su [illegible] je na [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deset i dvije [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible]. I Marica je još i danas kraljica u zemlji u kojoj se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] samo [illegible] [illegible] [illegible] oči.

I to vam je bila priča o [illegible] i [illegible].

KONAC.

